

NVO u Srbiji 2009.

Izdavanje ove publikacije omogućila je Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID) kroz program „Inicijativa javnog zagovaranja građanskog društva“ kojim rukovodi Institut za održive zajednice (ISC). Stavovi izneti u ovoj publikaciji predstavljaju stavove autora i nužno ne izražavaju stavove ISC-a, USAID-a ili Vlade SAD-a.

1. Sažetak nalaza	3
2. Opis istraživanja	5
3. Prezentacija podataka	8
1.1. Osnovne informacije i radni uslovi	8
1.2. Misija, područje rada i aktivnosti	11
1.3. Pravna/fiskalna regulativa	23
1.4. Politički kontekst	26
1.5. Struktura NVO	29
1.6. Saradnja NVO – umrežavanje	30
1.7. Saradnja NVO sa državom	34
1.8. Saradnja NVO sa poslovnim sektorom	37
1.9. Saradnja NVO s medijima	41
1.10. Osoblje i volonteri/ke	44
1.11. Stav javnosti prema NVO	46
1.12. Raznolikost unutar sektora/regionalna standardizacija	51
1.13. Finansijska stabilnost – izvori finansiranja	53
1.14. Uključenost zajednice – korisnici rada NVO	58
1.15. Kvalitet usluga	60
1.16. Obuka zaposlenih u NVO	61
1.17. Saradnja sa NVO u širem regionu	63
1.18. Najvažniji problemi u vezi sa održivošću NVO	64

Ovo je internet izdanje u kome su izneseni podaci iz istraživanja koje opisuje stanje u NVO sektoru u Srbiji u prvoj polovini 2009. godine, koja je obeležena intenzivnom kampanjom za usvajanje Zakona o nevladinim organizacijama, za osnivanje Kancelarije za saradnju između Vlade i organizacija civilnog društva (OCD). Zakon o nevladinim organizacijama je usvojen u julu 2009, a Kancelarija je zvanično osnovana Vladinim dekretom u aprilu 2010. I jedno i drugo (novi Zakon o nevladinim organizacijama i Kancelarija) ilustruju uticaj sektora i poboljšanu komunikaciju sa Vladom. Međutim, podaci u ovoj anketi prikupljeni su tokom maja i juna 2009. i odraz su stanja u sektoru pre tih velikih događanja. **Osnovni cilj** ove ankete je bio da se ustanovi opšte stanje u NVO sektoru u Srbiji polovinom 2009, te da se ono uporedi sa stanjem iznetim u istraživanju koje je izvršeno početkom 2005.

Kao i 2005, odsustvo jedinstvene evidencije o NVO bilo je ozbiljni problem s kojim se suočio „Strategic Marketing“, agencija koja je izvršila istraživanje. Nadajmo se da se ovaj problem neće pojavljivati prilikom budućih anketa s obzirom da Registar privrednih subjekata Srbije dovršava Registar udruženja građana, što je posledica usvajanja novog Zakona o udruženjima i procesa preregistracije. U aprilu 2010. imaćemo prvu sveobuhvatnu bazu podataka o NVO sektoru u Srbiji koja je ikada napravljena.

Nakon vršenja unakrsnih referenci i detaljnog ažuriranja postojećih baza podataka stigli smo do osnovne grupe od 316 nevladinih organizacija iz uzorka od 516 organizacija korišćenog u istraživanju 2005. godine; od 316 NVO 294 su još uvek bile aktivne u maju 2009. godine, 30 organizacija nisu učestvovala u istraživanju, a 36 novih organizacija su uključene u uzorak. Iako je broj anketiranih organizacija bio manji, ovaj uzorak je bio sasvim sličan onome iz istraživanja u 2005. godini; smatramo da je svim zainteresovanim grupama važno da mogu da uporede podatke iz oba istraživanja. Međutim, treba imati na umu da je ovo ograničeni uzorak, te da podatke i analizu treba uzeti kao početnu tačku za dalja istraživanja o statusu NVO sektora i ne smatrati ovo celovitim pregledom sektora.

Što se tiče nalaza ankete, otkriveno je da je sektor bolje opremljen i da su zaposleni stručniji: kompjuterska pismenost i znanje engleskog jezika u sektoru daleko su bolji nego 2005. Situacija s radnim prostorom je donekle bolja nego 2005, a procenat organizacija koje su vlasnici sopstvenog prostora blago se povećao (sa 6% na 10%), tako da iznajmljivanje ostaje preovlađujući način rešavanja problema prostora; neznatno se povećao i procenat organizacija koje su obezbedile prostor za naredne 2-3 godine ili za više od 3 godine (31% u poređenju sa 29% iz 2005.); ipak, za veliki procenat organizacija to pitanje će i dalje predstavljati problem.

Većina organizacija tvrdi da ima definisanu misiju, što je skoro isto kao i 2005. godine, uz neznatno povećan broj NVO čija se misija odnosi na razvoj lokalne zajednice i na unapređenje kvaliteta života građana. Organizacije u ovom sektoru se najvećim delom bave mladim ljudima i učenicima, obrazovanjem i istraživanjem, te zaštitom ljudskih prava (59%). U poređenju sa 2005. povećano je bavljenje NVO životnom sredinom, zakonodavstvom i javnim politikama, kao i zaštitom nacionalnih manjina, dok se broj NVO koje pružaju pomoć izbeglicama i interno raseljenim licima smanjio.

Primarni/direktni korisnici usluga NVO su najčešće svi građani, omladina, žene i deca, dok se manji broj NVO bavi izbeglicama/ interno raseljenim licima, a više njih seksualnim manjinama, što svakako ukazuje na promenu u percepciji potreba među NVO.

Glavna promena je da je situacija koja se odnosi na finansiranje i finansijsku stabilnost, mada ne naročito dobra, ipak bolja, čini se, nego 2005; u 2009. godini 43% NVO nisu obezbedile finansiranje za 2009, što je u poređenju sa 63% iz 2005. napredak;

međutim, to još uvek znači da za skoro polovinu NVO finansijska situacija ostaje nestabilna. NVO i dalje u velikoj meri zavise od međunarodnih donatora, i u tom smislu situacija se ne razlikuje baš mnogo. Međutim, postoji primetno povećanje sredstava koja dolaze iz lokalnih izvora: lokalne vlade, domaće donatorske organizacije, ministarstva i poslovni sektor. Mada ohrabrujući, ovi podaci takođe pokazuju da se, kao prvo, međunarodno finansiranje još uvek ne može u potpunosti zameniti lokalnim izvorima, a kao drugo, da je sektoru potrebno više vremena da se pomeri od stranih donatora kao glavnog izvora podrške.

Ipak, zanimljivo je da, kad se spomenu problemi lociranja resursa, nedostatak informacija dolazi na drugo mesto, dok je ključno pitanje postalo složeni zahtevi donatora kako tokom konkurisanja za projekte tako i za vreme sprovođenja istih. Ovo pokazuje da NVO još uvek zaostaju iza promena u donatorskoj zajednici (broj međunarodnih donatora manji, a prisutniji javni fondovi i fondovi EU).

Politička situacija se procenjuje kao znatno poboljšana u odnosu na 2005, a procenat onih koji smatraju da je politički kontekst nepogodan ili veoma nepogodan spao je sa 54% na 43%. Zanimljivo je da su političke stranke prepoznate kao jedine zainteresovane grupe čiji se uticaj na NVO tokom poslednjeg perioda povećao. Država se, uopšteno govoreći, vidi kao kooperativnija nego 2005, a postoji veći stepen saradnje i veći broj NVO koje misle da je država počela da ih smatra za partnere; ipak, identifikovani su brojni problemi, ali u poređenju sa istraživanjem iz 2005. glavni problem nije nedostatak interesovanja od strane države nego komplikovana administracija i birokratija.

Odnos sa poslovnim sektorom se promenio u smislu da se poslovni sektor vidi kao važan zainteresovani subjekat, a NVO prepoznaju potrebu za saradnjom, što je nastavak pozitivnog pomeranja iz perioda 2001 – 2005.

Uprkos tome, a slično kao u istraživanju iz 2005, jedan od dominantnih utisaka ostaje odsustvo objektivnosti NVO u proceni sopstvenih kapaciteta, kvaliteta i stručnosti rada, odnosa sa medijima i njihove pozicije u lokalnoj zajednici i u javnosti uopšte. Ponovo, kao i 2005, često su dati „željeni“ odgovori, zbog čega su oni protivrečni nalazima ankete o mišljenju javnosti*, pogotovo u vezi sa stavovima javnosti prema NVO sektoru, te potrebama zajednice i društva; istovremeno, čini se da su NVO uglavnom zadovoljne svojim PR i medijskim veštinama. Najzad, zabrinjavajuće je što su se direktni kontakti s građanima, kao jednog od načina odnosa s javnošću, smanjili od 2005, a naročito kad se ima u vidu da su građani korisnici i klijentela NVO.

Podaci pokazuju da postoji poprilična, vidljiva podela u sektoru, po svim parametrima. S jedne strane, tu su „velike“ organizacije, uglavnom iz Beograda, koje su osnovane pre 2000. godine, dok s druge strane uglavnom „nove“, male, lokalne organizacije čiji je opstanak posebno ugrožen. Razlike između grupacija idu u korist „velikih“, a najviše se primećuju u njihovim kapacitetima (u osoblju i infrastrukturi), pristupu finansijskim izvorima, kao i razumevanju potrebe za saradnjom i većim uključivanjem u različite mreže i regionalne projekte.

Građanske inicijative,
Beograd, juna 2010.

* „Percepcija javnosti o NVO“, sprovedena u maju 2009.

Osnovni cilj ankete bio je da se ustanovi opšte stanje u NVO sektoru u Srbiji i da se ono uporedi sa stanjem iznesenim u istraživanju koje je izvršeno početkom 2005. godine. Budući da je praćenje promena u NVO sektoru bio jedan od glavnih ciljeva istraživanja, uzorak NVO iz 2005. korišćen je kao populacija, a podaci su uzeti iz istog upitnika koji je korišćen 2005. (s minimalnim dodacima).

Okvir uzorka: Uzorak od 516 NVO koje su učestvovala u anketi iz 2005, stratifikovani po regionima (Beograd, Vojvodina i Centralna Srbija), veličina organizacije (male organizacije – do 15 zaposlenih; srednje organizacije – od 15 do 30 zaposlenih; i velike organizacije – 30+ zaposlenih), članstvo u FENS-u, kao i godina osnivanja (pre i posle 2000. godine, tj. za vreme Miloševićevog režima i posle promene režima u oktobru 2000. godine).

Odabir uzorka: Odabir uzorka je zahtevao nekoliko koraka, pre svega ažuriranje postojeće baze podataka u kojoj je bilo 516 NVO. Kako informacija o NVO ne postoji ni u jednom jedinstvenom izvoru informacija, ovaj deo posla obavljen je korišćenjem raspoloživih izvora informacija. Prvi korak je bio pokušaj da se stupi u kontakt sa svih 516 NVO koje su se nalazile u bazi uzorka iz 2005, i to na različite načine (telefonom, putem e-mail adresa). S obzirom da je priličan broj NVO promenio adresu, telefon, pa čak i e-mail adresu, pokušali smo da preko internet sajta date NVO nađemo dodatnu informaciju. Kako je i ovaj pokušaj dao samo delimične rezultate, Strategic Marketing (SM) je koristio baze podataka koje su mu obezbedili Građanske inicijative i BCIF. SM je za prikupljanje informacija takođe koristio metod „grudve snega“ (koji su koordinatori primenili na datoj teritoriji).

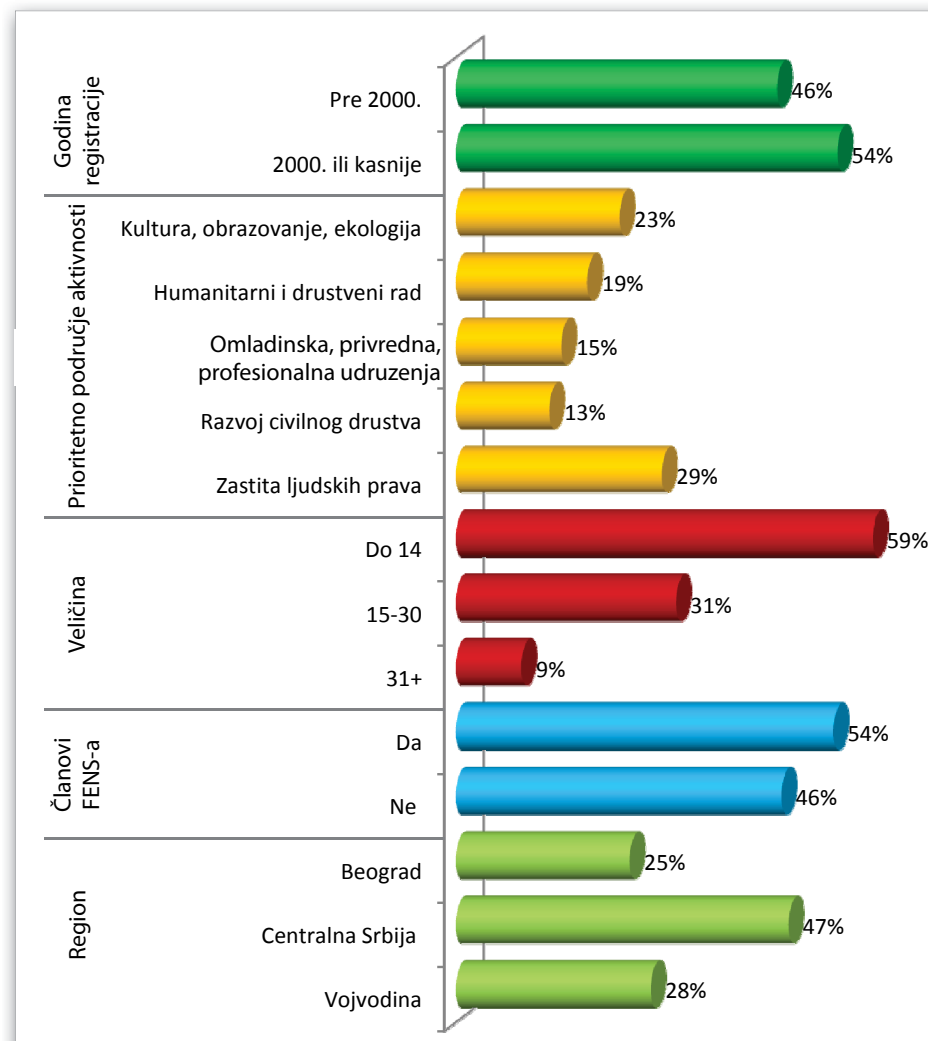
Primenom svih ovih procedura i u vremenskom okviru planiranom za sprovođenje projekta, postigli smo sledeće rezultate:

Populacija (uzorak NVO iz istraživanja 2005.)	516
Broj identifikovanih NVO	316
Broj aktivnih NVO od 316 identifikovanih	294
Broj NVO koje nisu prihvatile saradnju	30
Broj NVO iz populacije s kojom je intervju uspešno izvršen	264
Broj NVO uključenih u ovaj uzorak, koje nisu bile uključene u uzorak 2005.	36
Ukupan broj NVO s kojima je intervju uspešno izvršen	300

Analiza uzorka strukture je pokazala da se, prema strukturi glavnih kriterijuma, ovaj uzorak uklapa sa populacijom iz istraživanja 2005. godine. U svrhu pouzdanosti poređenja, urađene su manje korekcije kroz post-stratifikaciju (merenje), tako da krajnji uzorak pravilno predstavlja NVO populaciju iz 2005, u smislu regionalnog pokrivanja, veličine NVO i godine osnivanja.

UZORAK

UZORAK 2009 N = 300

Ispitanici koji su učestvovali u ovom istraživanju (i NVO i donatori) bili su osobe na višim položajima u organizacijama, one koje su upoznate s njenim funkcionisanjem i u stanju da obezbede sve potrebne informacije – one čije je mišljenje relevantno u procesu donošenja odluka u njihovim organizacijama.

Period istraživanja - Istraživanje je sprovedeno u periodu od 12. maja do 2. juna 2009. godine.

Metodologija - Anketari su zakazivali intervjue sa ispitanicima. Intervjui su vođeni u prostorijama organizacija, u obliku strukturiranih intervjua. Upitnici su sadržavali uglavnom zatvorena pitanja, te mali broj otvorenih pitanja.

Svako područje koje je anketa pokrivala predstavljeno je kompletno pitanja u upitniku, koji je bio sveobuhvatan, a intervjui su trajali otprilike oko 1 sat.

Analiza podataka - Sva pitanja iz upitnika imala su unakrsnu referencu pomoću nekoliko osnovnih varijabli. Svako pitanje je bilo predstavljeno u obliku tabele koja pokazuje ukupne i unakrsne reference pomoću sledećih varijabli:

- godina osnivanja
- polje rada
- veličina organizacije
- članstvo u FENS-u
- region u kojem se nalazi sedište organizacije

Godina u kojoj je organizacija osnovana predstavlja varijablu sa dve kategorije: organizacije koje su osnovane pre 2000. godine i one koje su osnovane u 2000. godini i kasnije. Mislili smo da je 2000. godina bila prelomna tačka zbog pada Miloševićevog režima, što je dovelo do promene u okruženju u kome NVO rade. Pretpostavljali smo da je za očekivati da organizacije osnovane pre 2000. godine budu iskusnije, bolje pozicionirane, te da imaju veći kredibilitet i manje problema i radu organizacije.

Polje rada – Sam upitnik ponudio je ispitanicima da odaberu između 18 datih polja rada svojih organizacija (s mogućnošću da na spisak dodaju svoje polje rada, ukoliko ono nije bilo navedeno). Kod ukrštanja podataka tih 18 polja, ona su bila svedena na 5 kategorija, zato što mnoga polja nisu bila predstavljena odgovarajućim brojem organizacija. Samo kod nekih pitanja, gde je bilo važno dobiti uvid u svako zasebno polje, dali smo unakrsne reference sa svim poljima, ali uz napomenu da je osnova organizacija manja od 60, te uz napomenu da je osnova organizacija manja od 60, zbog čega se rezultati mogu uzeti samo kao indikatori i treba ih dalje ispitati.

Veličina organizacije je određena ukupnim brojem aktivnog osoblja u organizaciji. U taj broj su uključeni članovi upravnog odbora, koordinatori, zaposleni i honorarni radnici, ali ne i volonteri. Taj broj je podeljen na 3 kategorije: do 15 osoba – male organizacije, od 15 – 30 osoba – srednje organizacije, više od 30 osoba – velike organizacije.

Članstvo u FENS-u nam omogućava da prikazemo stanje u sektoru i unutar i izvan ove mreže. Kako već rekosmo, ovaj uzorak je davao prednost organizacijama koje su članice ove mreže. To je učinjeno da bi se imala dovoljno široka osnova unutar mreže, te da bi se mogli izvući zaključci o stanju u sektoru. U svim pitanjima koja pokazuju značajnu razliku u ovoj varijabli zasebno smo predstavili rezultate za članove mreže FENS i za one koji to nisu.

Region – region je ustanovljen na osnovu opštine u kojoj se nalazi sedište organizacije. U analizi smo koristili podelu na tri osnovna regiona s njihovim socio-ekonomskim osobenostima: Beograd, Vojvodina i Centralna Srbija.

Da bi se u potpunosti postigao osnovni cilj ovog istraživanja, a to je da se izloži celokupan položaj nevladinog sektora u Srbiji i da se omogući poređenje sa anketom iz 2005, odredili smo iste oblasti za koje smo mislili da će na najbolji način dati objektivnu sliku sektora. Međutim, u istraživanje iz 2009. nismo uključili mišljenja različitih donatorskih organizacija.

Oblasti koje su pokrivene ovom anketom su sledeće:

1. Osnovne informacije i uslovi rada
2. Misija, delokrug rada i aktivnosti
3. Pravna/fiskalna regulativa
4. Politički kontekst
5. Struktura NVO
6. Saradnja NVO – umrežavanje
7. Saradnja NVO sa državom
8. Saradnja NVO sa poslovnim sektorom
9. Saradnja NVO sa medijima
10. Osoblje i volonteri
11. Stav javnosti prema NVO
12. Raznolikost unutar sektora/Regionalna standardizacija
13. Finansijska stabilnost – izvori finansiranja
14. Uključenost zajednice – korisnici rada NVO
15. Kvalitet usluga
16. Nivo obuke zaposlenih u NVO
17. Saradnja sa NVO u širem regionu
18. Najvažniji problemi u vezi sa održivošću NVO

Prikupljene podatke su analizirali zaposleni u Građanskim inicijativama: Jelena Milovanović, Ivana Gliksmann, Radojka Pavlović i Dubravka Velat. Aleksandra Vesić, treneri Tima Tri Građanskih inicijativa i eksperti iz NVO sektora su dali svoj doprinos pregledom rezultata ankete.

Podaci su komentarisani iz perspektive osoba iz NVO, tj. oni ne predstavljaju dubinsku sociološku studiju, budući da nema dovoljno informacija za sveobuhvatni pristup. Međutim, verujemo da možemo obezbediti vredan doprinos o različitim aspektima NVO sektora u Srbiji, za sve zainteresovane.

Internet publikacije su pripremljene i u srpskoj i u engleskoj verziji i mogu se skinuti sa sajtova www.gradjanske.org i sa www.iscserbia.org.

U većini slučajeva grafička analiza podataka pokazuje uporedne rezultate iz anketa sprovedenih 2005. i 2009. godine. Kao izuzetak, ima nekoliko grafika koje prikazuju podatke samo iz ankete sprovedene u 2009, čemu je uzrok ili činjenica da ti podaci nisu prikupljeni 2005. godine, ili se u anketi 2009. pojavila neka značajna informacija.

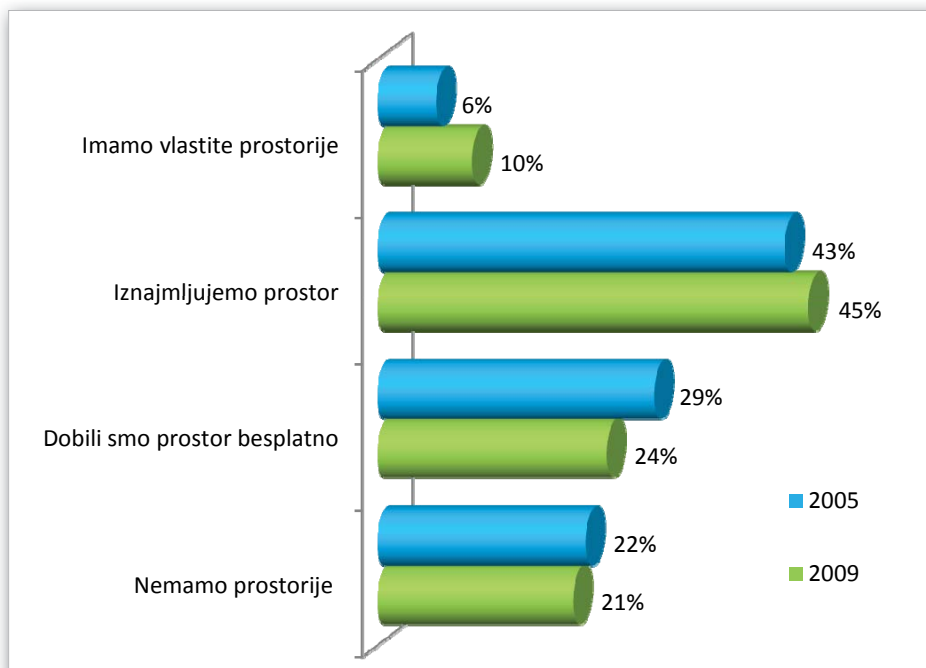
Narativni opis obično počinje opštom analizom podataka iz ankete sprovedene 2009. godine, koju sledi poređenje sa podacima iz ankete sprovedene 2005. Dalja objašnjenja zalaze dublje u analizu podataka iz 2009, prikazujući samo one podatke koji pokazuju velike varijacije u poređenju sa prosečnim podacima, kao i znatne razlike između karakteristika populacije (tj. po godini registracije, po prioritetnom području aktivnosti, veličini, članstvu u FENS-u, te po regionu).

1.1. Osnovne informacije i radni uslovi

Prostorije organizacije i oprema

Slično kao i 2005, većina NVO iznajmljuje svoje prostorije (45%). 10% ispitanika izjavljuje da njihove organizacije poseduju sopstveni prostor, u poređenju sa 6% u anketi 2005. godine. 21% NVO nemaju nikakve prostorije, što je slično situaciji u 2005. godini (22%). Ostalih 45% NVO su ili dobile prostorije besplatno (24%) ili uopšte nemaju prostorije (21%). Što se tiče godine registracije, prioritetnog područja aktivnosti i članstva u FENS-u, nema velikih razlika između NVO koje imaju prostorije u vlasništvu. Kod NVO koje imaju sopstvene prostorije primetno je da su to manje NVO (11%), kao i one koje su aktivne u Centralnoj Srbiji (14%), dok u Vojvodini samo 6%, a u Beogradu samo 7% NVO imaju sopstvene prostorije. Tipično je da NVO koje su registrovane pre 2000. godine (57%), one koje se bave razvojem civilnog društva (55%), velike organizacije (74%) i one koje rade u Beogradu (60%) iznajmljuju prostor. Indikativno je da je u Vojvodini 39% NVO dobilo prostorije bez naknade. U najtežem položaju, što se tiče nemanja prostorija, su NVO registrovane 2000. i kasnije (31%), one koje se bave omladinom, ekonomijom i profesionalnim udruženjima (9%), manje NVO (27%), one koje nisu članice FENS-a (27%) i one koje rade u Centralnoj Srbiji (23%).

Grafikon 1: Da li vaša organizacija ima prostor u kojem vrši svoje aktivnosti?

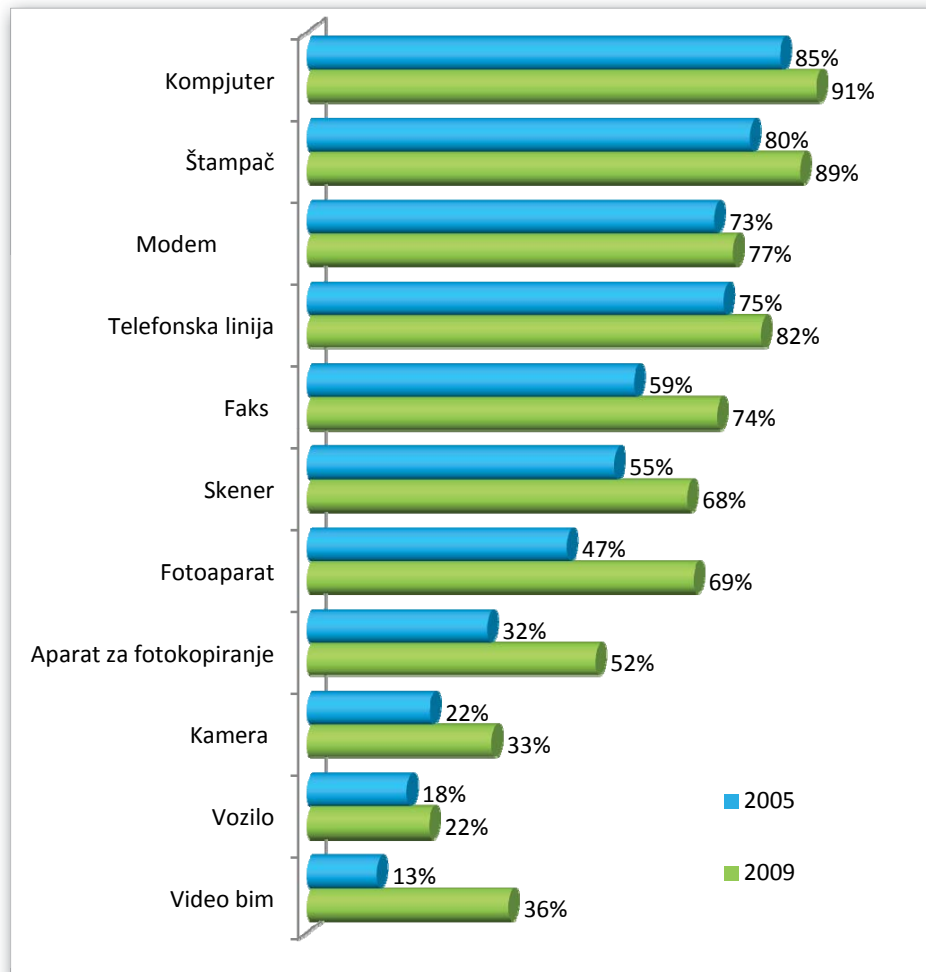

Od 45% onih koji iznajmljuju prostor 50% je obezbedilo sredstva za iznajmljivanje prostorija tokom perioda kraćeg od godinu dana, što je slično situaciji u 2005. (48%). Najveći pad se odnosi na sredstva obezbeđena za narednih 12 meseci – sa 23% u 2005. na 14% u 2009, pri čemu se NVO sa sedištem u Beogradu nalaze u boljem položaju (24%) u poređenju sa Centralnom Srbijom (7%). Veći broj NVO je uspeo da obezbedi sredstva za period od 2 do 3 godine, i taj broj se povećao sa 8% na 10%. Među njima je najviše onih koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom (16%). Samo 2% NVO su obezbedile sredstva za prostor na period duži od 3 godine, od čega 25% NVO registrovanih pre 2000. godine, od kojih se 34% bavi humanitarnim i društvenim radom, 25% NVO srednje veličine, 22% članica FENS-a i 29% NVO iz Vojvodine. Vredno je pomena da su NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava u najgorem položaju što se tiče tog problema – samo je 14% obezbedilo sredstva za period duži od 3 godine.

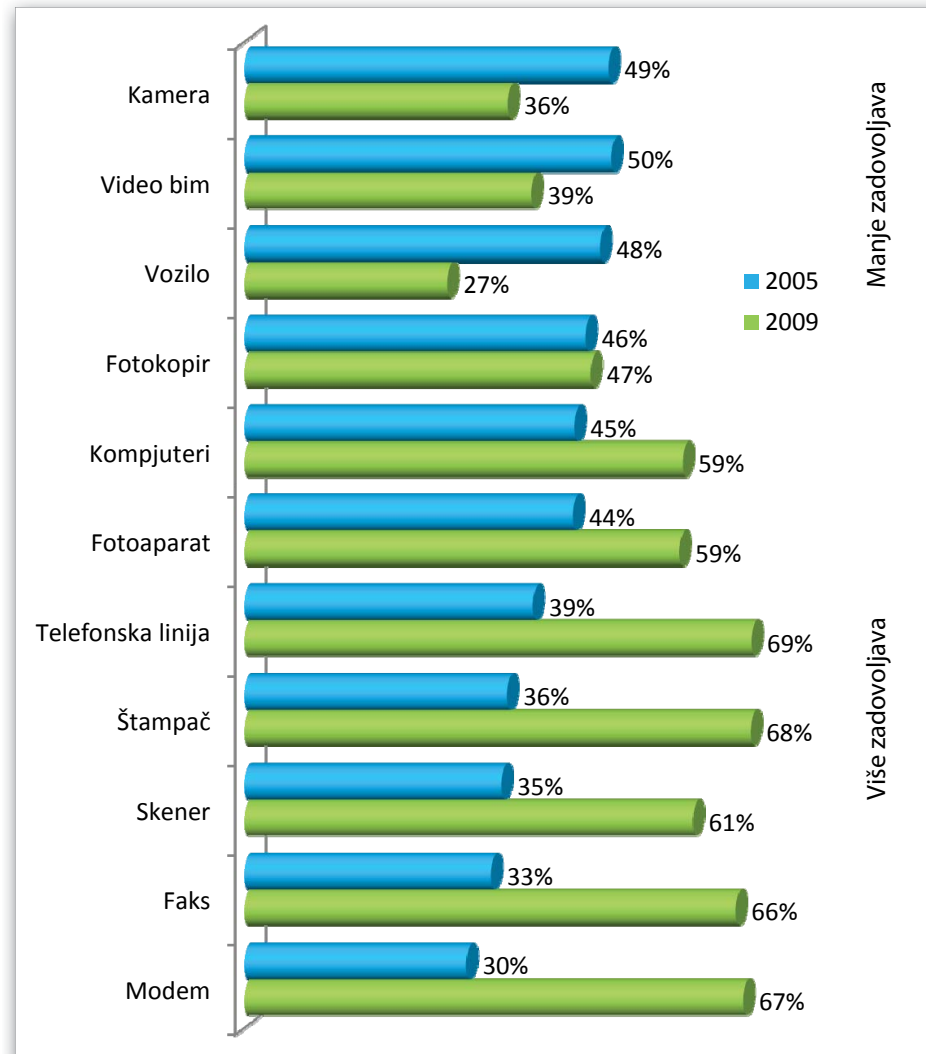
U smislu opreme, situacija je mnogo bolja nego 2005. Povećan je broj organizacija koje poseduju razne delove opreme. Više od 4/5 NVO imaju barem jedan kompjuter, štampač i telefonsku liniju. Preko 65% takođe imaju modem, faks, skener, fotoaparat (veliki skok sa 47% na 69%) i aparat za fotokopiranje. Manji broj organizacija ima video kamere (33%) i video bimeve (36%), mada je broj ovog potonjeg od svih predmeta najviše porastao. Ipak, samo 1/5 NVO ima kompanijska kola (22%).

Slično kao u 2005, velike organizacije su mnogo bolje opremljene, kao i organizacije koje su ranije osnovane i one iz Beograda, zato što su te tri varijable povezane. Organizacije iz Beograda su najveće i osnovane su pre organizacija u drugim regionima. Takođe, primećena je nešto bolja situacija u organizacijama koje se bave razvojem civilnog društva, dok su u lošijem položaju one koje se bave zaštitom ljudskih prava. Posebno su primetne razlike u opremi u izvesnom broju organizacija koje poseduju faksove, aparate za fotokopiranje, video bimeve, kompanijska kola i kamere. Starije, veće NVO i one iz Beograda imaju znatno veći broj tih delova opreme. Što se tiče kompjutera, štampača, modema i telefonskih linija nema razlike između organizacija – u tom smislu su sve organizacije dobro opremljene.

Grafikon 2: Da li u svojoj organizaciji imate sledeću opremu? – PROCENAT ONIH KOJI SU ODGOVORILI SA „DA“

Grafikon 3: Da li oprema zadovoljava vaš obim rada i broj zaposlenih - ZADOVOLJAVA (1)

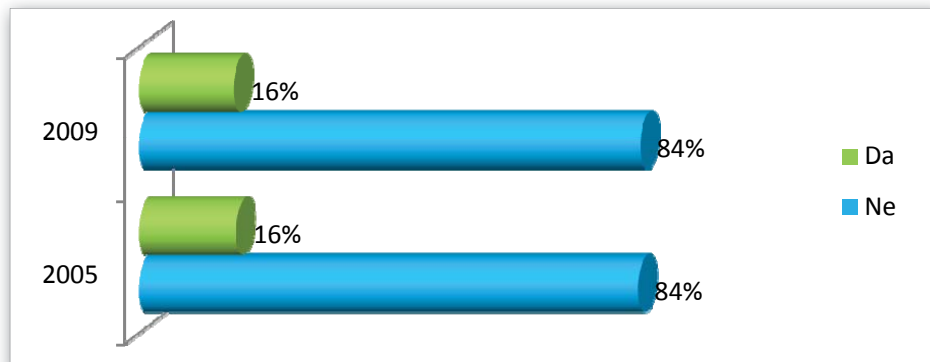

Grafikon 3 prikazuje do koje mere su NVO zadovoljne opremom koju imaju. Može se primetiti da se nivo zadovoljstva povisio u odnosu na skoro sve delove opreme, osim aparata za fotokopiranje i kompjutera. Nezadovoljstvo u vezi sa kamerama, video bimovima i vozilima je smanjeno kod otprilike polovine do 1/3 ispitanika. Više od 2/3 ispitanika smatra da je stanje u njihovoj organizaciji što se tiče tehničke opreme (fotoaparata, telefonskih linija, štampača, skenera, faksova, modema) više zadovoljavajuće nego u 2005. godini. U tom pogledu nema značajnih razlika između NVO u svim varijablama, osim velikih NVO koje su češće zadovoljne video bimovima (64%), dok je 41% organizacija sa sedištem u Beogradu zadovoljno svojim vozilima.

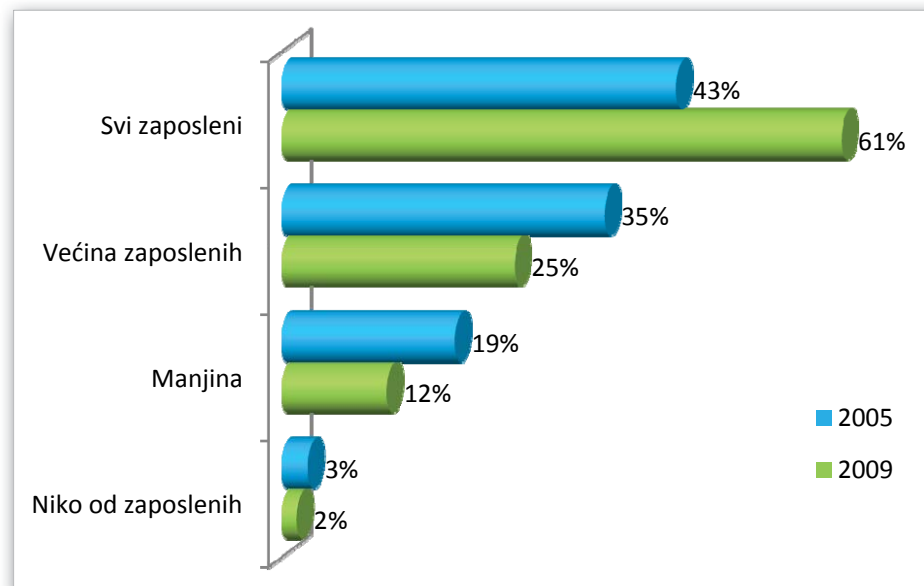
Pristup Internetu i kompjuterske veštine

Kao i 2005, većina organizacija ima pristup Internetu (84%). Ovaj procenat je viši među NVO osnovanim pre 2000. godine (91%), onima koje se bave razvojem civilnog društva (89%), velikim organizacijama (94%), članicama FENS-a (87%) i onima koje rade u Vojvodini (89%). Najgora situacija je u NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (19%), malim NVO (79%) i onima iz Centralne Srbije (82%).

Grafikon 4: Da li vaša organizacija ima pristup Internetu?

Grafikon 5: Koliko zaposlenih u vašoj organizaciji ima sledeće veštine... KORISTI KOMPJUTER?

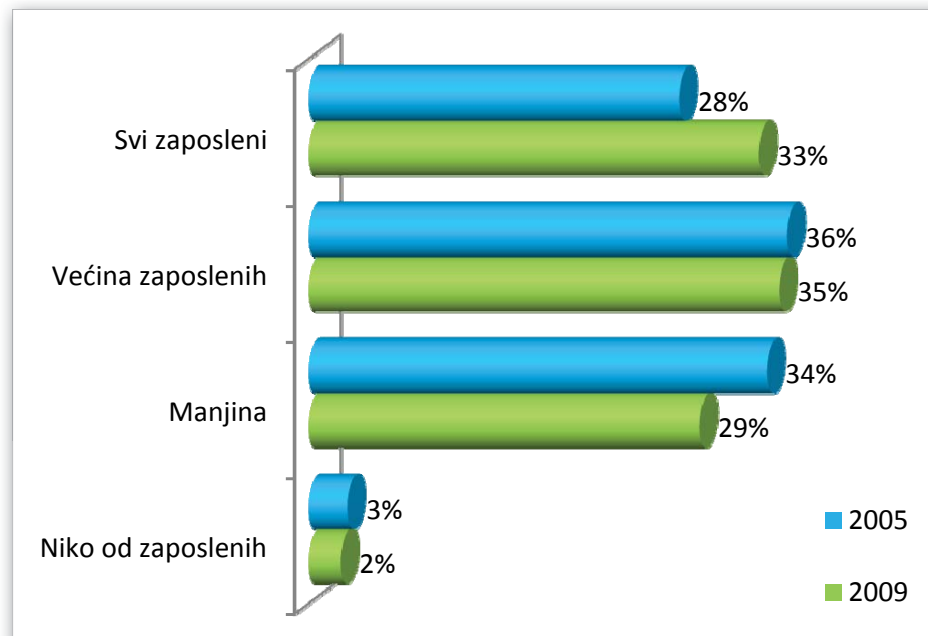
Kompjuterske veštine zaposlenih su generalno napredovale. Veoma su retke organizacije u kojima niko ne ume da koristi kompjuter – samo 2%, što je malo manje nego 2005. (3%). U velikom broju slučajeva svi koji rade u nekoj organizaciji umeju da koriste kompjuter (61% organizacija, u poređenju sa 43% u 2005.). U 25% slučajeva većina zaposlenih koristi kompjuter, a u 12% slučajeva koristi ga manji broj zaposlenih.

NVO koje se bave socio-humanitarnim poslovima najmanje koriste kompjutere (49%), dok u najvećem broju organizacija koje se bave mladima, ekonomijom i profesionalnim udruženjima svi zaposleni koriste kompjuter (84%). Takođe, organizacije iz Beograda koriste kompjutere više nego organizacije iz drugih regiona (70% organizacija sa sedištem u Beogradu, u poređenju sa 54% u Centralnoj Srbiji i 65% u Vojvodini). U 17% slučajeva manjina zaposlenih u malim organizacijama je kompjuterski pismena.

Znanje stranih jezika

Grafikon 6: Koliko zaposlenih u vašoj organizaciji ima sledeće veštine ...

GOVORI BAREM JEDAN STRANI JEZIK

Znanje stranog jezika je problem koji je blago poboljšán kod 2% organizacija u kojima niko od osoblja ne govori neki strani jezik, a kod 33% organizacija u kojima svi govore barem jedan strani jezik. Zanimljivo je da u NVO koje su registrovane posle 2000. godine imaju zaposlene koji govore jedan strani jezik (35%) u većem broju slučajeva nego one koje su registrovane pre 2000. godine (32%).

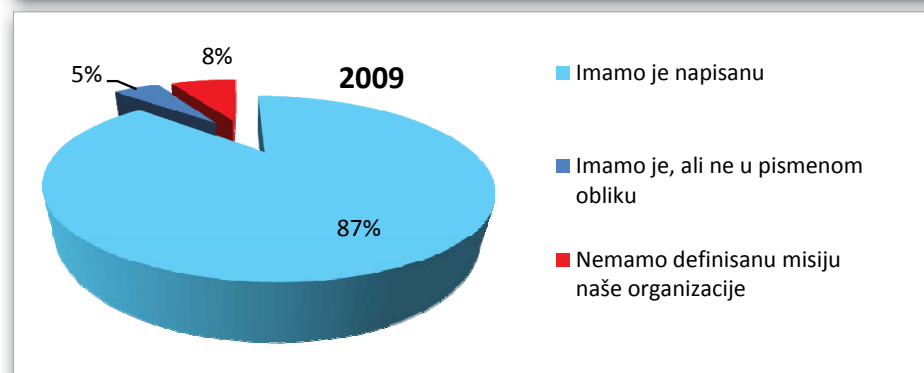
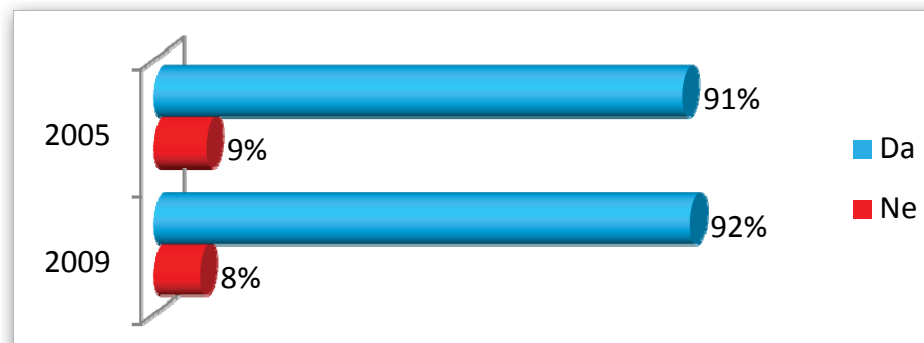
Najgora situacija je u onim NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom, u kojima samo u 13% slučajeva svi zaposleni govore neki strani jezik, dok u 10% slučajeva niko ne govori nijedan strani jezik. U velikim organizacijama više zaposlenih govori barem jedna strani jezik. U smislu regiona, najbolja situacija je u NVO sa sedištem u Beogradu, u kojima 50% slučajeva svi zaposleni govore neki strani jezik i nema organizacije u kojoj niko ne govori barem jedan strani jezik. Situacija je takođe veoma dobra u Vojvodini, u kojoj u 43% NVO svi zaposleni govore neki strani jezik i ne postoji nijedan slučaj da zaposleni ne govore neki strani jezik. Međutim, u Centralnoj Srbiji samo u 19% slučajeva svi zaposleni govore neki strani jezik, dok u 5% NVO niko ne govori nijedan strani jezik.

1.2. Misija, područje rada i aktivnosti

Misija organizacije

92% organizacija tvrdi da njihova organizacija ima definisanu misiju, koja je skoro ista kao 2005. (91%). Organizacije srednje veličine (92%) i one u Beogradu (91%) bolje su profilisane u smislu određene misije. Procenat organizacija koje nemaju definisanu misiju najveći je kod organizacija koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (10%), a slično je i sa NVO koje se bave mladima, ekonomijom i profesionalnim udruženjima (9%). Manje organizacije češće nemaju definisanu misiju (7%), kao ni organizacije iz Centralne Srbije (9% u odnosu na 2% u Beogradu i 3% u Vojvodini).

Grafikon 7: Da li vaša organizacija ima definisanu misiju organizacije (razlog zašto ona postoji) i koja je to misija?

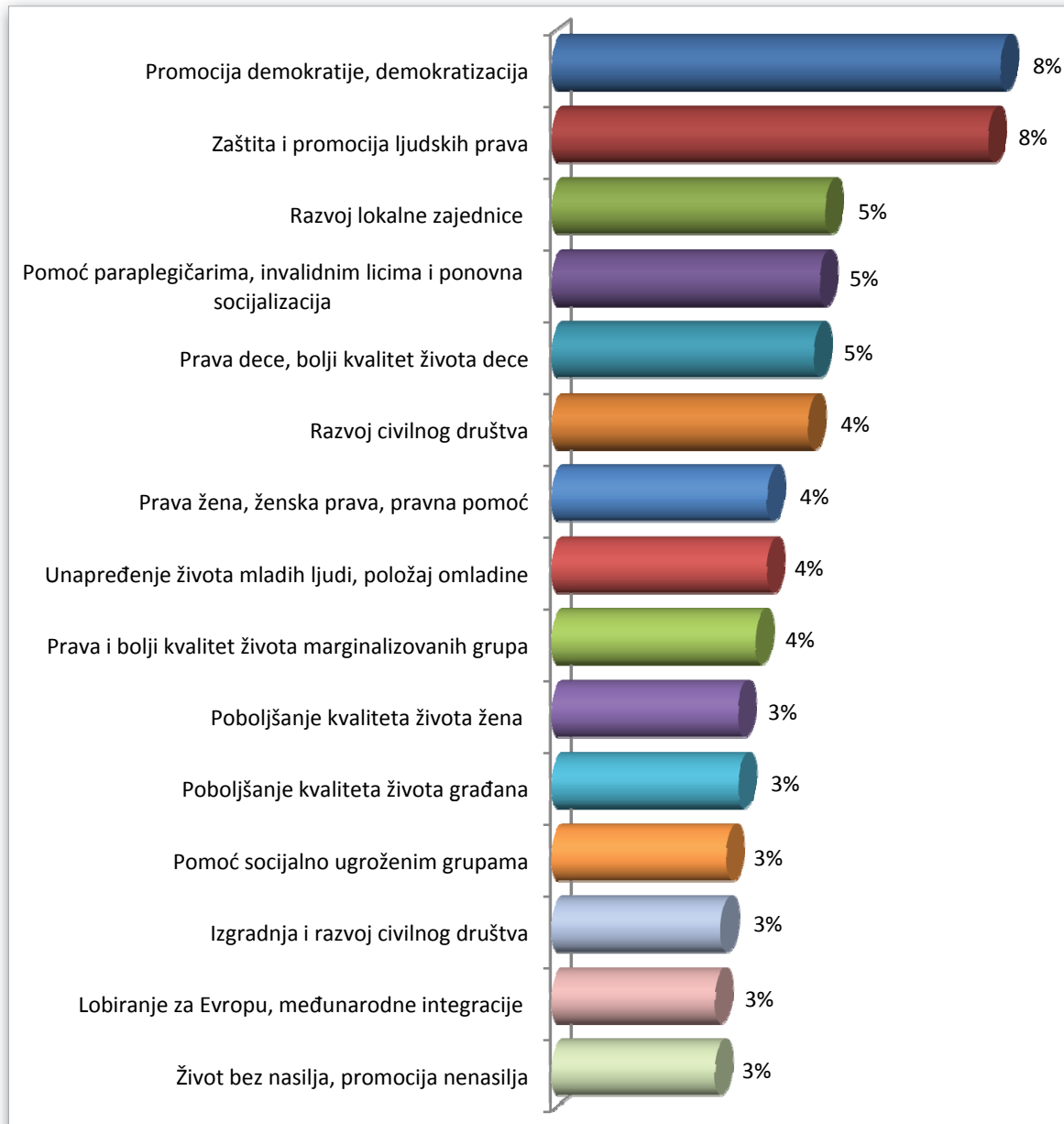

Među onima koje imaju definisanu misiju (92% ciljane populacije) većina izjavljuje da je njihova misija „Promocija demokratije, demokratizacija“ i „Zaštita i promocija ljudskih prava“ (po 8% za svaku misiju). Njih sledi „Razvoj lokalne zajednice“, „Pomoć paraplegičarima, licima sa invaliditetom i ponovna socijalizacija“, te „Prava dece, bolji kvalitet života dece“ (po 5% za svaku misiju).

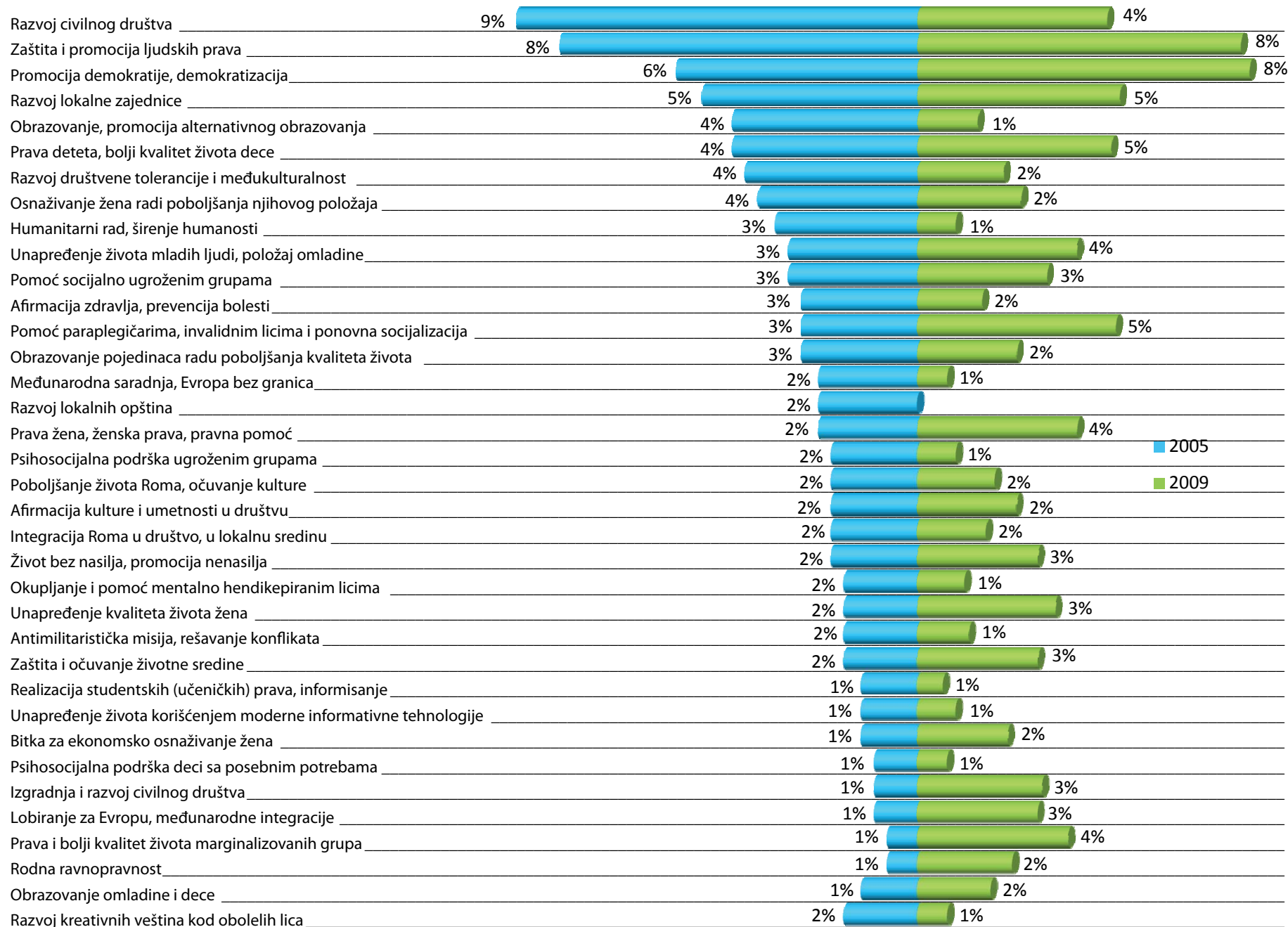
„Razvoj civilnog društva“, „Prava žena, ženska prava, pravna pomoć“, „Unapređenje života mladih ljudi, položaj omladine“ i „Prava i bolji kvalitet života marginalizovanih grupa“ misije su 3% intervjuisanih organizacija, dok su ostale teme ispod ovog procenta. Postoji znatna razlika u vezi sa godinom registracije za one NVO čija je misija „Razvoj civilnog društva“ – 9% NVO registrovanih pre 2000. godine i 1% NVO registrovanih 2000. godine i kasnije ima ovu misiju. Broj NVO čija je misija razvoj lokalne zajednice je u blagom porastu (6% u poređenju sa 3% iz 2005.), a u porastu je i broj NVO sa misijom „Poboljšanje kvaliteta života građana“ (6% u poređenju sa 0% u 2005. godini).

Grafikon 8: Koja je misija vaše organizacije?

Osnova: oni koji imaju definisanu misiju organizacije

Grafikon 9: Koja je misija vaše organizacije? Osnova: oni koji imaju definisanu misiju organizacije

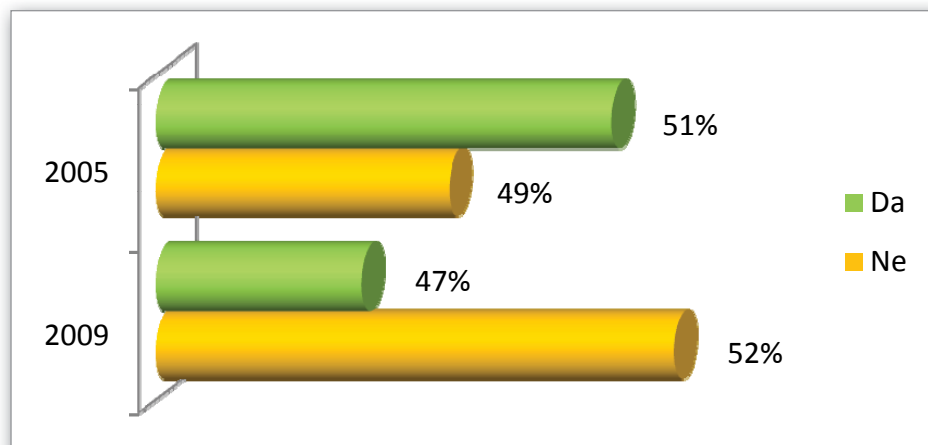

Strateško planiranje

Manje od polovine intervjuisanih organizacija (47%) izjavljuje da imaju dokumentovani strateški plan. Iako strateški plan za neku organizaciju može biti onaj koji se sastoji od mogućih zahteva donatora koji to postavljaju kao uslov za odobravanje resursa, vidljivo je blago smanjenje u odnosu na 2005. godinu (51%). Starije organizacije (56%), one koje se bave zaštitom ljudskih prava (54%), velike organizacije (79%), članice FENS-a (52%) i NVO sa sedištem u Beogradu (55%) češće nego druge izjavljuju da poseduju takav dokument.

Grafikon 10: Da li vaša organizacija ima strateški plan?

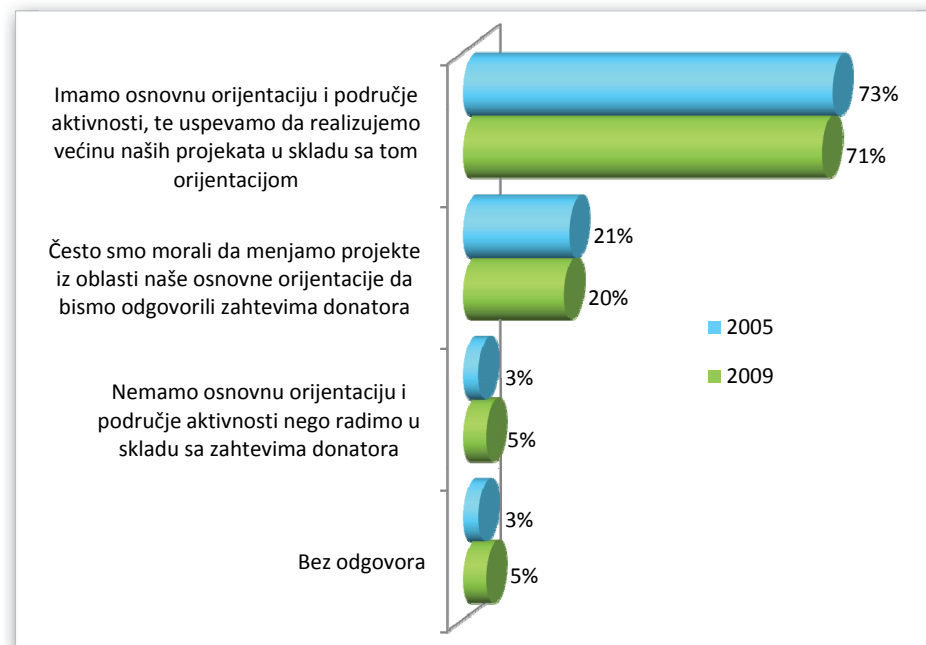
Osnova: Ukupna ciljna populacija

$\frac{3}{4}$ ispitanika – organizacija tvrde da uspevaju da sprovedu većinu svojih projekata u skladu sa njihovom opštom orijentacijom, dok 20% izjavljuje da često moraju da menjaju opštu orijentaciju svojih predviđenih projekata u skladu sa zahtevima donatora. 5% organizacija nema opštu orijentaciju niti polje rada, tako da usmeravaju svoj rad isključivo prema zahtevima donatora. Ova situacija je veoma slična onoj iz 2005. U ovoj kategoriji među organizacijama nema velikih razlika koje zavise od varijabli istraživanja (godina osnivanja, polje rada, veličina, članstvo u FENS-u, region).

Grafikon 11: Koja izjava bolje opisuje način na koji funkcioniše vaša organizacija?

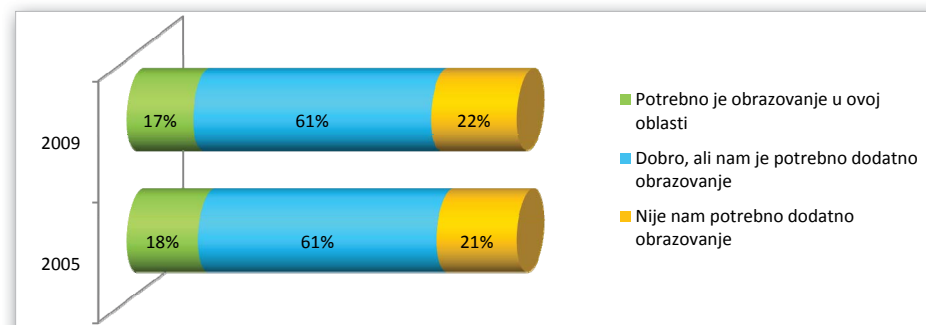
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Procena organizacija o stanju u oblasti planiranja je skoro identična onoj iz 2005. godine. 22% organizacija – ispitanika smatra da nema potrebe za dodatnom obukom, 61% misli da je stanje dobro ali da je dodatna obuka potrebna, dok 17% veruje da je obuka u sferi planiranja od ključne važnosti. Nema velikih razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 12: Kako biste ocenili stanje u vašoj organizaciji u oblasti planiranja – da li vam je potrebna dodatna obuka (da definišete misiju, za dugoročno i kratkoročno planiranje)?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Područje rada

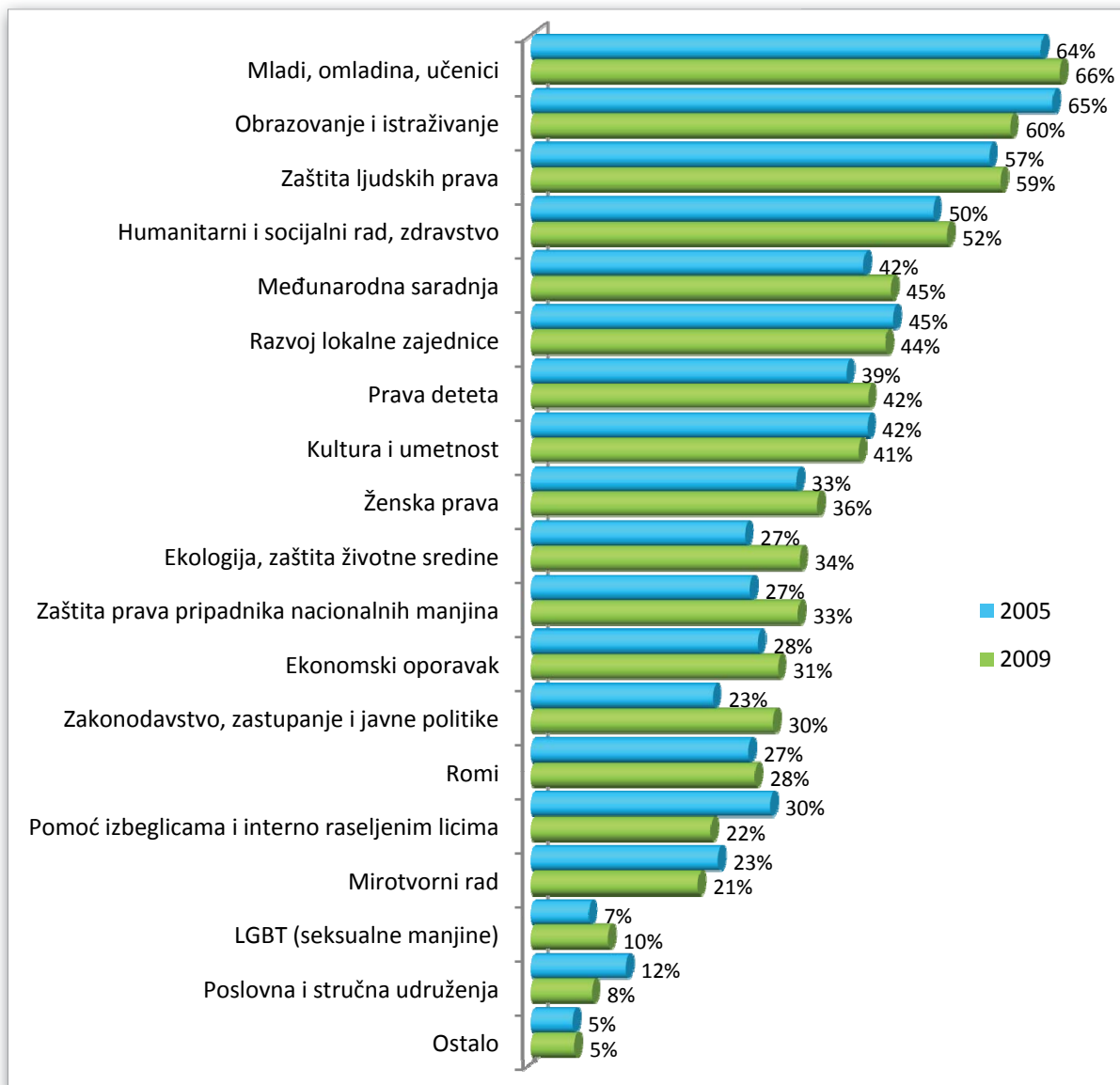
Kad pogledamo oblasti u koje su organizacije uključene (višestruki odgovori), možemo videti da se većina organizacija u ovom sektoru bavi mladim ljudima i studentima (66%), zatim obrazovanjem i istraživanjem (60%), te zaštitom ljudskih prava (59%). Mnogo je urađeno na polju humanitarnog i socijalnog rada i zdravstva (52%), međunarodne saradnje (45%), razvoja lokalne zajednice (44%), prava deteta (42%) i kulture i umetnosti (41%).

Ako pogledamo prioriteta polja rada videćemo da se ista polja ponovo pojavljuju, neznatno drukčijim redom: prioritet 16% NVO je humanitarni i socijalni rad, zdravstvo; 12% se bavi omladinom/učenicima i obrazovanjem/istraživanjem; 11% bavi se ženama i zaštitom ljudskih prava i izuzetima na polju ljudskih prava (za 4% više NVO ovo je prioriteta oblast), inače ima veoma malo promena prioriteta u odnosu na 2005.

U poređenju sa 2005. godinom, porastao je broj NVO koje se bave ekologijom, zakonodavstvom, javnim politikama i zaštitom nacionalnih manjina, ali je smanjen broj NVO koje su uključene u pomoć izbeglicama i interno raseljenim licima.

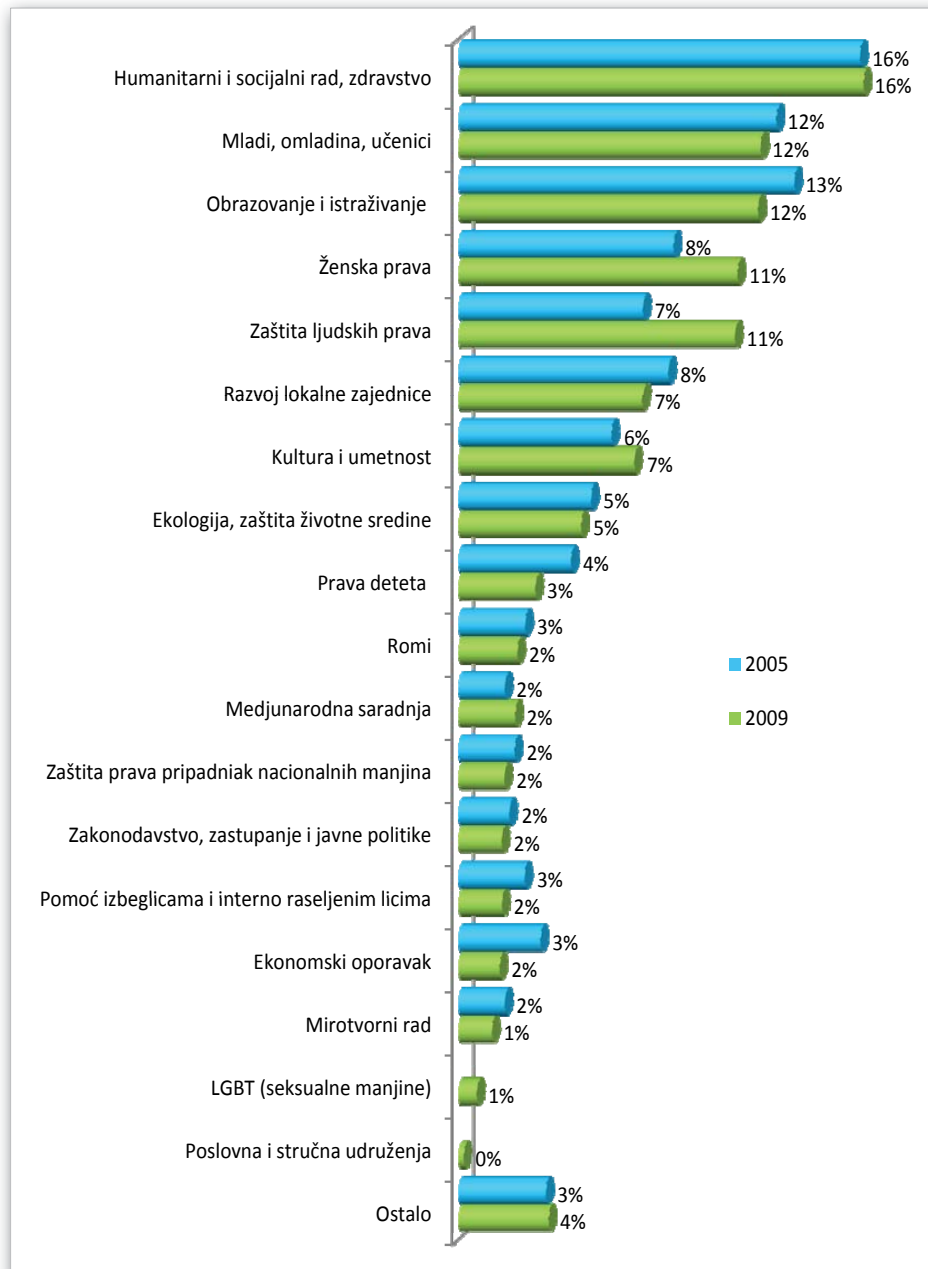
Grafikon 13: U koje oblasti je uključena vaša organizacija?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

Grafikon 14: Uopšteno govoreći, šta smatrate prioritetnom oblašću za aktivnosti vaše organizacije?

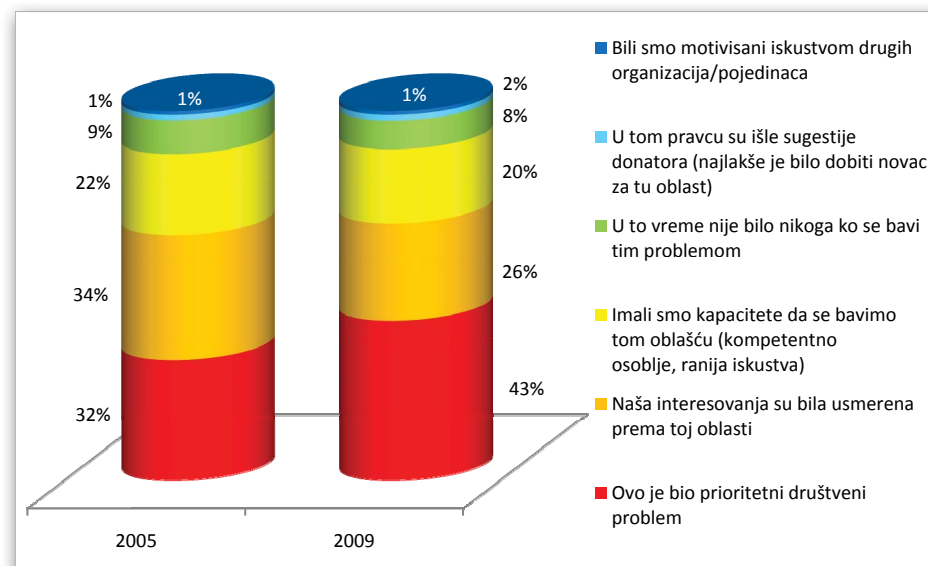
Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

Najveća grupa ispitanika (43%) izjavila je da se njihova organizacija odlučila za svoje područje rada zato što je ta oblast priznata kao prioritetni društveni problem. Njih 26% izjavilo je da se ta oblast podudara sa njihovim interesovanjima, 20% je imalo kapacitet da se bavi tom oblašću (eksperti, ranija iskustva), dok 8% smatra da u toj oblasti ranije niko nije radio. Vredno je pomena da su NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem, ekologijom u 37% slučajeva smatrale da imaju kapacitete za bavljenje ovom oblašću (kompetentno osoblje, ranija iskustva), a samo 9% NVO koje se bave ljudskim pravima imalo je isto takvo mišljenje o sebi.

Grafikon 15: Zašto ste odlučili da se bavite upravo ovim područjem aktivnosti? Šta je osnovni razlog tome?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

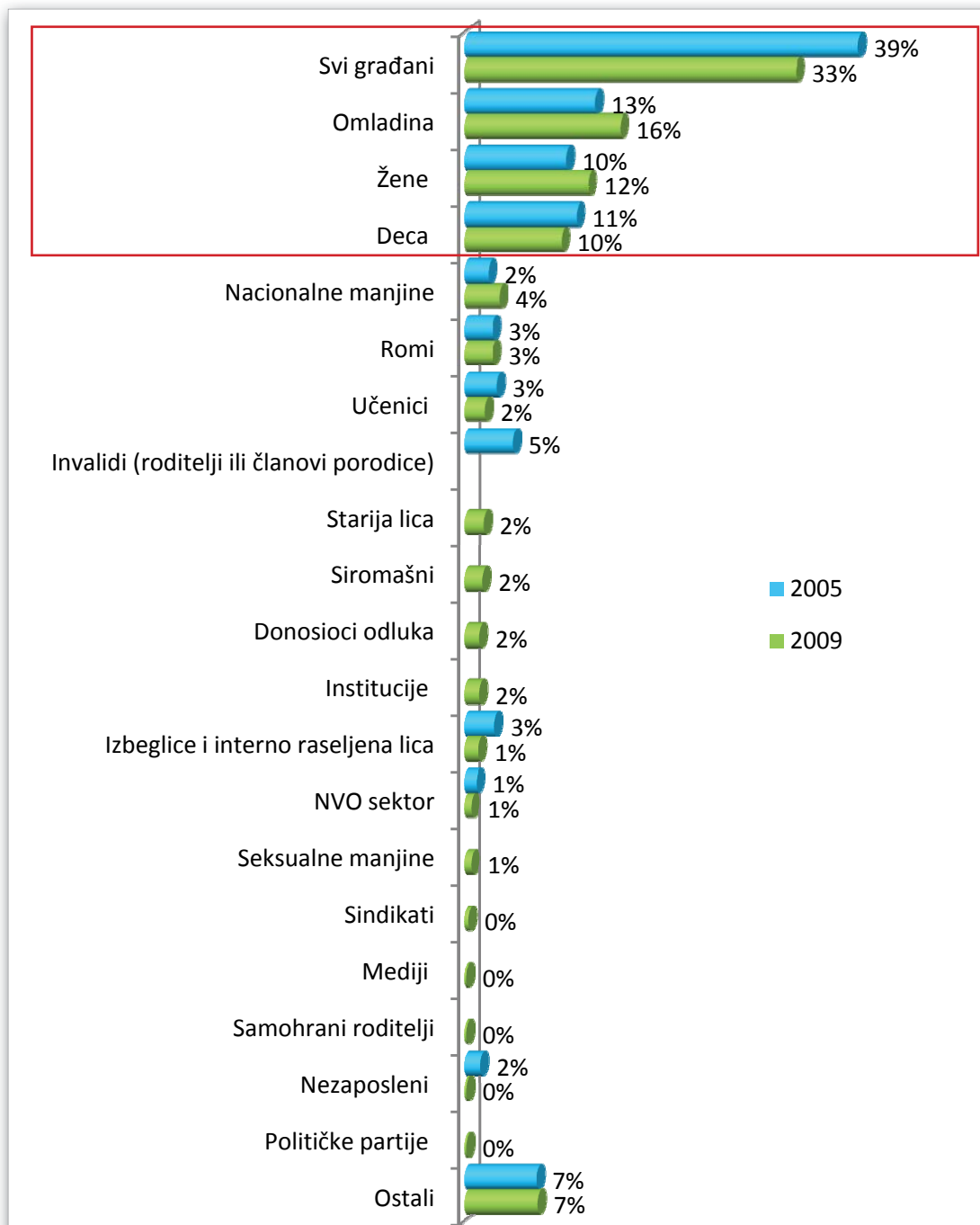
Korisnici usluga NVO

Primarni/direktni korisnici usluga NVO su najčešće svi građani (33%). Među ostalim grupama, omladina (16%), žene (12%) i deca (10%) su takođe izuzetno česti korisnici. Ko su korisnici usluga određenih nevladinih organizacija uglavnom zavisi od polja rada te organizacije.

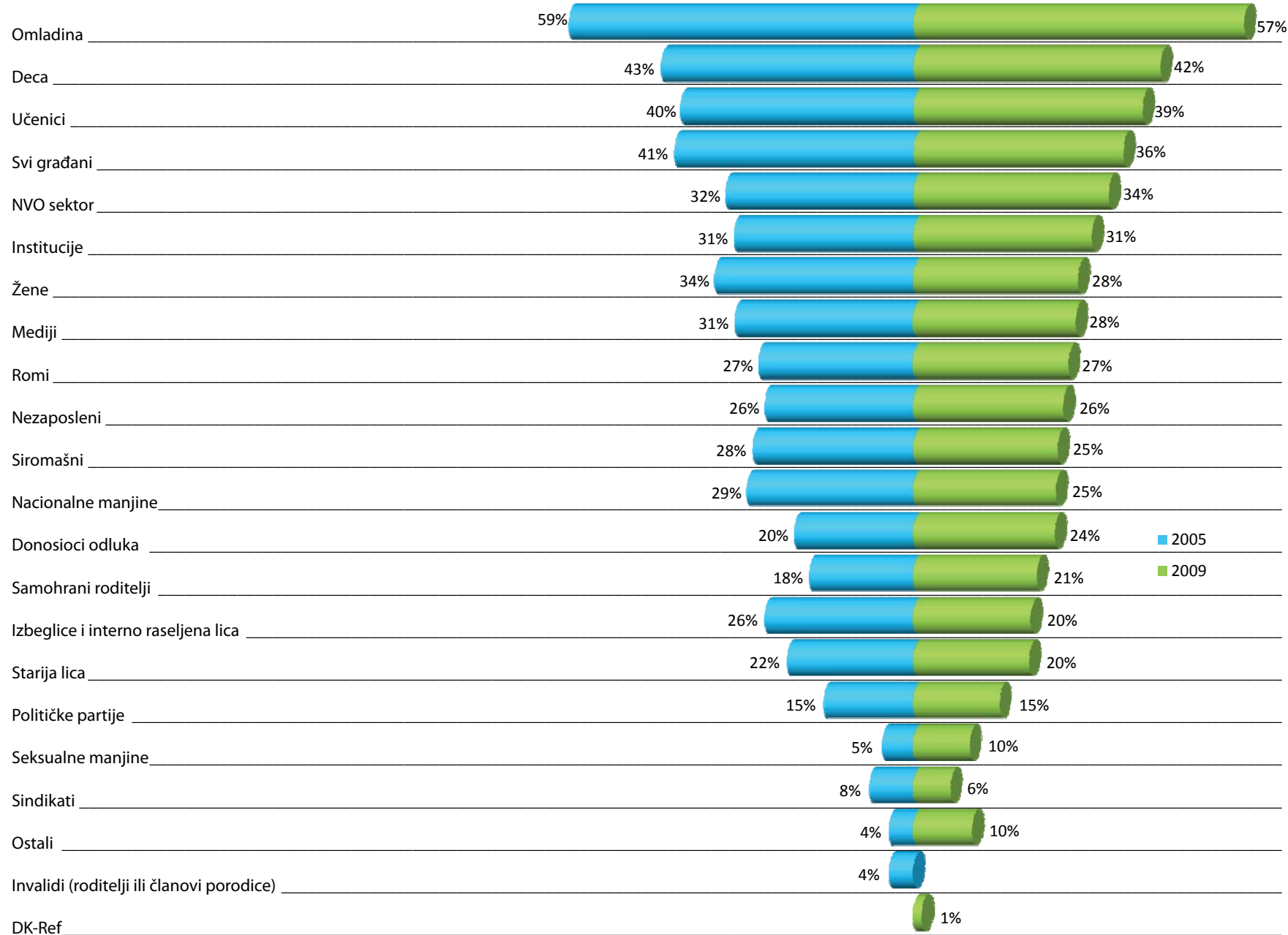
Grafikon sa svim korisnicima pokazuje da su omladina (57%), deca (42%) i učenici (39%) dominantne grupe. Ostali podaci su u priličnoj meri slični onima dobijenim u anketi 2005. godine, sa izuzetkom izbeglica i interno raseljenih lica, koji su kao direktna ciljna grupa pali sa 26% na 20%, dok su seksualne manjine „skočile“ sa 5% na 10%, što svakako ukazuje da se u NVO primećuje promena u potrebama.

Grafikon 16: Ko su PRIMARNI/DIREKTNI korisnici vaših usluga – prema kome je vaša organizacija prvenstveno usmerena?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Grafikon 17: Ko su korisnici vaših usluga u širem smislu te reči, korisnici koji su ciljna grupa vaših projekata? Višestruki odgovori ; Osnova: Ukupna ciljna populacija

Vrste aktivnosti

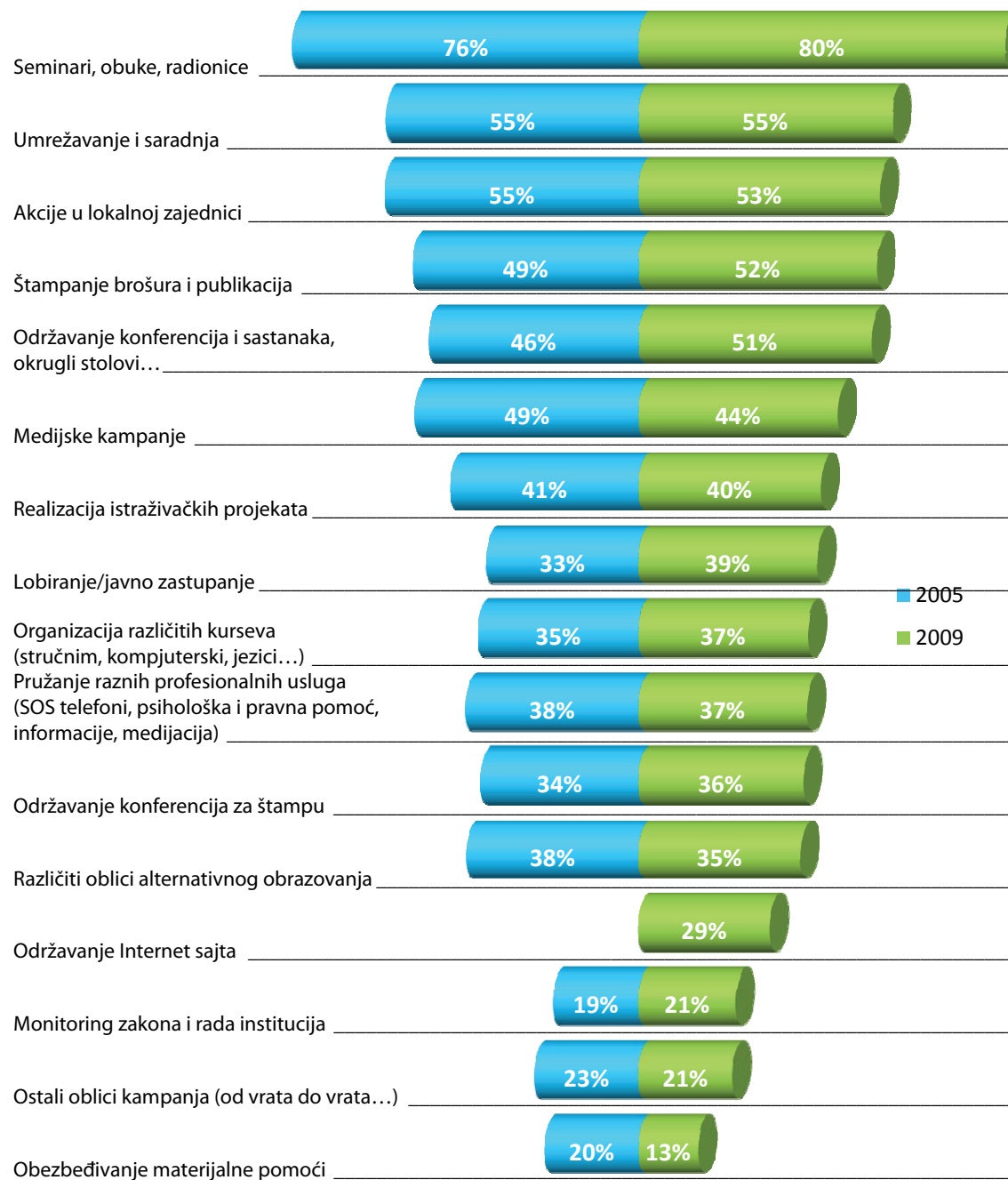
Slično kao u 2005. godini, najuobičajenije aktivnosti u kojima sudeluju nevladine organizacije su seminari, obuke i radionice (80%), umrežavanje i saradnja (55%), akcije u lokalnoj zajednici (53%), štampanje brošura i publikacija (52%) i sprovođenje istraživanja (41%). Aktivnosti, kao što je održavanje konferencija, sastanaka i okruglih stolova, postale su uobičajenije, sa 46% u 2005. skočile su na 51%, lobiranje i javno zastupanje sa 33% na 39%, dok se organizovanje različitih vrsta medijskih kampanja smanjilo, sa 49% na 44%.

Prema njihovom području rada, NVO čiji se posao tiče zaštite ljudskih prava, verovatnije će više od ostalih organizovati medijska događanja (60%), sprovoditi aktivnosti lobiranja i javnog zastupanja (54%), obezbeđivati razne profesionalne usluge i pomoć (51%) i održavati konferencije za štampu (50%). Socijalno-humanitarne organizacije češće od ostalih obezbeđuju materijalnu pomoć (31%) i najmanje su uključene u istraživačke projekte (22%), različite oblike alternativnog obrazovanja (19%), praćenje (monitoring) zakona i rada institucija (8%). Zanimljivo, velike NVO su više od ostalih uključene u sprovođenje istraživačkih projekata (75%), različite oblike alternativnog obrazovanja (61%), održavanje Internet sajta (58%), monitoring zakona i institucija (39%).

Što se tiče regiona, NVO iz Beograda su znatno aktivnije u svom radu – većina ih je uključena u skoro sve aktivnosti na spisku. Ove organizacije pokazuju veće angažovanje u organizovanju događanja (seminari, obuka – 88%) nego u organizovanju akcija u lokalnoj zajednici (39%). One su takođe aktivnije od ostalih u monitoringu zakona i rada institucija (32%). Stvarni aktivizam je prisutniji u Vojvodini (61%) i Centralnoj Srbiji (55%). Oni su takođe aktivniji od ostalih i oblasti monitoringa zakona i rada institucija (32%).

Grafikon 18: Koja vrsta aktivnosti se najčešće sprovodi u vašoj organizaciji?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

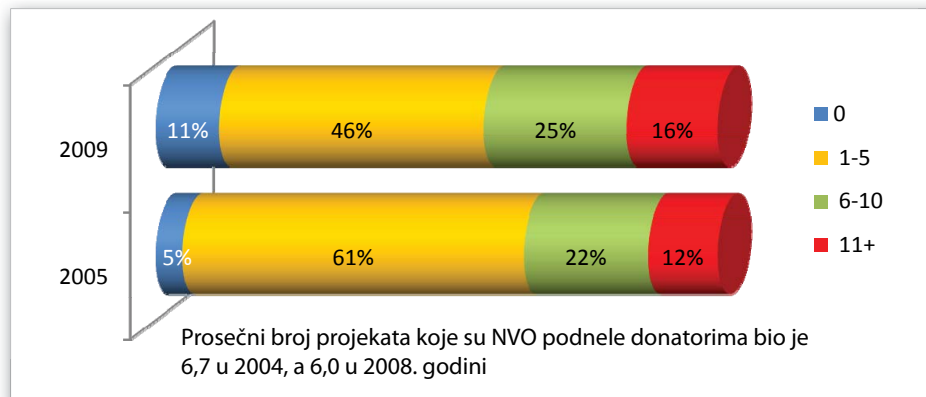
Predlozi projekata – osmišljavanje i sprovođenje

Većina organizacija je podnela između 1 i 5 projektnih zahteva (46%) u toku jedne godine, što predstavlja značajan pad u odnosu na 2005. (61%). Istovremeno, kod 25% NVO postoji trend podnošenja većeg broja projekata – podnale su 6-10 projekata; dok su 16% NVO podnale 11 i više projektnih zahteva. Osim toga, bitno je povećan broj NVO koje u protekloj godini nisu podnale nijedan zahtev za projekat – od 5% u 2005. godini bilo ih je 11% u 2009. Ovo su uznemirujuće brojke koje pokazuju da, s jedne strane, postoje NVO koje su odustale i nisu čak ni pokušale da dobiju sredstva, dok je s druge strane, prisutan iznurujući napor koji ilustruje povećani broj NVO koje se veoma trude da obezbede stabilnu finansijsku situaciju u svojoj organizaciji podnošenjem zahteva za brojne projekte.

Starije NVO podnose više zahteva od mlađih NVO, kao i članice FENS-a, srednje i velike NVO. Zanimljivo je da su NVO iz Vojvodine podnale više zahteva nego one u ostalim regionima, za 11 i više projekata (25%). Kad se uporede ostali podaci iz ove ankete, vidi se da NVO iz ovog regiona imaju više mogućnosti finansiranja (pogotovo od strane države).

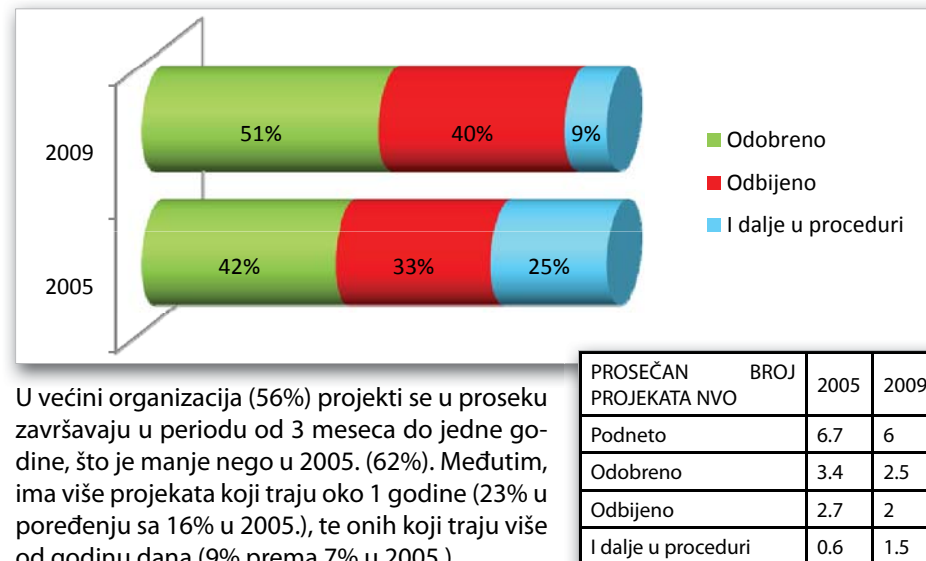
Grafikon 19: Koji je ukupan broj predloga projekata koje ste podneli donatorima tokom proteklih godina (2004/2008)?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Prosečan broj podnetih predloga u 2008. godini bio je 6. U proseku, 2,5 je odobreno a 2,0 odbijeno, dok se ostali još obrađuju (1,5). NVO koje su ranije osnovane, velike organizacije, one koje se bave mladima, ekonomijom, stručnim udruženjima i one iz Vojvodine, po pravilu imaju veliki broj podnetih predloga i više prihvaćenih projekata (osim Vojvodine, koja ima manje odobrenih projekata od Beograda). U odnosu na članstvo u FENS-u, nema značajne razlike između članica FENS-a i organizacija koje nisu članice FENS-a.

Grafikon 20: Od svih projekata koje je vaša NVO podnela prošle godine, koliko ih je bilo: Osnova: Ukupna ciljna populacija

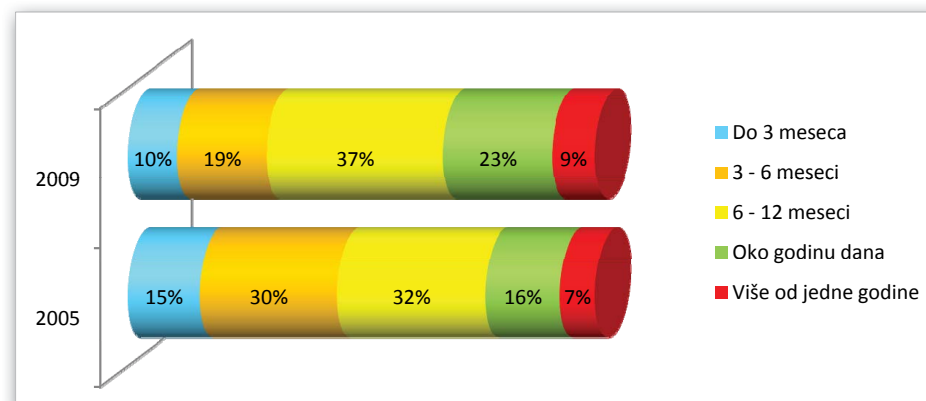

U većini organizacija (56%) projekti se u proseku završavaju u periodu od 3 meseca do jedne godine, što je manje nego u 2005. (62%). Međutim, ima više projekata koji traju oko 1 godine (23% u poređenju sa 16% u 2005.), te onih koji traju više od godinu dana (9% prema 7% u 2005.).

Projekti koji se najčešće završavaju u periodu do 3 meseca su na polju kulture, obrazovanja i ekologije (19%), oni koje sprovode male NVO (16%) i NVO iz Vojvodine (23%). Projekte koji traju od 6 do 12 meseci uglavnom sprovode NVO iz Centralne Srbije (50%), dok projekte koji traju duže (jednu i više godina) uglavnom realizuju velike organizacije (60%), one iz Beograda (54%) i to u oblastima razvoja civilnog društva i humanitarnog i socijalnog rada (12%).

Grafikon 21: Koje je prosečno trajanje projekata koje sprovodi vaša organizacija?

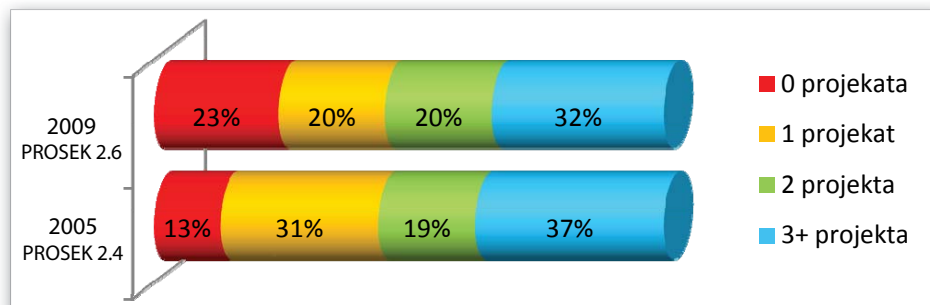
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Prosečan broj projekata koje trenutno sprovodi jedna organizacija pao je sa 2,6 u 2005. na 2,4 u 2009. godini. Uznemirujuće je da u ovom trenutku 23% organizacija ne sprovode niti jedan projekat, što je znatno više nego u 2005. (13%). To su prevashodno mlađe organizacije (30%), one koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (40%), male (35%) i organizacije sa sedištem u Centralnoj Srbiji, koje nisu članice mreže FENS (29%).

Grafikon 22: Koliko projekata vaša organizacija trenutno sprovodi?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Najznačajniji problem s kojim se NVO suočavaju prilikom pisanja predloga projekta je „veliki/složeni zahtevi donatora koje nismo mogli da ispunimo“ (42%), zatim nedostatak informacija o pozivu za podnošenje predloga i mogućnostima prijavljivanja (35%). Drugi problem je znatno opao u poređenju sa 2005. (sa 45% na 35%), što pokazuje napredak u širenju informacija u vezi sa mogućnostima finansiranja (verovatno zahvaljujući „Pregledu mogućnosti finansiranja“ koji je pripremio tim PRSP i Gradanske Inicijative) ali i zato što je preko Interneta dostupno mnogo više informacija. Zanimljivo je da se novi problem – nedostatak samopouzdanja – pojavio u 2009. godini.

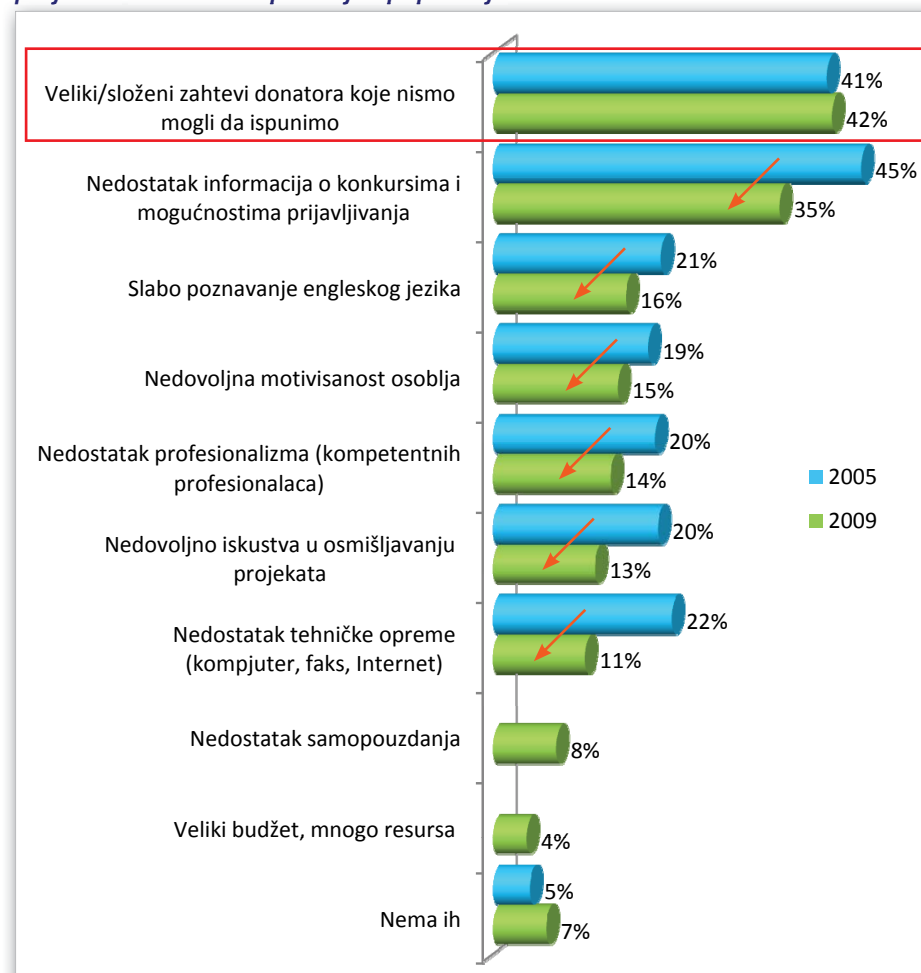
Drugi problemi (kao što je slabo znanje engleskog jezika, nedovoljna motivisanost osoblja, nedostatak profesionalizma, neiskustvo u pisanju projekata i nedostatak tehničke opreme) mnogo ređe se pominju – ispod 20%, što je takođe puno manje nego 2005. godine.

Što se tiče regiona, organizacije izvan Beograda češće se susreću s problemima nego beogradske NVO. Na primer, NVO iz Centralne Srbije susreću s problemima mnogo češće zbog slabog poznavanja stranih jezika (23%), dok organizacije iz Beograda veoma retko pominju taj problem (4%); slično tome, NVO izvan Beograda češće se suočavaju s problemima nedovoljne motivisanosti osoblja i nedostatka poverenja. Ovo je u skladu sa ranije prikazanim podacima i lako se može objasniti činjenicom da beogradske NVO imaju više pristupa informacijama i resursima, te da su postale profesionalnije.

Primećene su neke razlike u vezi sa veličinom organizacija – manje NVO skoro u svemu imaju više problema. Logično, velike NVO imaju manje problema s informacijama o mogućnostima finansiranja (12%), sa znanjem engleskog jezika (5%) i s nedostatkom samopouzdanja. Njihovi problemi su u nedostatku kompetentnih profesionalaca (17%) i kratkih rokova/nedostatka vremena (8%).

Ima, takođe, nekih razlika između NVO koje su članice FENS-a i onih koje to nisu: informacije o mogućnostima finansiranja češće su problem onih koje nisu članice (44% naspram 24% kod članica), kao i iskustvo u osmišljavanju projekta (19% naspram 7% kod članica).

Grafikon 23: Koji su najčešći problemi s kojima ste se suočavali pri konkurisanju za projekte? Osnova: Ukupna ciljna populacija

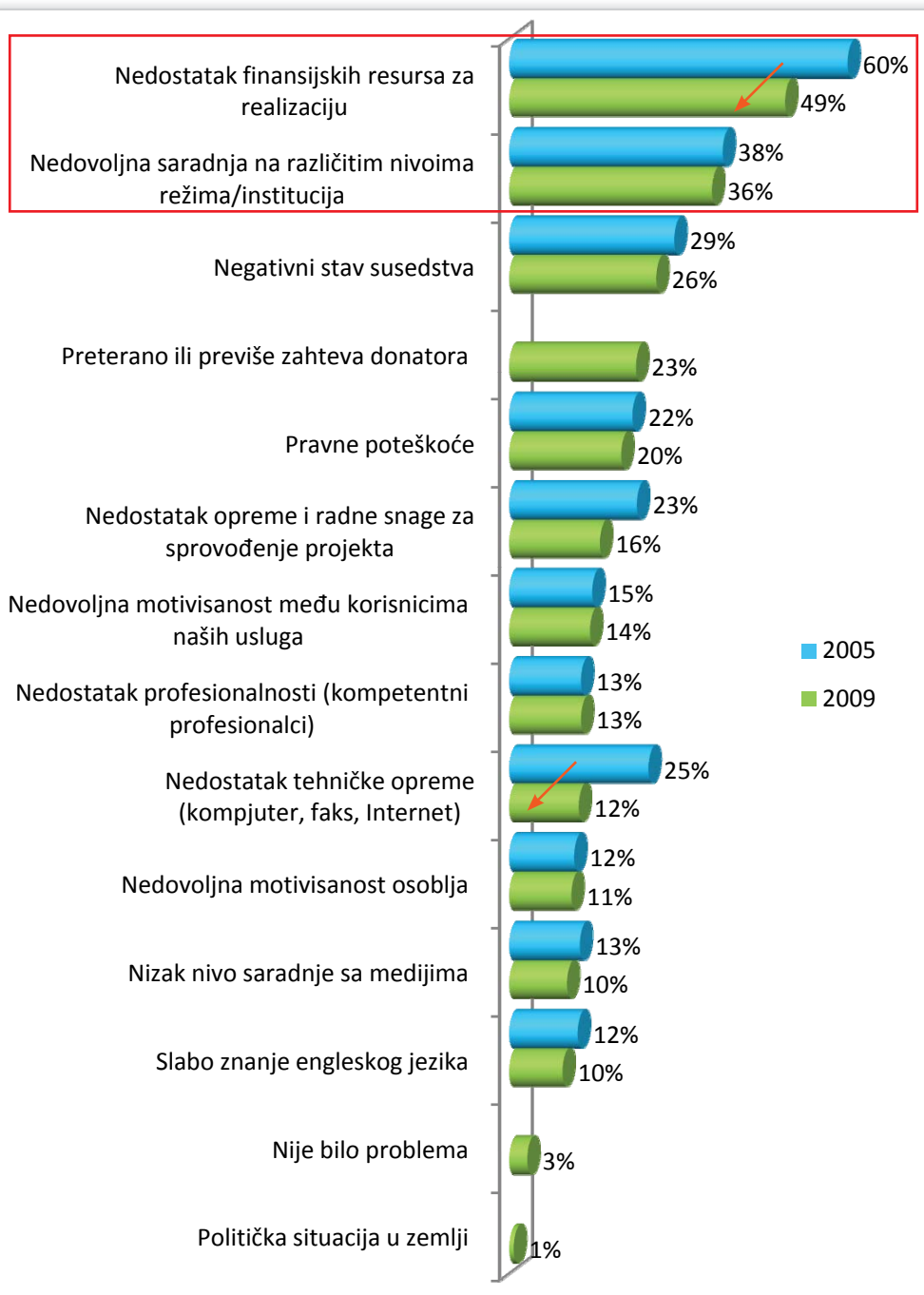
Zanimljivo je da su NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom neka-ko u najgorem položaju – one su u vrhu tabele onih koje imaju sve moguće probleme, a posebno problem nedostatka profesionalizma (kompetentni profesionalci – 26%) i nedovoljnog iskustva u osmišljavanju projekata (33%).

Druga zanimljiva informacija je da NVO koje se bave razvojem civilnog društva imaju najveće probleme sa „velikim/složenim zahtevima donatora koje nismo mogli da ispunimo“ (48%), a istovremeno manje problema sa engleskim jezikom (9%) i tehničkom opremom (6%) nego u drugim oblastima. Isto važi i za starije organizacije. To pokazuje da starije, iskusnije NVO počinju da zaostaju za promenama u donatorskoj zajednici (kako za promenama donatora – više je javnih i EU fondova/sredstava - tako i za njihovim procedurama i zahtevima).

Grafikon 24: Koji su najčešći problemi s kojima ste se suočavali u radu za vreme sprovođenja projekata?

Nedostatak finansijskih resursa naveden je kao najveći problem za sprovođenje projekta (49%), iako je u manjoj meri nego 2005. godine (60%). Zatim sledi nedovoljna saradnja s vlastima/institucijama (36%) na različitim nivoima, kao i negativni stav zajednice prema NVO sektoru (26%). Zanimljivo je da četvrti problem nije bio spominjan u anketi 2005. godine a da je sada istaknut, a to je „preterani zahtevi ili previše mnogo zahteva od strane donatora“ (23%). Očigledno je da su donatori podigli nivo složenosti u svojim konkursima za predaju predloga, kao i zahteva tokom sprovođenja projekta, tako da se čak i oni sa dužom tradicijom uspešnih projekata i njihovog sprovođenja bore sa tim. Imajući u vidu da je nedostatak tehničke opreme kao problem tokom sprovođenja projekta pao sa 25% na 12%, očigledno je da nevladinim organizacijama ne nedostaje „hardver“ nego „softver“, tj. sposobni kadar koji bi se bavio novim i složenijim zahtevima koje donatori postavljaju (iako se to na grafikonu ne vidi kao problem).

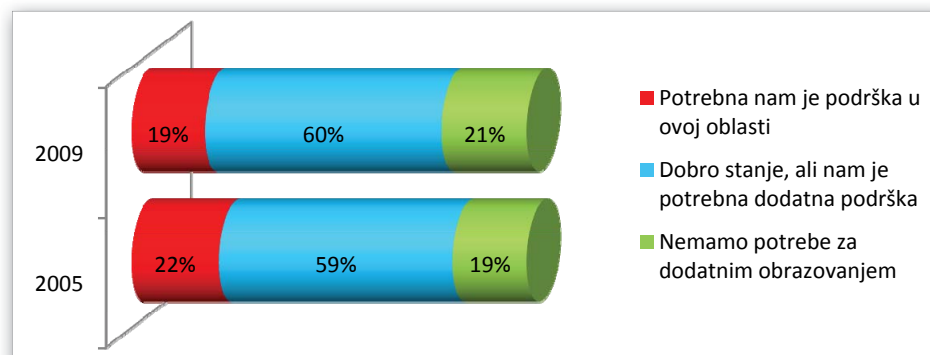
U odgovorima organizacija nema značajnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja, osim kod humanitarnih i socijalnih organizacija koje više od drugih imaju pravnih problema (37%), a nedostaje im i profesionalnog kadra (23%) koji govori engleski (18%). U smislu regiona, nedostatak opreme i radne snage za sprovođenje projekta najmanje je problem u Centralnoj Srbiji (9%), a najviše slučajeva ima u Vojvodini (27%).

Prilikom procene položaja organizacija što se tiče konkurisanja za projekat i njegovog sprovođenja, 19% intervjuisanih organizacija smatra da im ne treba dodatna obuka, 60% smatra da je situacija dobra ali da im je dodatna obuka potrebna, dok 21% smatra da je potrebna obuka i za konkurisanje i za sprovođenje projekata. To se nije znatno promenilo u odnosu na 2005. godinu. A to je čudno – kad se neko osvrne na prethodne podatke u vezi sa navedenim problemima s kojima se NVO suočavaju prilikom konkurisanja i sprovođenja projekata, očekivao bi veću potrebu za dodatnim jačanjem kapaciteta. Kao da problem nije unutar organizacije nego izvan. Nema značajnih razlika u varijablama istraživanja, osim za organizacije koje se bave humanitarnim i socijalnim radom, a koje su u 35% slučajeva izjavile da im je potrebna dodatna obuka.

Grafikon 25: Kako biste ocenili stanje u vašoj organizaciji što se tiče konkurisanja za projekte i sprovođenja projekata – da li vam je potrebno dodatno obrazovanje?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

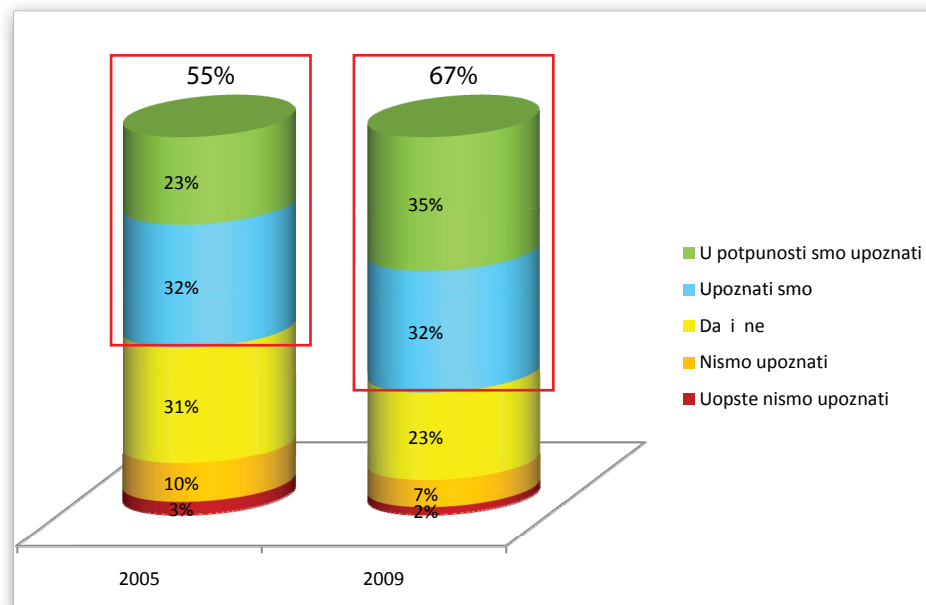
1.3. Pravna/fiskalna regulativa

Imajući na umu da je u 2008 i 2009. godini bilo snažnih kampanja koje su zagovarale usvajanje novog zakona o NVO i reformi u vezi sa NVO, nije čudno što je 67% NVO upoznato sa pravnom regulativom (55% u 2005.), dok je samo 9% izjavilo da nije s njom upoznato. S pravnom regulativom su manje upoznate organizacije koje se bave humanitarnim i socijalnim radom, kao i mlađe organizacije (17%), te male NVO (14%).

Bolje upoznate su starije NVO (73%), one koje se bave mladima, ekonomijom, stručnim udruženjima (74%), velike organizacije (84%), članice FENS-a (76%) i one čije je sedište u Beogradu (80%).

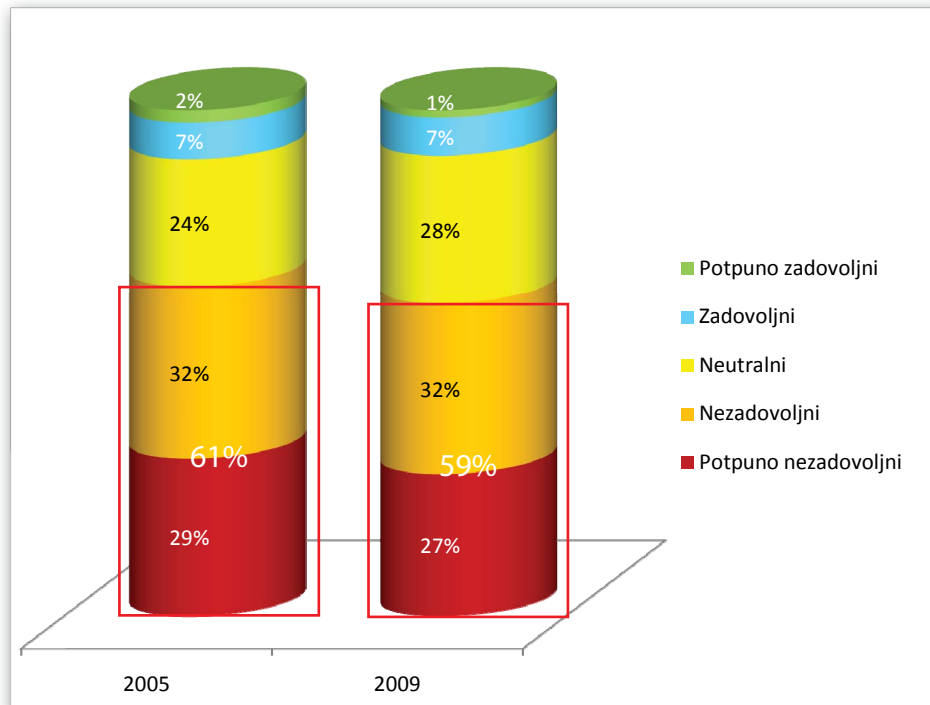
Grafikon 26: Da li ste upoznati s pravnom regulativom koja se odnosi na NVO sektor?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Kad su ih pitali koliko su zadovoljni sadašnjom pravnom regulativom u vezi sa NVO sektorom, do 59% ispitanika je izjavilo da nisu zadovoljni. Njih 28% nije imalo nikakvo mišljenje, dok je samo 8% reklo da su zadovoljni. Ovi podaci su slični onima iz 2005, jer je anketa sprovedena pre usvajanja novog Zakona o NVO.

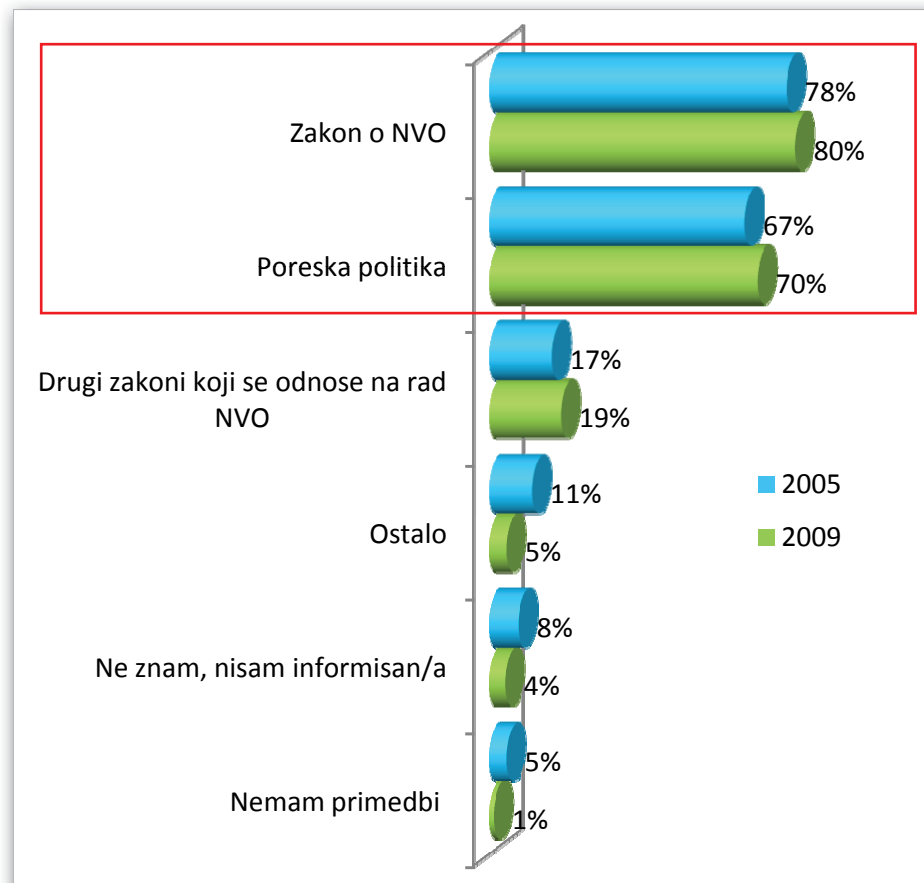
Grafikon 27: Do koje mere ste zadovoljni pravnom regulativom koja je sada na snazi a odnosi se na NVO sektor?

Najčešće navedeni razlozi nezadovoljstva u ovoj oblasti bili su: Zakon o NVO (80% ispitanika, ali anketa je sprovedena pre nego što je novi Zakon usvojen), poreska politika (70%), kao i drugi zakoni koji se odnose na rad NVO (19%). Ovo potonje je pomenulo 38% velikih NVO.

Grafikon 28: Čime niste zadovoljni – po vašem mišljenju, koji aspekt pravne regulative bi trebalo menjati?

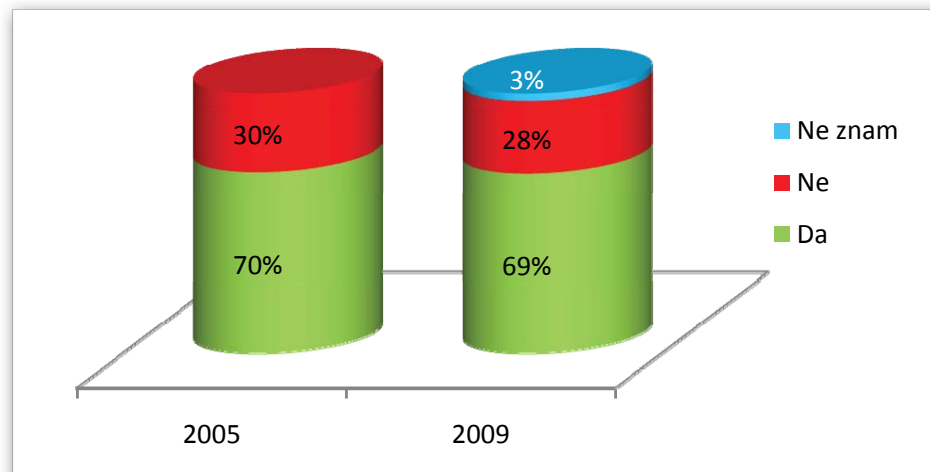
Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

Iako NVO nisu zadovoljne pravnim okvirom koji reguliše rad NVO, ipak 28% ne bi bilo zainteresovano da učestvuje u inicijativi za promene. Nema velikih razlika između NVO u smislu varijabli ankete.

Grafikon 29: Da li ste zainteresovani da učestvujete u inicijativi za promenu zakona koji regulišu rad NVO?

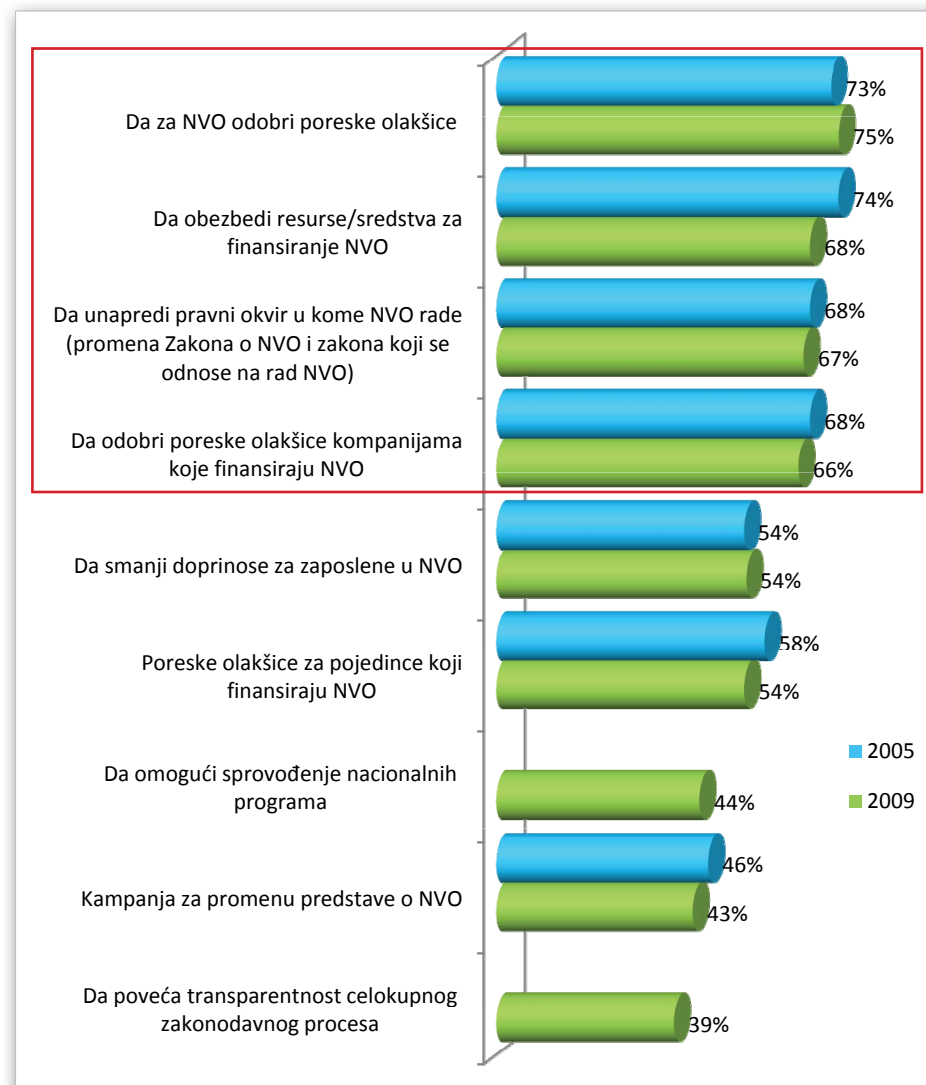
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Ispitanici su najčešće spomenuli da ono što očekuju da država uradi da bi stimulisala rad NVO jeste da im dozvoli poreske olakšice (75%), da obezbedi sredstva za finansiranje NVO sektora (68%), da poboljša pravni okvir unutar koga NVO rade (67%) i da dozvoli poreske olakšice za kompanije koje finansiraju NVO (66%). Mada se nalazi na kraju spiska, vredni reći da je u 29% slučajeva predloženo povećanje transparentnosti potpunog zakonodavnog procesa, a to u anketi sprovedenoj 2005. nije bilo čak ni pomenuto.

Grafikon 30: Šta treba država da uradi da bi stimulisala rad NVO?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

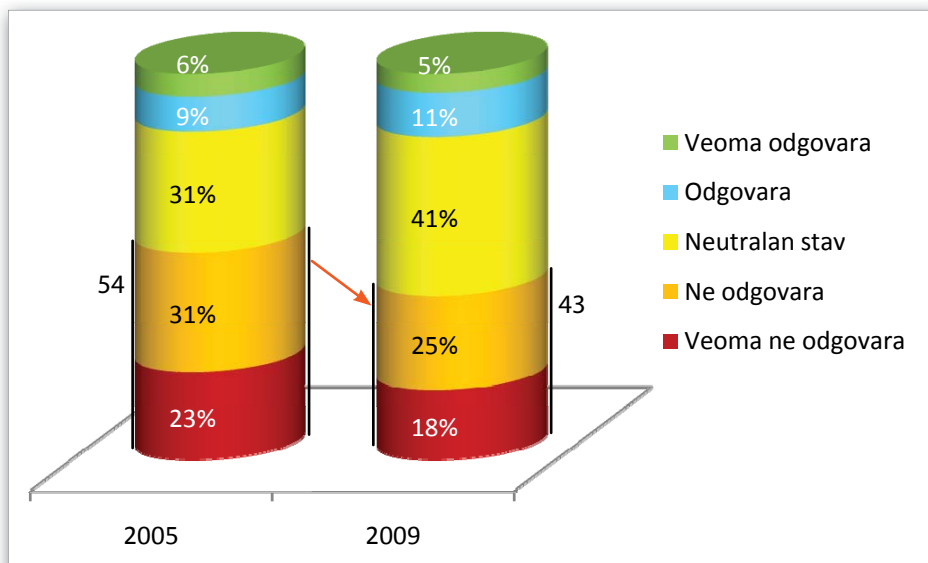
1.4. Politički kontekst

Manje od ½ ispitanika (43%) misli da sadašnja politička situacija u zemlji nije povoljna za razvoj NVO sektora. Stav intervjuisanih organizacija je bolji nego 2005, kad je 54% ispitanika delilo isto mišljenje. Razlog je vezan za promenu Vlade, na koju se očigledno gleda pozitivnije nego za vreme ankete u 2005. godini.

Kad su zamoljeni da objasne zašto tako misle, 13% ispitanika je izjavilo da je saradnja s Vladom nedovoljna (negativni stav), 12% je reklo da nema zakona o NVO, da su zakoni loši, da je loša poreska politika i da nije dovoljno razvijena svest o potrebi za nevladinim organizacijama, te da postoji nedostatak interesovanja; 11% je identifikovalo lošu predstavu o NVO sektoru i veze između politike i NVO, tj. 8% ispitanika je dalo mišljenje da neke državne institucije favorizuju neke NVO. Nema mnogo razlika između organizacija što se tiče varijabli istraživanja, osim između NVO koje se bave ljudskim pravima i onih koje se bave razvojem civilnog društva. Ove organizacije imaju sasvim suprotan pogled na politički kontekst koji (ne)odgovara nevladinim organizacijama i na razloge za to. NVO koje se bave ljudskim pravima misle da je u 23% slučajeva razlog nedovoljna saradnja s Vladom (negativni stav), dok NVO koje se bave razvojem civilnog društva to smatraju samo u 2% slučajeva. Nasuprot tome, kad je reč o Zakonu o NVO, lošim zakonima i lošoj poreskoj politici, NVO koje se bave razvojem civilnog društva spomenule su taj razlog u 22% slučajeva, a NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava samo u 8% slučajeva.

Grafikon 31: Da li smatrate da sadašnja politička klima u zemlji odgovara razvoju NVO sektora?

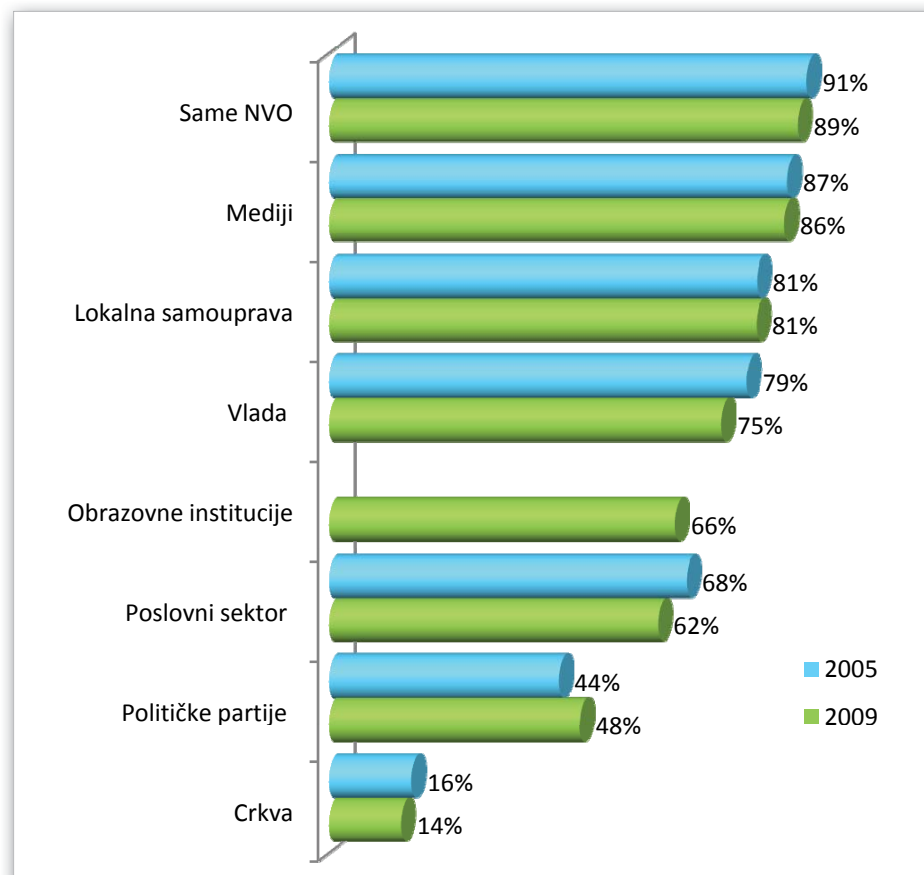
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Kako ispitanici procenjuju važnost uticaja raznih institucija na aktivnosti NVO sektora? Ako pogledamo sledeći grafikon primetićemo da NVO sektor misli da sve institucije, osim crkve, imaju važan uticaj na funkcionisanje ovog sektora (sve prosečne ocene ne prelaze ocenu 3 na skali od 1-5, gde 1 označava „uopšte nije važan“ a 5 označava „veoma važan“). U svakom slučaju, ispitanici su videli NVO (89%), medije (86%), lokalnu samoupravu (81%) i zatim nacionalnu Vladu (75%) kao najvažnije. Nema razlika koje zavise od varijabli istraživanja. Postoji sličnost u podacima iz 2005. i 2009. godine, uz nekoliko izuzetaka: kao prvo, obrazovne ustanove su sada pomenute kao važne, a kao drugo, političke partije su jedina zainteresovana grupa koja se vidi kao važnija u 2009. nego u 2005. godini.

Grafikon 32: Koliko je važan uticaj sledećih institucija na rad NVO sektora - VAŽAN (4 + 5)

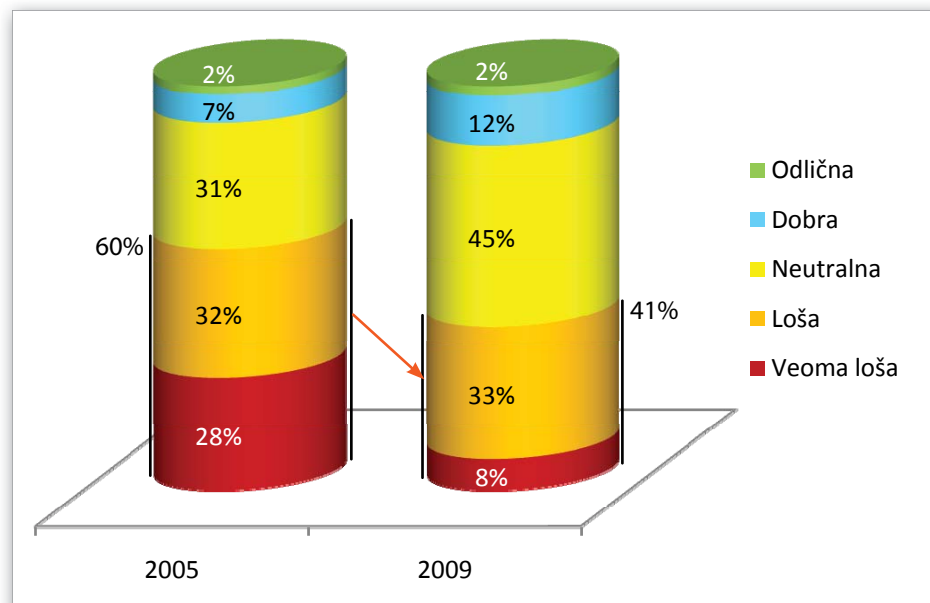
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Saradnja između sadašnje republičke Vlade i NVO sektora se najčešće procenjuje kao loša ili veoma loša (ukupno 41% ispitanika), što je znatno smanjenje u odnosu na 2005. (60%). U 45% slučajeva opisana je kao neutralna (povećanje sa 31% u 2005.), dok je u 14% slučajeva ocenjena kao dobra i odlična (9% u 2005.). Uopšteno govoreći, veruje se da je saradnja s Vladom mnogo bolja nego za vreme sprovođenja ankete 2005. godine. Po ovom pitanju između organizacija nema razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 33: Kako biste ocenili saradnju između sadašnje Vlade Republike Srbije i NVO sektora?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

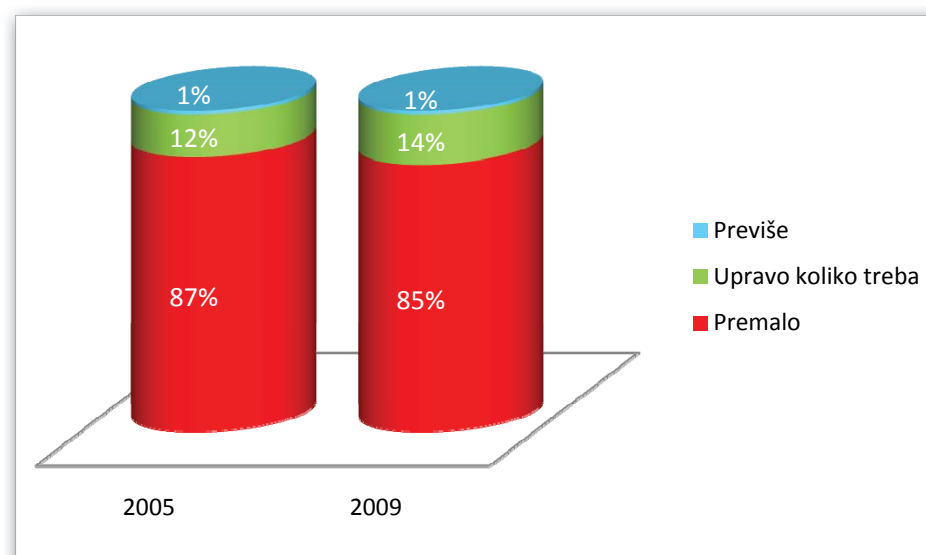

Iako se smatra da je saradnja s Vladom mnogo bolja nego 2005, većina predstavnika NVO sektora (85%) još uvek ima mišljenje da je uticaj NVO sektora na kreiranje državne politike krajnje slab. 14% misli da je taj uticaj adekvatan, a samo 1% smatra da je prejak.

Predstavnici nevladinog sektora koji su procenili da sektor ima malo uticaja na državnu politiku (ukupno 85% ispitanika) misle da bi NVO mogle proširiti svoj uticaj prvenstveno putem boljeg umrežavanja, udruživanja svih NVO (15%), a zatim kroz efikasniju akciju, veći angažman NVO (11%) i saradnju, komunikaciju sa Vladom/lokalnim vlastima (19%). Po ovom pitanju između organizacija nema razlika koje zavise od varijabli istraživanja, osim kod NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom, a koje u 20% slučajeva misle da treba preduzeti efikasniju akciju i da NVO treba više da se angažuju.

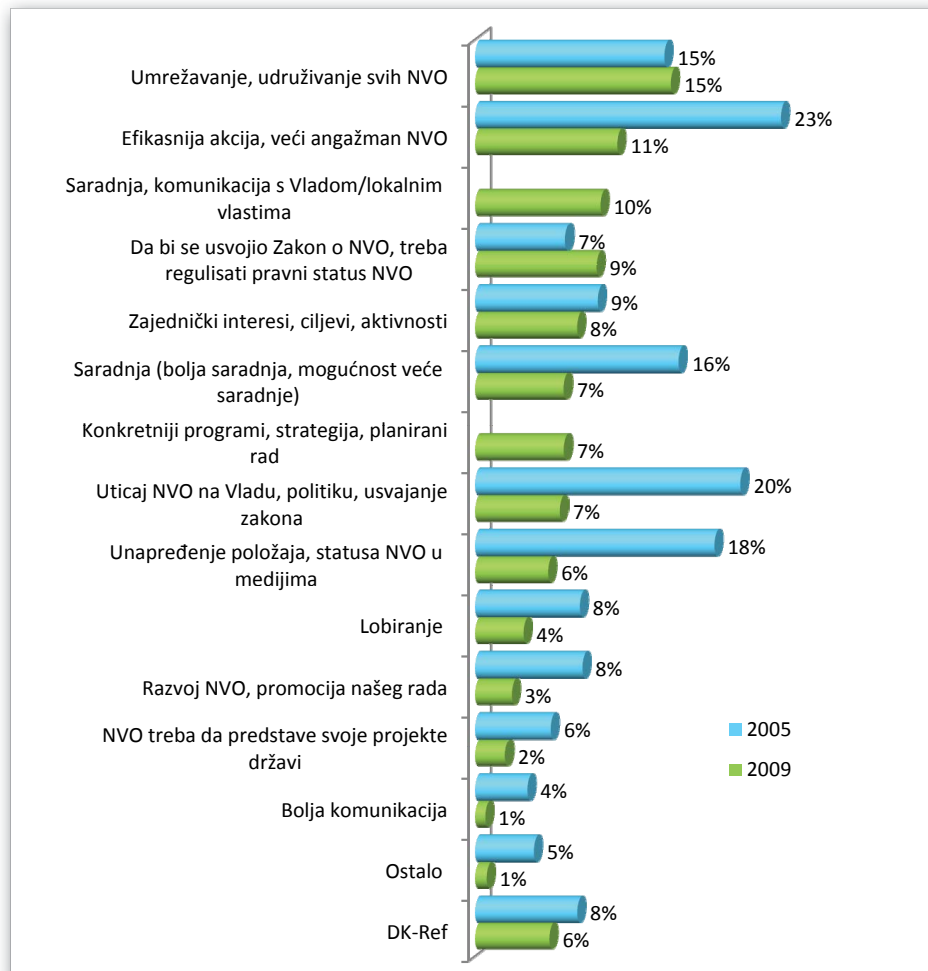
Grafikon 34: Do koje mere NVO sektor utiče na kreiranje državne politike?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Grafikon 35: Šta treba NVO da rade da bi povećale svoj uticaj?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji misle da NVO sektor premalo utiče na kreiranje državne politike (85% ciljane populacije)

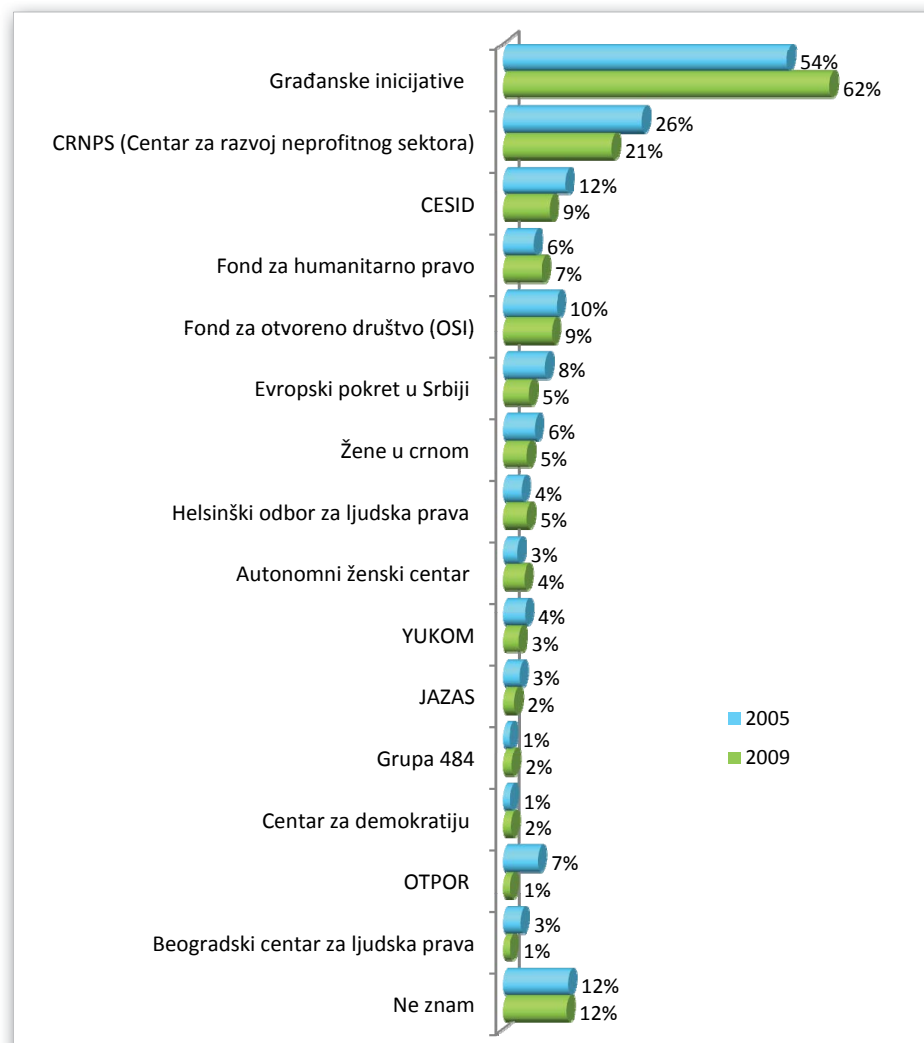
Najvažnije NVO

Ispitanici su izjavili da su najvažnije organizacije za razvoj NVO sektora: Građanske inicijative (62%), Centar za razvoj neprofitnog sektora (CRNPS) (21%), CESID (9%) i Fond za humanitarno pravo (7%).

Nekoliko organizacija je povećalo svoj uticaj: Građanske inicijative (sa 54% na 62%), Fond za humanitarno pravo (sa 6% na 7%), Helsinški odbor za ljudska prava (sa 4% na 5%), Autonomni ženski centar (sa 3% na 4%) i Grupa 484 (sa 1% na 2%), dok je uticaj svih ostalih opao.

Kako se i očekivalo, postoje neke razlike između organizacija koje su članice mreže FENS i onih koje to nisu. Članice FENS-a u velikoj meri (75%) vide Građanske inicijative kao jednu od 3 najvažnije organizacije za razvoj NVO sektora. Međutim, čak i među organizacijama koje nisu članice FENS-a primećuje se da je ova organizacija najvažnija (46% ispitanika iz organizacija koje nisu članice). Slično je sa organizacijom CRNPS – 28% članica FENS-a i 12% onih koje to nisu smatra da je CRNPS najvažnija NVO za razvoj NVO sektora u Srbiji.

Grafikon 36: Možete li navesti do 3 NVO koje su, po vašem mišljenju, imale najveći uticaj na razvoj NVO sektora u Srbiji?

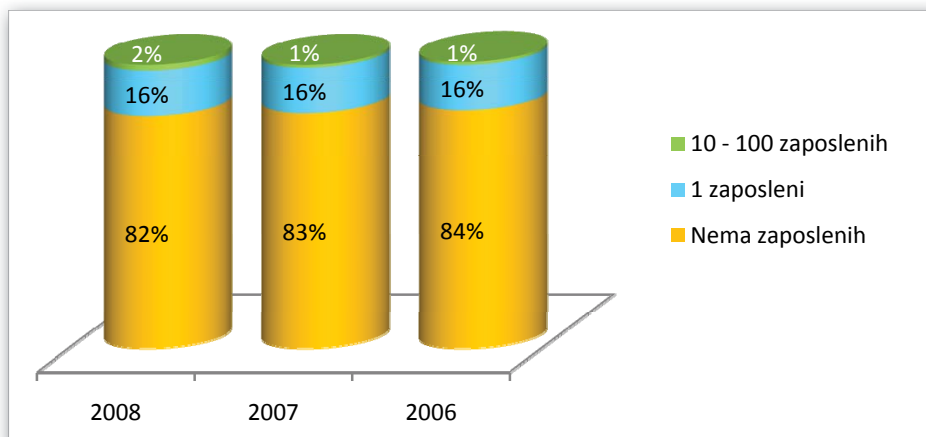
1.5. Struktura NVO

Većina NVO su male, u smislu angažovanih lica – do 14 (59%), od 15 do 30 lica (31%), a samo 9% NVO ima više od 31 angažovanog lica. Međutim, to ne treba posmatrati kao zaposlenje sa svim nadoknadama, nego više kao honorarni rad i rad u drugim oblicima (članovi upravnog odbora, koordinatori, zaposleni i honorarci, ali ne i volonteri) budući da je u pregledu ekonomske vrednosti sektora koji su 2009. naručile Građanske inicijative, naglašeno da 82% NVO koje su podnele finansijski izveštaj u 2008. nisu imale zaposlenih lica, 16% su imale od 1 do 9 zaposlenih, a 1,5% su imale između 10 i 100 zaposlenih. To znači da se većina srpskih NVO smatra „mikro preduzećima“.

Tabela 1:

	Nema zaposlenih	1 - 9 zaposlenih	10 - 100 zaposlenih	UKUPNO NVO
2008	3 943	771	72	4 786
2007	3 614	697	43	4 354
2006	3 332	618	32	3 982

Grafikon 37: NVO koje su podnele finansijske izveštaje 2008, prema broju zaposlenih

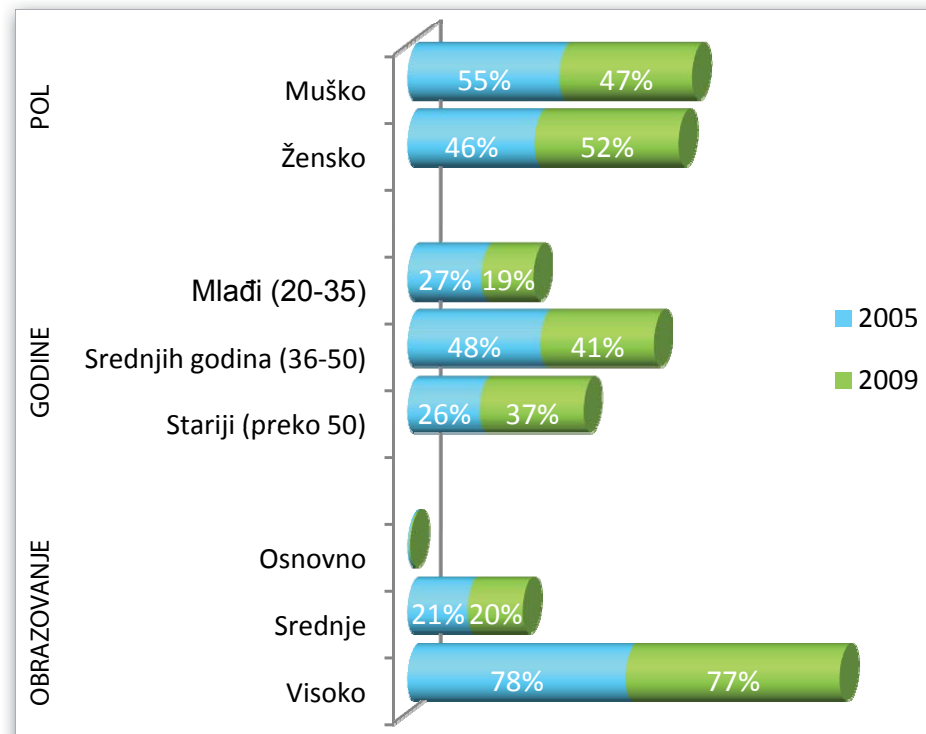

NVO koje su registrovane pre 2000. godine imaju više zaposlenih nego male NVO – 15% velikih NVO i samo 8% onih koje su registrovane 2000. i kasnije imaju preko 31 zaposlenog. NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom spadaju u najmanje (71%), dok one koje se bave razvojem civilnog društva zapošljavaju više osoba (17% njih zapošljava preko 31 osobe). Prema očekivanju, najveće organizacije imaju sedišta u Beogradu (19%), dok u Vojvodini samo 8% a u Centralnoj Srbiji 5% zapošljavaju više od 31 lica. Nema razlike u vezi sa članstvom u FENS-u.

U 52% slučajeva predsednik/direktor organizacije je žena, a u 47% slučajeva to je muškarac, što označava blago povećanje žena predsednica/direktorki u poređenju sa 2005. godinom (46% žena i 55% muškaraca). Samo na polju zaštite ljudskih prava preovlađuju žene predsednice (67% žena naspram 32% muškaraca). 41% predsednika/direktora je srednjih godina (od 36 do 50), 37% ima preko 50 godina, a 18,5% su mlađi (od 20-35 godina). Većina predsednika srednjih godina je na čelu NVO koje se bave razvojem civilnog društva (47%) i onih koje se nalaze u Centralnoj Srbiji (47%). Postoje razlike zavisno od vremena kada su organizacije osnovane, tako da je u onima koje su osnovane pre 2000. godine procenat predsednika starijih od 50 godina mnogo viši (46%), dok je u novim organizacijama (osnovanim 2000. i kasnije) veći broj predsednika srednjih godina (44%). Takođe, mlađi predsednici su dominantniji u organizacijama koje se bave mlađom populacijom (39%) i u NVO sa sedištem u Beogradu (28%). Po obrazovanju, predsednici u NVO sektoru u 77% slučajeva imaju diplomu više škole ili univerziteta, dok u 20% slučajeva imaju završenu srednju školu, a samo 1% ima osnovnu školu.

Grafikon 38: Informacija o osobi koja je na čelu vaše organizacije (Predsednik/ca ili Direktor/ka vaše NVO):

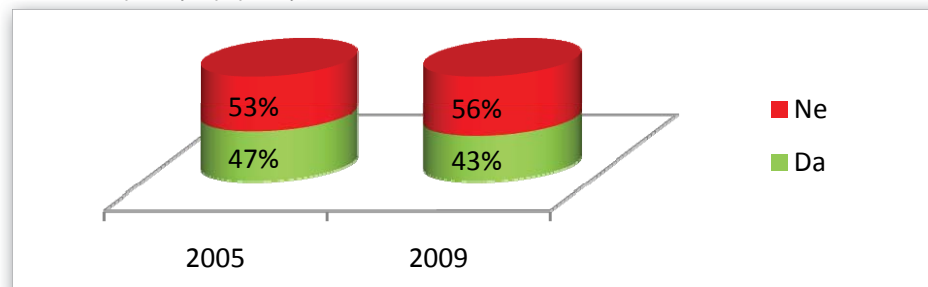
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Manje od ½ organizacija (43%), prema ispitanicima, ima pisana pravila i procedure (uz Statut), koji se odnose na donošenje odluka i sveukupan rad organizacije. Procenat je niži nego 2005. godine (47%). Kako je i očekivano, velike organizacije uglavnom imaju dodatna pravila i procedure (74%), kao i one koje se bave razvojem civilnog društva (52%), te NVO sa sedištem u Beogradu (57%). Samo 34% malih organizacija i 36% organizacija koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima imaju dodatna pravila i procedure.

Grafikon 39: Da li vaša organizacija ima bilo kakva pisana pravila i procedure o donošenju odluka i sveukupnom radu organizacije, osim Statuta?

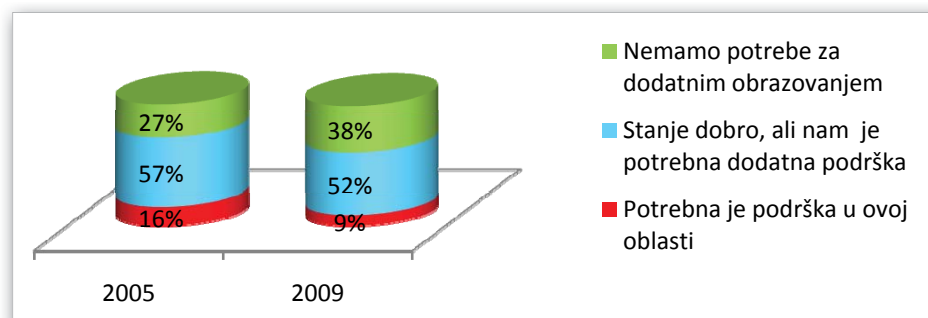
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Što se tiče procene stanja u njihovim organizacijama u smislu upravljanja i nadzora, 38% organizacija - ispitanika misli da im nije potrebna dodatna obuka na tom polju, 52% su mišljenja da je stanje dobro ali da im je potrebna dodatna obuka, dok 9% smatra da je podrška u ovoj oblasti potrebna. Podaci pokazuju povećano samopouzdanje u odnosu na 2005. godinu. Organizacijama koje se bave humanitarnim i socijalnim radom najviše je potrebna dodatna podrška (15%), a zatim je potrebna nevladinim organizacijama iz Vojvodine (13%). U oblasti razvoja civilnog društva samo je 2% NVO izjavilo da je potrebna dodatna podrška.

Grafikon 40: Kako biste ocenili stanje u vašoj organizaciji u oblasti upravljanja i nadzora – da li vam je potrebno dodatno obrazovanje?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

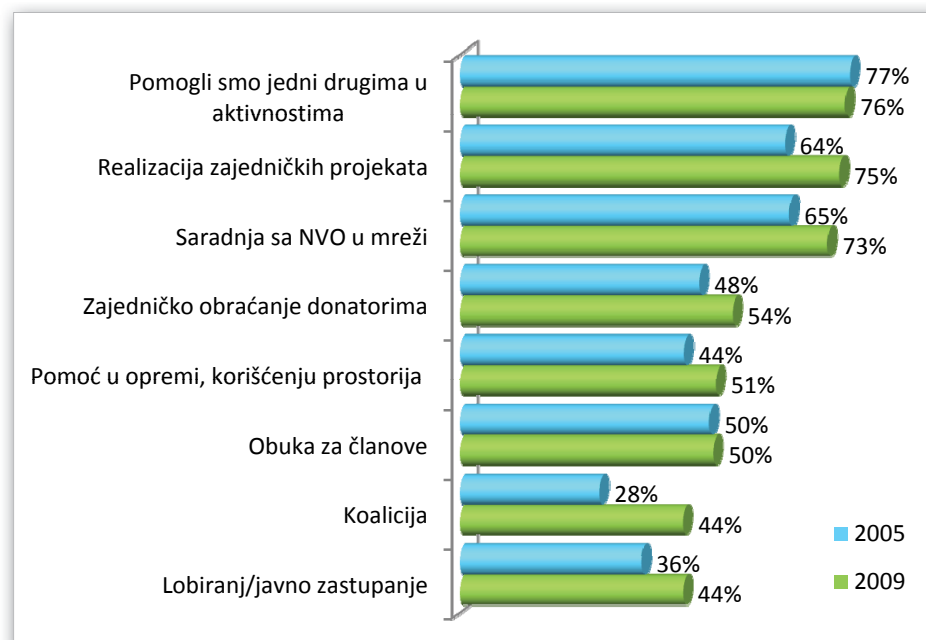
1.6. Saradnja NVO – umrežavanje

Kao i 2005. godine, 98% organizacija do sada su imale neke kontakte s drugim NVO. Ipak, treba naglasiti da pod kontaktom podrazumevamo sve vrste saradnje (pomoć u aktivnostima, oprema, saradnja unutar mreže, zajedničko sprovođenje projekata).

Različite vrste saradnje najčešće uključuju: uzajamnu pomoć u aktivnostima (76% onih koji su sarađivali), sprovođenje zajedničkih projekata (75%), saradnju unutar neke NVO mreže (73%), zajedničke zahteve donatorima (54%), pomoć u opremi i korišćenju prostorija (51%), obuku članova (50%), koalicije (44%) i lobiranje/javno zastupanje (44%). Treba napomenuti da su sve vrste saradnje povećane, posebno sprovođenje zajedničkih projekata (sa 64% na 75%), te koalicije (sa 28% na 44%), što pokazuje povećanu svest NVO o potrebi saradnje.

Grafikon 41: Kakav je bio taj način saradnje?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su do sada na neki način sarađivali sa drugim NVO (98% ciljne populacije)

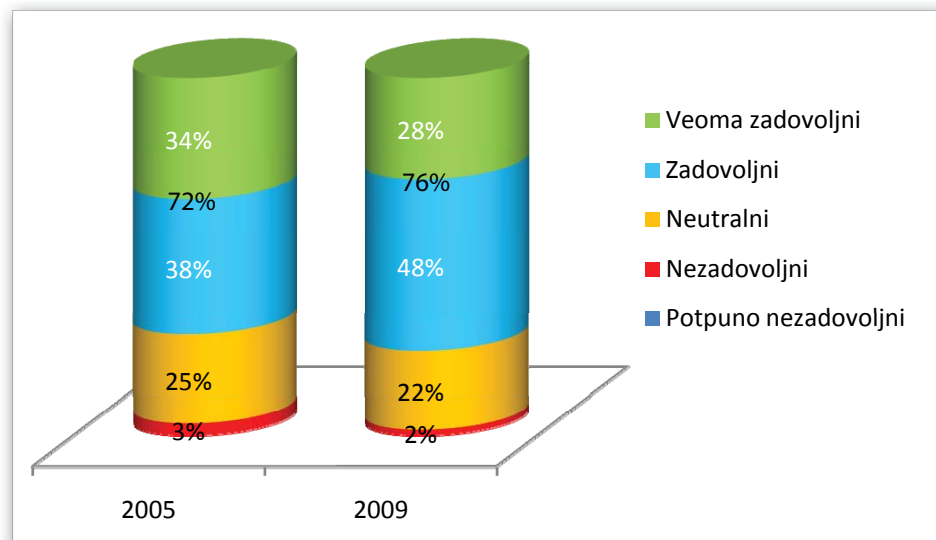
Između članica FENS-a i onih koji to nisu postoji razlika samo u smislu saradnje u NVO mreži; članice FENS-a su češće sarađivale unutar NVO mreže nego one koje nisu članice FENS-a (85% naspram 58%). Druge značajne razlike odnose se na veličinu organizacije i saradnju u lobiranju/javnom zastupanju: u ovoj oblasti su sarađivale 70% velikih i 34% malih NVO. Najmanje saradnje u ovoj oblasti bilo je između NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (26%).

Najčešće naveden motiv za saradnju bila je činjenica da organizacije dele zajednička interesovanja (92% onih koji su sarađivali), a takođe želja da pomognu drugoj organizaciji (51%), da bolje upotrebe svoje kapacitete (49%), da lakše prikupe sredstva (39%). Lakše prikupljanje sredstava najčešće su navodile NVO koje se bave razvojem civilnog društva (60%).

Predstavnici NVO sektora su uglavnom zadovoljni stepenom saradnje koji njihova NVO ima sa drugim organizacijama u sektoru (76%), koja je neznatno porasla u odnosu na 2005. godinu (72%). Među onima koji su imali neku vrstu saradnje, 28% su veoma zadovoljni, 48% su zadovoljni saradnjom, 22% nisu ni zadovoljni ni nezadovoljni (neutralni su), dok samo 2% nisu zadovoljni saradnjom. Najzadovoljnije saradnjom su NVO koje se bave mladima, ekonomijom, stručnim udruženjima (87%), dok su najmanje zadovoljne NVO koje se bave razvojem civilnog društva (68%), kao i one iz Vojvodine (68%). Kad su upitani koji su osnovni problemi u saradnji, većina ispitanika ili nije dala odgovor (28%) ili je izjavila da nema problema u vezi sa saradnjom sa drugim NVO (17%). Ostali su spomenuli sledeće probleme u saradnji NVO: finansijski problemi vezani za sprovođenje projekta (7,1%), nedostatak profesionalizma kod onih drugih NVO (5%), loša ili nikakva komunikacija (5%), nepoštovanje dogovorenih obaveza (4%), nedovoljni angažman i posvećenost projektima (4%), nedovoljno razvijena svest o važnosti saradnje (4%) i drugo.

Grafikon 42: Do koje mere ste zadovoljni saradnjom koju je vaša NVO do sada imala sa drugim NVO?

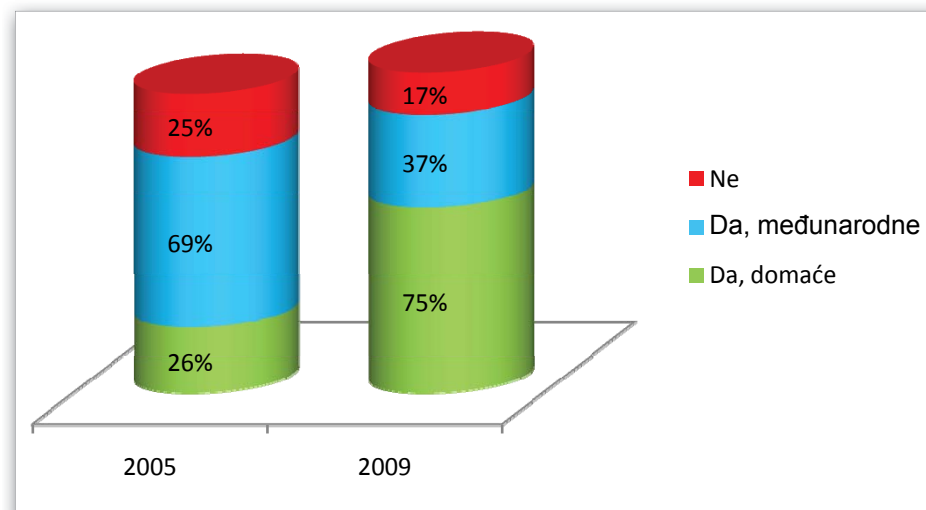
Osnova: oni koji su do sada na neki način sarađivali sa drugim NVO (98% ciljane populacije)

Među organizacijama koje su sarađivale s drugim NVO (98% od uzorka), 75% su članice neke domaće NVO mreže, 37% su članice neke međunarodne mreže, dok 17% nisu članice nijedne mreže. U poređenju sa 2005. godinom, broj NVO koje nisu članice nijedne mreže je manji, a članstvo i u domaćim i u međunarodnim mrežama je poraslo. Naravno, postoji razlika između članica FENS-a i onih koje to nisu: od organizacija koje nisu članice FENS-a 36% ne pripadaju nijednoj mreži; 45% pripadaju domaćim a 31% međunarodnim mrežama, dok 42% organizacije članice FENS-a pripadaju nekoj međunarodnoj mreži. Što se tiče članstva u domaćim mrežama, nema značajne razlike u odnosu na region i na vreme kad je organizacija osnovana, na njeno područje rada ili veličinu. Međutim, situacija je drugačija sa međunarodnim mrežama. Članice međunarodnih mreža su u velikom procentu veće (68%), starije organizacije (47%) i organizacije iz Beograda (59%).

Grafikon 43: Da li ste članica neke NVO mreže? Domaće ili međunarodne?

Osnova: oni koji su do sada na neki način sarađivali sa drugim NVO (98% ciljane populacije)

Kad razmotrimo listu članstva u međunarodnim i domaćim mrežama, može se izvući nekoliko osnovnih zaključaka kako sledi:

1. Nema jasne razlike između koncepta mreže i partnerstva sa drugim NVO. Često je bio slučaj da ispitanici, umesto da navedu ime mreže, navode nazive raznih organizacija, što je slično onome što su navodili tokom ankete 2005. godine, kao i rezultatima istraživanja koja je 2001. sprovedla Grupa za politiku NVO (NGO Policy Group).
2. Što se tiče međunarodnih mreža, nema nijedne koja okuplja veliki broj NVO – iako je navedeno više od 140 međunarodnih mreža, nijedna od njih ne okuplja više od 5% organizacija (članica međunarodne mreže). Na vrhu liste nalaze se sledeće međunarodne mreže (preko 2%): CIVICUS (4%), Recom (3%), Flare (3%), Žene u crnom

(3%), IDEA (3%), UNITED (2%), YOUTH PEER (2%), Žene to mogu (2%) i EVS – Evropski volonterski servis (2%).

3. Kad su domaće mreže u pitanju, osim FENS-a (47%) nema nijedne druge mreže sa više od 5% organizacija, članica neke domaće mreže. Iako je navedeno oko 100 mreža, samo neke od njih imaju članstvo koje prelazi 2% (članice domaće mreže): FENS (47%), Građanske inicijative (4%), Astra (4%), Ženska mreža (2%).

Kako je u uzorak namerno uključen izvestan broj članica FENS-a i onih koje to nisu, ovo istraživanje nam ne može dati zaključke o učestalosti članstva u mreži FENS.

Članice domaćih i međunarodnih mreža (81% od ciljane populacije) najčešće navode sledeće kao glavni razlog zašto su postale članice određenih mreža, bilo domaćih ili stranih:

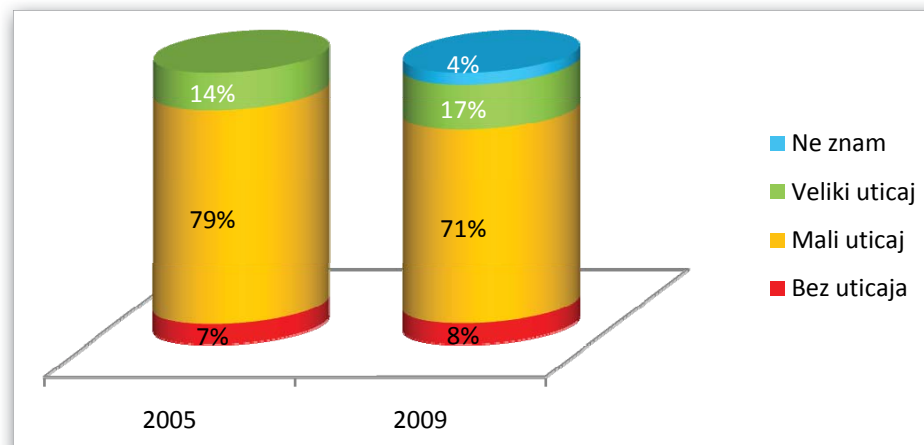
- Zajednička interesovanja, ciljevi, aktivnosti (31%)
- Lakše postizanje ciljeva, ostvarivanje planova (14%)
- Bolja saradnja (13%)
- Informacije (bolja informisanost) (10%)
- Razmena iskustava (9%)
- Jačanje NVO sektora (8%)

Nema razlike u varijablama istraživanja, osim kod organizacija koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom, koje su navele „informacije – bolja informisanost“ kao razlog u 21% slučajeva, i onih koje nisu članice FENS-a a koje su u samo 1% slučajeva navele: „jačanje NVO sektora“.

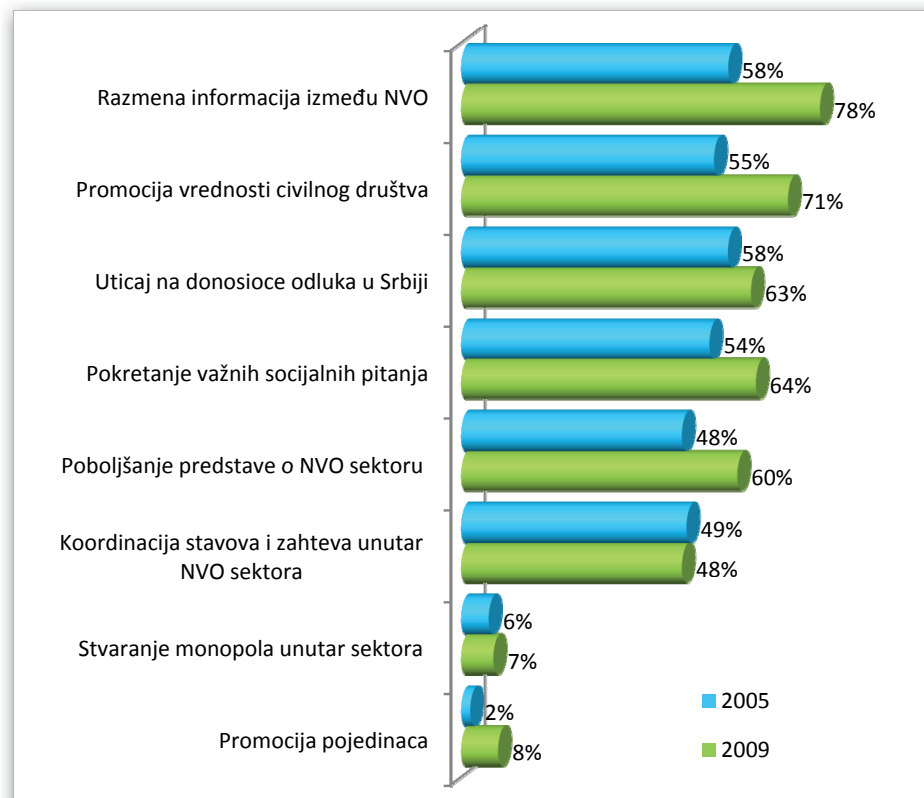
Može se primetiti da je najčešće izraženo mišljenje da, iako mreže imaju izvesnog uticaja, on je veoma malog dometa (17%), no ipak većeg nego 2005. (14%). NVO koje se bave razvojem civilnog društva (18%) više od ostalih veruju da mreže imaju uticaja, dok u to najmanje veruju oni koji se bave humanitarnim i socijalnim radom (11%).

Kako se i očekivalo, sve organizacije članice FENS-a čule su za ovu NVO mrežu. Među organizacijama koje nisu članice ove mreže, njih 63% ukupno jeste čulo za nju. Među organizacijama po ovom pitanju nije bilo znatnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja, osim što su NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom čule za FENS u 67% slučajeva.

Grafikon 44: Kako biste ocenili uticaj mreža NVO u Srbiji?

Grafikon 45: Šta mislite da je svrha FENS-a?

Odnos između članica FENS-a i onih koje to nisu definisan je uzorkom, tako da ovo istraživanje ne nudi uvid u strukturu članstva u ovoj mreži unutar NVO sektora. Ipak, možemo govoriti o razlozima ovog članstva. Kao glavni razlog za članstvo u mreži predstavnici organizacija iz mreže FENS najčešće su navodili sledeće:

- Razmena informacija između NVO (78%)
- Promocija vrednosti civilnog društva (71%)
- Uticaj na donosiocima odluka u Srbiji (63%)
- Pokretanje važnih socijalnih pitanja (64%)
- Poboljšanje predstave o NVO sektoru (60%).

Prioritetni razlozi su značajno povećani od 2005. godine, sa 5 na 20 procenata, što pokazuje velika iščekivanja od FENS-a u svim aspektima rada te mreže.

Organizacije koje nisu članice FENS-a vide svrhu mreže takođe u smislu razmene informacija i promocije vrednosti civilnog društva. Međutim, one mnogo manje prepoznaju njenu svrhu što se tiče uticaja na donosiocima odluka (39%), pokretanja važnih socijalnih pitanja (35%) i poboljšanja predstave o NVO sektoru (30%).

Predstavnici organizacija koje su čule za FENS ali čije organizacije nisu članice te mreže, izjavljuju da su glavni razlozi zašto njihove organizacije nisu članice sledeći:

- nedostatak interesovanja, nije im to potrebno (19%);
- nije uspostavljen kontakt (17%);
- nema posebnog razloga (10%);
- FENS nema značajnog uticaja, ne postiže ciljeve (9%);
- nije do sada bilo prilike, ali volele bi da postanu članice (9%).

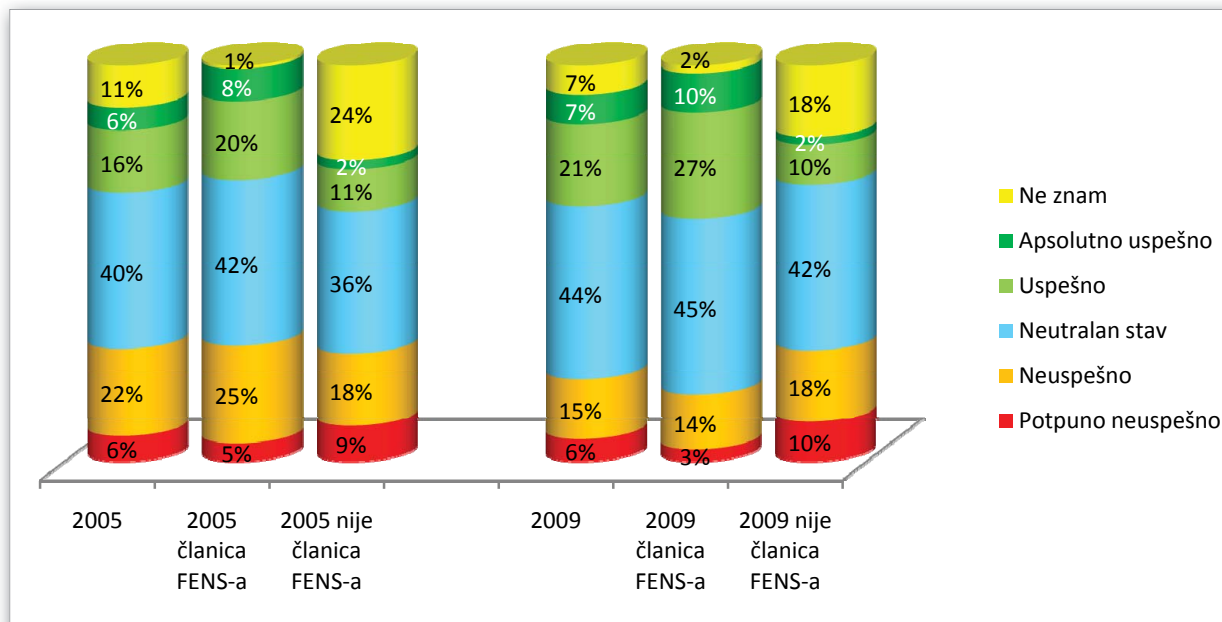
Aktivnosti u koje je FENS do sada bio uključen dobile su prosečnu ocenu 3,1 na skali od 5 (1=potpuno neuspešno, 5=apsolutno uspešno), što je za nijansu više nego u 2005. godini (2,9). Od 83% organizacija koje su čule za FENS, najvišu ocenu dale su humanitarne i socijalne organizacije i, prema očekivanju, članice FENS-a (3,3) dok su najnižu ocenu dale organizacije koje nisu članice FENS-a (2,7) i NVO koje se bave promocijom ljudskih prava (2,9). U poređenju sa drugim varijablama nema značajnih razlika u rejtingu (ocenjivanju).

Ako uporedimo zadovoljstvo saradnjom njihovih organizacija s njihovim mišljenjem o nivou saradnje unutar NVO sektora primetićemo znatno različite odgovore, slično kao i u 2005 godini. Dok saradnjom sa određenom organizacijom postoji veliko zadovoljstvo, ocenjuje se da je saradnja unutar sektora mnogo gora. Na primer, samo 18% NVO generalno ocenjuje saradnju kao razvijenu, dok se u 22% slučajeva ona

ocenjuje kao nedovoljno razvijena. NVO iz Vojvodine su veoma nezadovoljne stepenom saradnje, a 37% je izjavilo da saradnja nije razvijena; najzadovoljnije su NVO iz Centralne Srbije (29%).

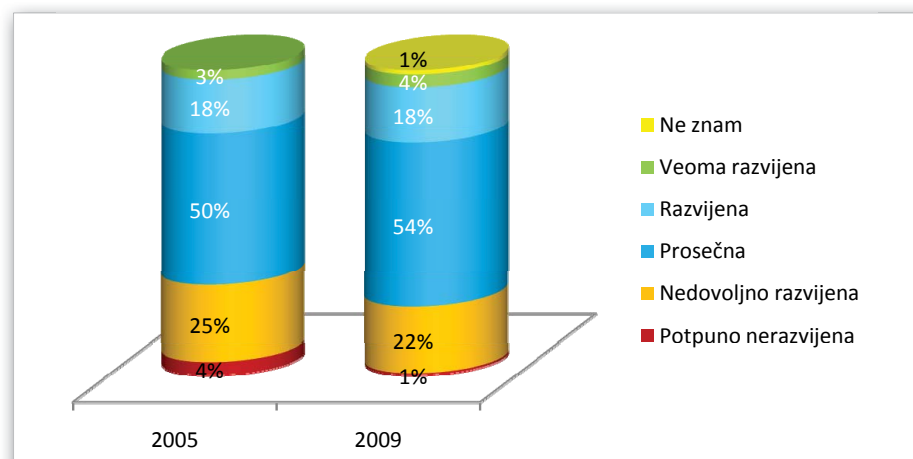
Grafikon 46: Kako biste ocenili ranije aktivnosti FENS-a?

Osnova: oni koji su čuli za FENS (83% ciljne populacije)

Grafikon 47: Kako biste generalno ocenili saradnju unutar NVO sektora u Srbiji?

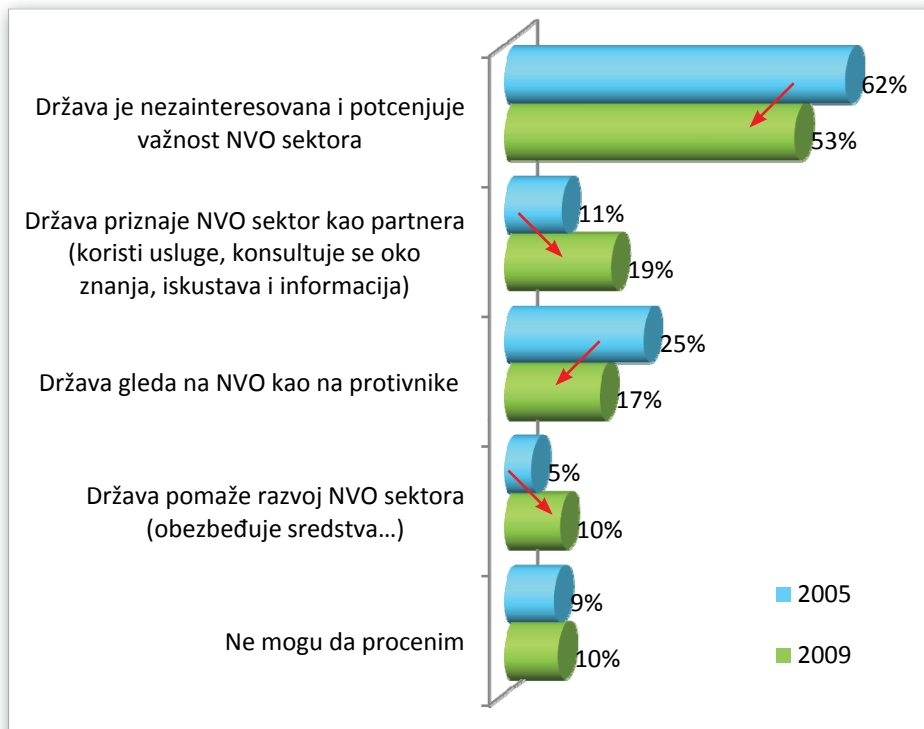
Osnova: Ukupna ciljna populacija

1.7. Saradnja NVO sa državom

Grafikon 48: Kako biste ocenili stav države prema NVO sektoru?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

Više od polovine ispitanika nisu zadovoljni, uopšteno govoreći, odnosima između države i NVO sektora (53%), komentarišući da država potcenjuje važnost ovog sektora. Međutim, dobar je znak to što je takvo mišljenje prilično opalo u odnosu na 2005. (62%). Osim toga, broj onih koji misle da država priznaje NVO kao partnera povećao se na 19% (sa 11% u 2005. godini). 17% ispitanika smatra da država vidi NVO kao protivnike, što je manje nego 2005. (25%). Broj onih koji misle da država pomaže razvoj NVO sektora udvostručio se (10% u 2009. godini, a 5% u 2005.). U odnosu na druge varijable nema značajnih razlika u ocenjivanju.

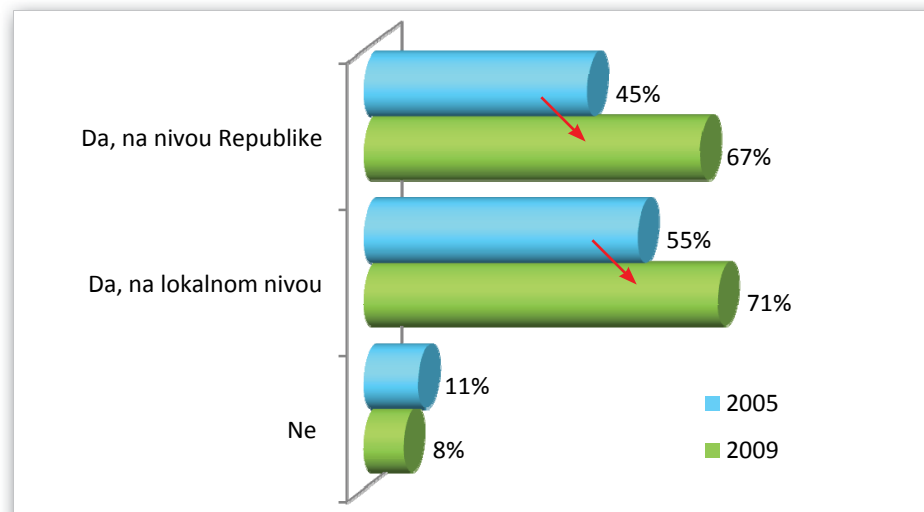
8% ispitanika iz NVO nikada do sada nije sarađivalo sa državnim institucijama, njih 71% ima iskustva u saradnji sa državnim institucijama na lokalnom nivou, a 67% sa državnim institucijama na nacionalnom nivou. U poređenju sa 2005. godinom postoji značajno povećanje saradnje na oba nivoa. NVO koje su formirane pre 2000. godine (77%), kao i one iz Beograda (73%), sarađivale su sa državnim institucijama na nacionalnom nivou mnogo češće nego mlađe organizacije (59%) i male organizacije

(56%). Ova informacija nam govori da su starije organizacije stekle izvesnu reputaciju i da zbog svog iskustva umeju bolje da se postave. Što se tiče saradnje na lokalnom nivou, nema velike razlike koja zavisi od varijabli istraživanja.

Predstavnici organizacija koje do sada nisu sarađivale objasnili su to kao nedostatak interesovanja za saradnju, kako od strane NVO („nije bilo potrebe za saradnjom“, 47%), tako i od strane državnih institucija („nisu želeli da sarađuju“, 18%). Pored toga, pominjali su i „predrasude prema pitanjima kojima se NVO bave“ (10%).

Grafikon 49: Da li ste ikada sarađivali sa nekom državnom institucijom?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

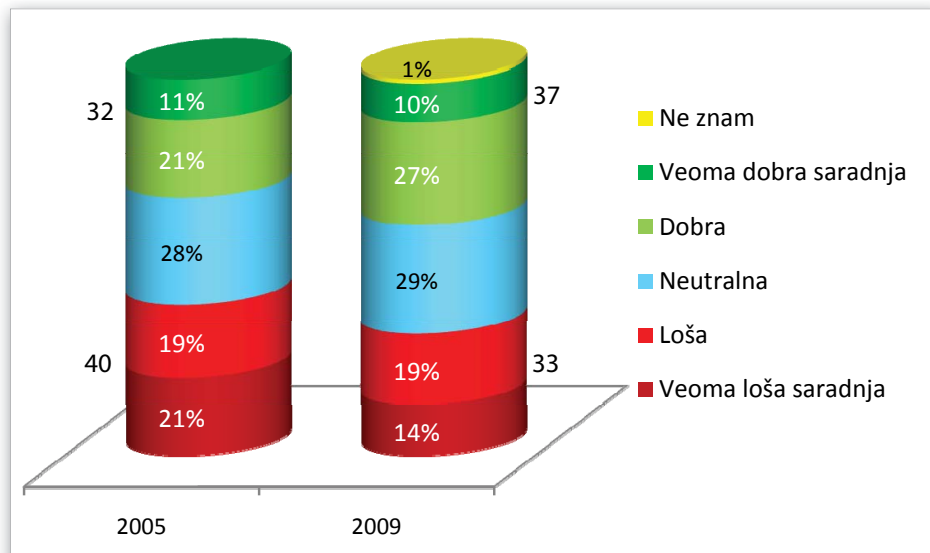

Međutim, saradnja između NVO i lokalnih vlasti ocenjena je dosta pozitivnijom nego što je ocenjeno opšte stanje u sektoru. 33% organizacija ocenjuju saradnju kao lošu, 29% kao ni dobru ni lošu, dok 37% smatra da postoji dobra saradnja, koja je sve u svemu bolja nego 2005, kad je 40% ispitanika dalo negativno mišljenje, a 32% pozitivno.

Manje zadovoljne saradnjom na lokalnom nivou su nove organizacije (35%), one koje se bave zaštitom ljudskih prava (42%), male NVO (35%), članice FENS-a (36%) i NVO iz Vojvodine (42%). Najzadovoljnije su velike NVO (59%) i NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (48%).

Grafikon 50: Kako biste ocenili saradnju između vaše lokalne vlade i vaše organizacije?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Najčešći oblik saradnje s državom je zajednički rad na projektima (63%), što se događa čak češće nego u 2005. (59%). Zatim sledi država kao donator (61%), što predstavlja značajno povećanje u poređenju sa 2005. (44%). Razmena iskustava (49%) i NVO kao konsultanti (27%) su manje-više na istom nivou kao i ranije.

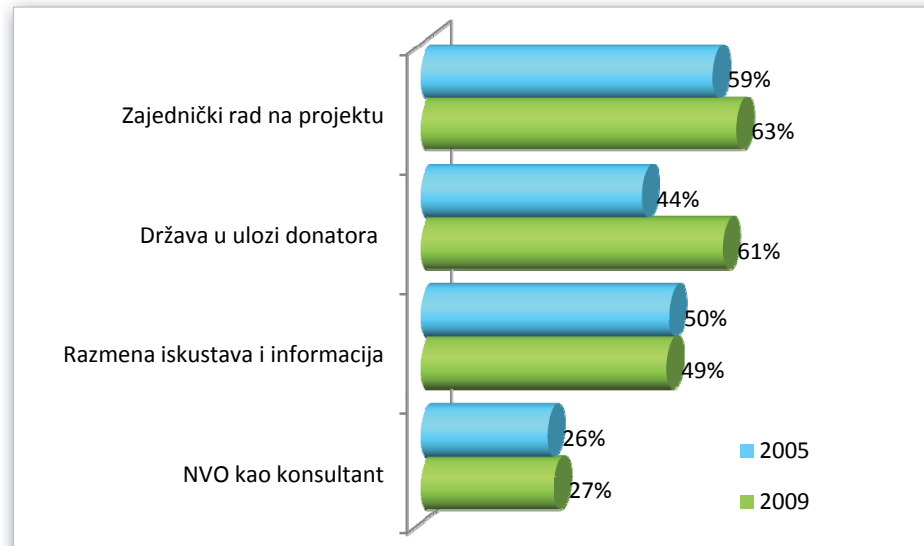
Jedine razlike u vezi s ovim pitanjem su na osnovu regiona: organizacije iz Beograda se češće pojavljuju u ulozi konsultanata nego organizacije iz drugih regiona (41% naspram 18% iz Centralne Srbije i 29% iz Vojvodine); u odnosu na 2005. postoji znatno povećanje u pojavljivanju vojvođanskih NVO kao konsultanata. S druge strane, država u ulozi donatora najčešće se pojavljuje u Vojvodini a najređe u Centralnoj Srbiji (Vojvodina – 69%, Beograd – 59%, Centralna Srbija – 57%).

Najčešće se kaže da su najuobičajeniji problemi u saradnji s državom sledeći:

- Složena državna administracija usporava proces razmene informacija (47%);
- Važna uloga neformalnih kontakata, „veza“ (45%);
- Predstavnici državnih organa nisu zainteresovani i ne shvataju ulogu NVO sektora (41%);
- Teško je uspostaviti saradnju na projektima zbog različitih nivoa kompetencije (40%);
- Državne institucije nemaju sredstva da pomognu aktivnosti NVO (35%)

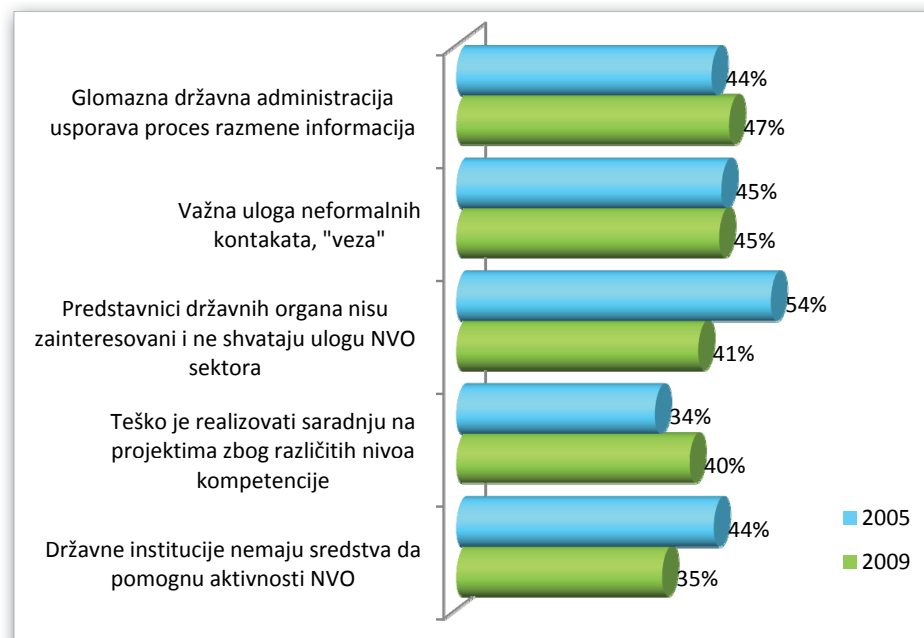
Grafikon 51: Koju vrstu saradnje sa državnim institucijama ste imali do sada?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su sarađivali sa nekom državnom institucijom (91% ciljne populacije)

Grafikon 52: S kojim ste se problemima najčešće susretali tokom saradnje sa državnim institucijama?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su sarađivali sa nekom državnom institucijom (91% ciljne populacije)

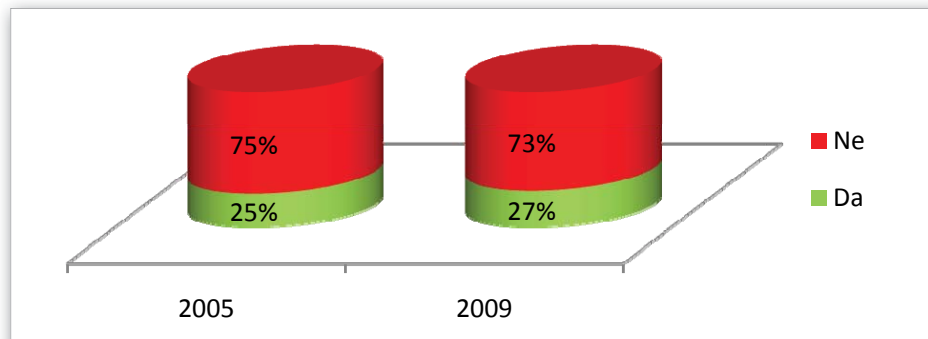
27% predstavnika NVO sektora izjavilo je da su državni aparat, ili Vlada, do sada na neki način onemogućavali njihov rad, što je neznatno više nego u 2005. godini (25%). Imajući na umu da je stav prema saradnji s državom pozitivniji, moguće je da je povećan broj onih koji veruju da država „onemogućuje“ rad NVO rezultat veće svesti o ulozi države prema NVO i većih očekivanja od strane NVO. Po ovom pitanju nema razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Kao najčešći načini ometanja rada NVO dati su:

- Uskraćivanje finansija (18%);
- Uskraćivanje upotrebe prostora (16%);
- Nezainteresovanost, odsustvo podrške (15%);
- Opstrukcija rada (14%)
- Nema saradnje (nisu nam dali garancije – 12%).

Grafikon 53: Da li su lokalne vlasti ili državni aparat na bilo koji način onemogućili rad vaše organizacije?

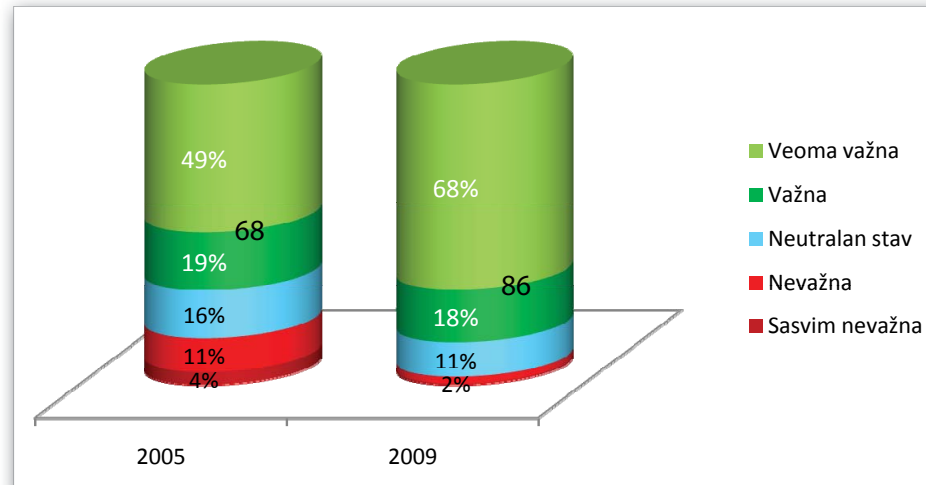
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Najveća grupa ispitanika smatra da je saradnja između NVO i države veoma važna – 86% svih ispitanika, što je značajno povećanje u poređenju sa 2005. (68%). Ipak, grafikon pokazuje da 13% organizacija ne vidi da je ta saradnja važna (15% u 2005. godini).

Grafikon 54: Kako biste ocenili važnost saradnje između države i NVO sektora?

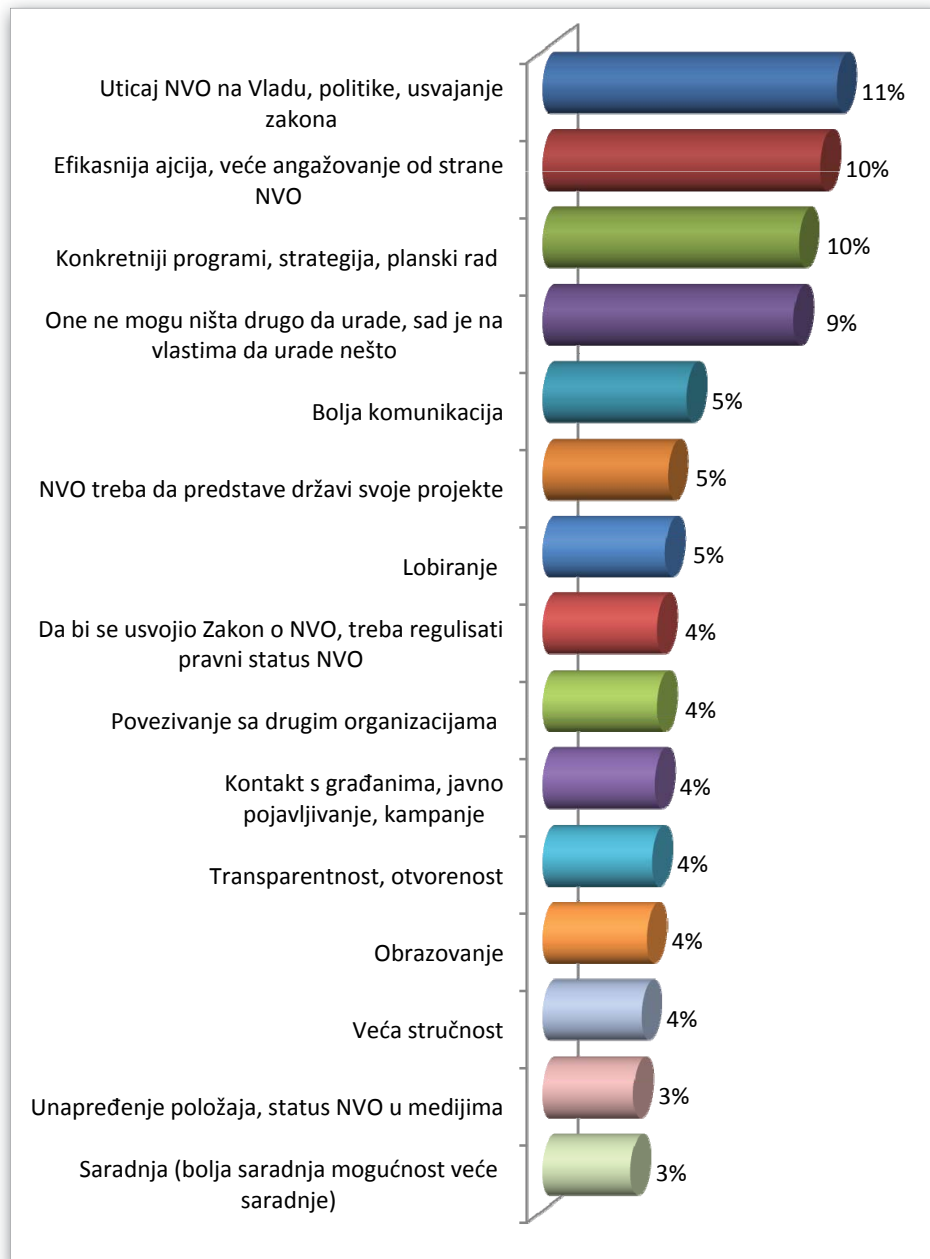
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Šta sektor može da uradi da bi se poboljšala saradnja sa državom može se videti iz sledećeg grafikona. Zanimljivo je da NVO smatraju da bi aktivnije angažovanje s njihove strane dovelo do poboljšane saradnje (uticaj na politike, efikasnu akciju, programe i strategije).

Grafikon 55: Šta bi NVO sektor mogao da uradi na unapređenju saradnje s državom?

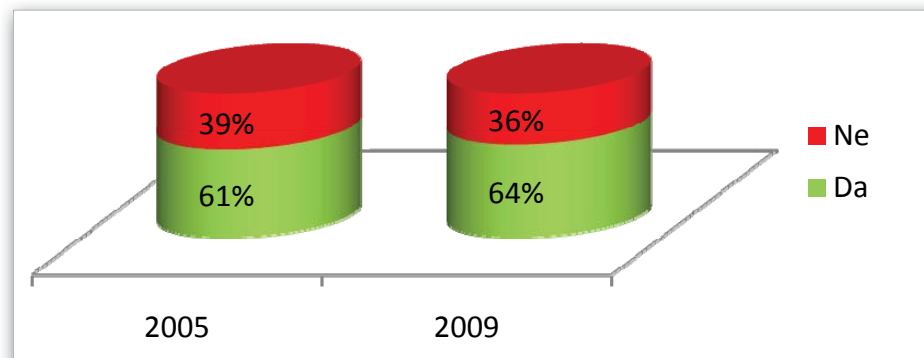
Osnova: Ukupna ciljna populacija

1.8. Saradnja NVO sa poslovnim sektorom

Grafikon 56: Da li ste ikada sarađivali sa poslovnim sektorom?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

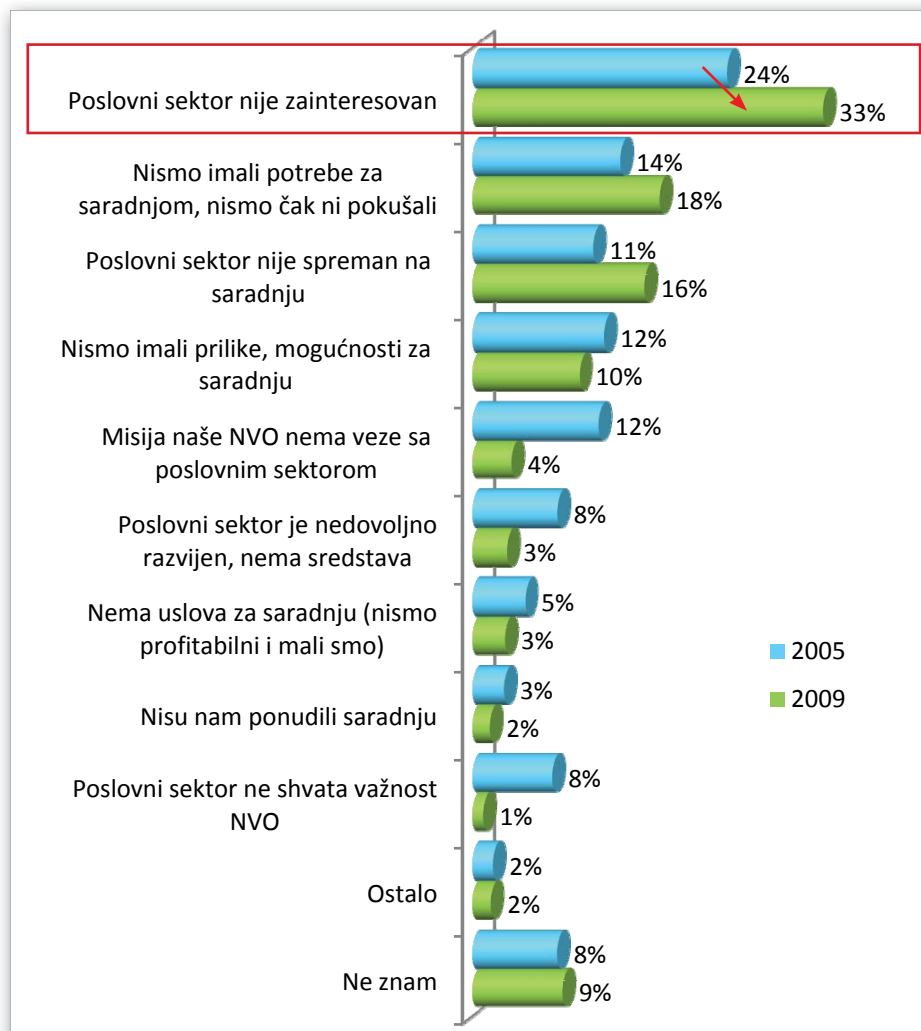
64% svih ispitanika reklo je da su sarađivali sa poslovnim sektorom, što je neznatni porast u odnosu na 2005. (61%). Ovde bi trebalo reći da se svaki oblik komunikacije između NVO i poslovnog sveta smatra saradnjom, kao što su donacije, čak i one najmanjeg obima – u robi, finansijske donacije itd. Saradnja se najčešće uspostavlja među starijim organizacijama (70% starijih organizacija imaju iskustvo s takvom saradnjom), kao i među onima koje se bave razvojem civilnog društva (76%), NVO-ima srednje veličine (74%) i onima čije je sedište u Vojvodini (71%). Najslabiju saradnju s poslovnim ljudima uspostavile su NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (51% takvih NVO ne sarađuje s poslovnim sektorom).

Zašto je teško uspostaviti saradnju? Ispitanici (predstavnici NVO koje nisu uspostavile saradnju) rekli su nam da je najvažniji razlog što ne sarađuju s poslovnim sektorom odsustvo interesovanja s obe strane, poslovnog sektora i NVO (drugi faktori se mnogo ređe pojavljuju).

Zanimljivo je da je broj NVO koje tvrde da njihova misija nema veze sa poslovnim sektorom smanjen u odnosu na 2005, što pokazuje da NVO sada bolje razumeju da se saradnja između sektora može dogoditi bez obzira na njihovu misiju. S druge strane, nije ohrabrujuće što se povećao procenat NVO koje smatraju da poslovni sektor nije zainteresovan, kao i što se povećao broj NVO koje nisu čak ni pokušale da uspostave saradnju (sa 14% na 18%). Prema očekivanju, NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava u većini slučajeva (31%) izjavljuju da „poslovni sektor nije spreman na saradnju“, te da je to razlog što saradnje nema.

Grafikon 57: Zašto niste nikada sarađivali sa poslovnim sektorom?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji nikada nisu sarađivali sa poslovnim sektorom (36% ciljane populacije)

Što se tiče načina za uspostavljanje saradnje, sledeća tri se najčešće pominju:

- Zainteresovanost predstavnika poslovnog sektora za datu oblast – 64%;
- Lični motivi predstavnika poslovnog sektora – 35%;
- Članovi upravnog odbora NVO su iz poslovnog sektora – 15%.

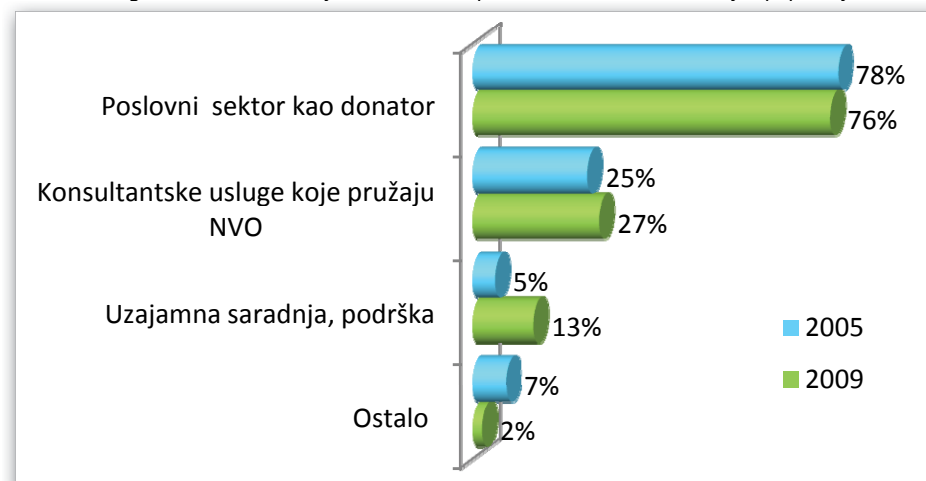
Najčešća vrsta saradnje između poslovnog sektora i NVO je kad se predstavnik poslovnog sektora nađe u ulozi donatora – ako uzmemo u obzir samo one organiza-

cije koje su sarađivale s poslovnim sektorom, primetno je da je 76% tih NVO imalo iskustva sa donacijama od poslovnog sektora (neznatno manje u poređenju sa 2005. godinom – 78%), 27% ih se pojavilo u ulozi konsultanata (25% u 2005.), dok je 13%, u odnosu na 5% u 2005, izjavilo da su uspostavili uzajamnu saradnju i podršku sa poslovnim sektorom, a 2% je uspostavilo saradnju na neki drugi način. Saradnju kad se predstavnik poslovnog sektora nađe u ulozi donatora češće ostvaruju organizacije iz socijalno-humanitarne oblasti nego one iz drugih oblasti (85%), a najmanje one koje se bave mladima, ekonomijom, stručnim udruženjima (67%) i velike NVO (66%). Uzajamnu saradnju i podršku uglavnom postižu NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom (28%).

Uopšteno govoreći, može se reći da je ova slika prava predstava interesovanja u poslovnim sektorima, ali i da bi veća aktivnost od strane NVO mogla pomoći da se situacija poboljša.

Grafikon 58: Koju vrstu saradnje ste imali sa poslovnim sektorom?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su sarađivali sa poslovnim sektorom (64% ciljane populacije)

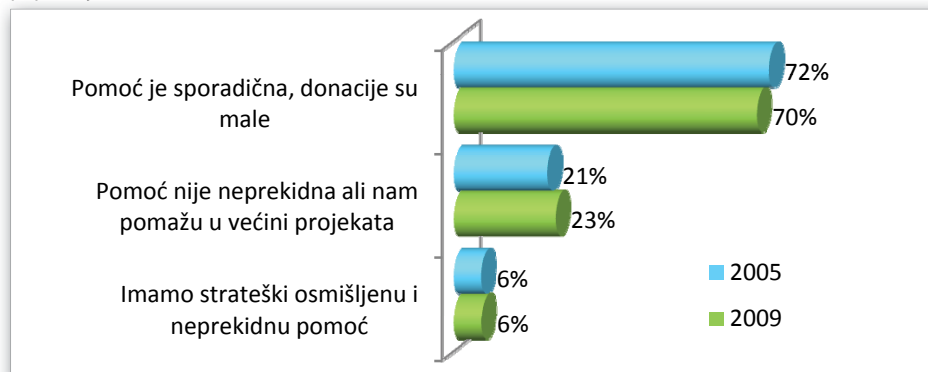
Kad se poslovni sektor pojavljuje u ulozi donatora to je najčešće vezano za finansijske donacije (74% organizacija koje su primile donacije), a zatim donacije u robi (62% ovih organizacija).

Sledeći grafikon pokazuje prirodu pomoći primljene od poslovnog sektora. Jasno se može videti da većina organizacija prima sporadične, male iznose pomoći od poslovnog sektora (70% NVO koje su primile donacije). Samo 6% (organizacija koje primaju donacije) zaista primaju strateški planiranu i neprekidnu pomoć. Drugih 23% tih organizacija izjavljuju da pomoć koju dobijaju nije neprekidna, ali da se dobija redovno, za većinu projekata. Ti se podaci ne razlikuju od onih iz 2005 godine. To pokazuje da je potrebna dalja pomoć poslovnim sektorima da bi razumeo vrednost strateškog

pomaganja, kao i pomoć NVO da bi mogle da uspostave više strateških partnerstava s poslovnim sektorom.

Grafikon 59: Koje prirode je pomoć koju dobijate od poslovnog sektora?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su sarađivali sa poslovnim sektorom – kao donatorom (49% ciljane populacije)

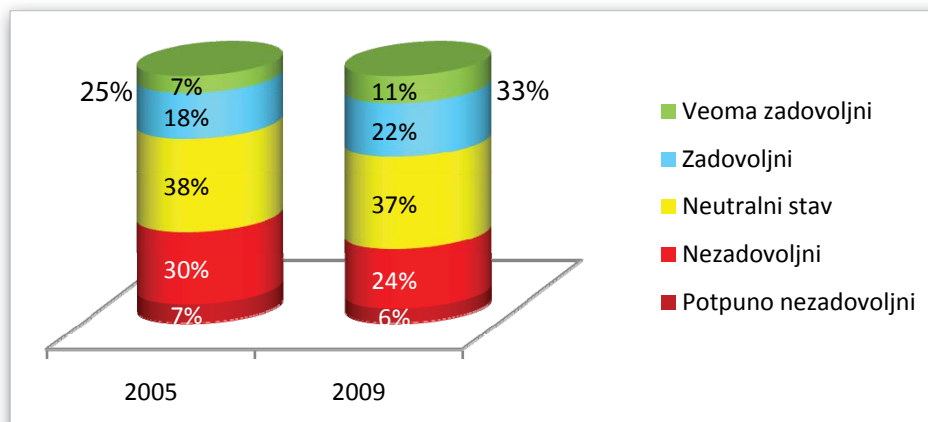

Zadovoljstvo saradnjom njihove organizacije sa poslovnim sektorom se povećalo – prosečna ocena na skali od 1 do 5 je 3,1 (2,87 u 2005. godini), a kako se može videti iz grafikona, ekstremna ocenjivanja saradnje (ocene 1 ili 5) pojavljuju se u 11% slučajeva (7% u 2005. godini).

U smislu regiona, najviši stepen zadovoljstva iskazale su NVO iz Centralne Srbije (prosečna ocena 3,3) a najniži one iz Vojvodine (2,8). Organizacije koje nisu članice FENS-a zadovoljnije su (3,4) od članica FENS-a (2,9). Visoki stepen zadovoljstva iskazale su i NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (3,3).

Grafikon 60: Do koje mere ste zadovoljni saradnjom vaše organizacije i poslovnog sektora?

Osnova: oni koji su sarađivali sa poslovnim sektorom (64% ciljane populacije)

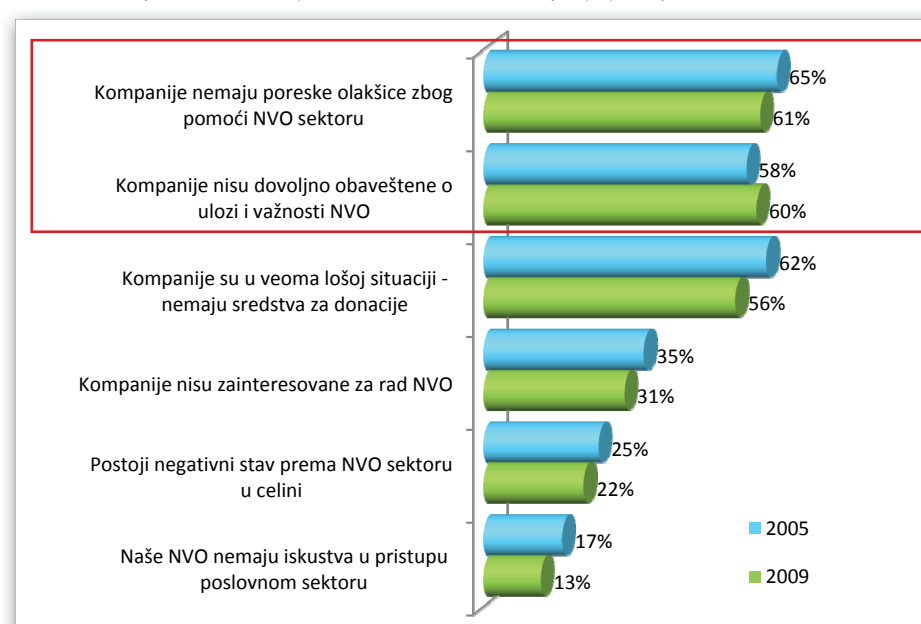

Pitali smo organizacije koje su ranije sarađivale sa poslovnim sektorom zašto nije bilo više saradnje između njih i poslovnog sektora. Razlozi koji su najčešće dati su na prvom mestu finansijske poteškoće s kojima se kompanije bore, uopšteno govoreći, a kad je reč o ovoj vrsti saradnje razlog je u tome što kompanije ne dobijaju nikakve poreske olakšice zbog pomaganja NVO sektoru (izjava 61% ispitanika – predstavnika NVO koje su uspostavile saradnju sa poslovnim sektorom), kao i činjenica da kompanije nemaju dovoljno znanja o ulozi i značaju NVO sektora (60%). Zatim, rečeno je da su kompanije u vrlo lošem stanju (56% ispitanika). Očigledno, po mišljenju predstavnika NVO sektora, nema negativnog stava od strane predstavnika poslovnog sektora prema Trećem sektoru, ili je to od sekundarnog značaja: nedostatak interesovanja za rad NVO sektora je navelo 31% ispitanika koji su ostvarili saradnju, a njih 22% je navelo negativan stav poslovnog sektora prema NVO.

Kao i 2005, indikativno je da na najnižem stepenu ove lestvice razloga nalazimo neiskustvo NVO u prilaženju poslovnim sektorom, što je dato kao razlog za odsustvo saradnje od strane samo 13% ovih ispitanika (čak manje nego 2005. godine – 17%). Međutim, veliki broj NVO koji je tvrdio da poslovni sektor nema poreske olakšice za podršku NVO, što nije tačno, pokazuje da ima prostora da i NVO dalje uče. Po ovom pitanju nema značajnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 61: Zašto saradnja između vaše organizacije i poslovnog sektora nije opsežnija? S kojim ste se problemima najčešće suočavali za vreme saradnje s poslovnim sektorom?

Osnova: oni koji su sarađivali sa poslovnim sektorom (64% ciljane populacije)

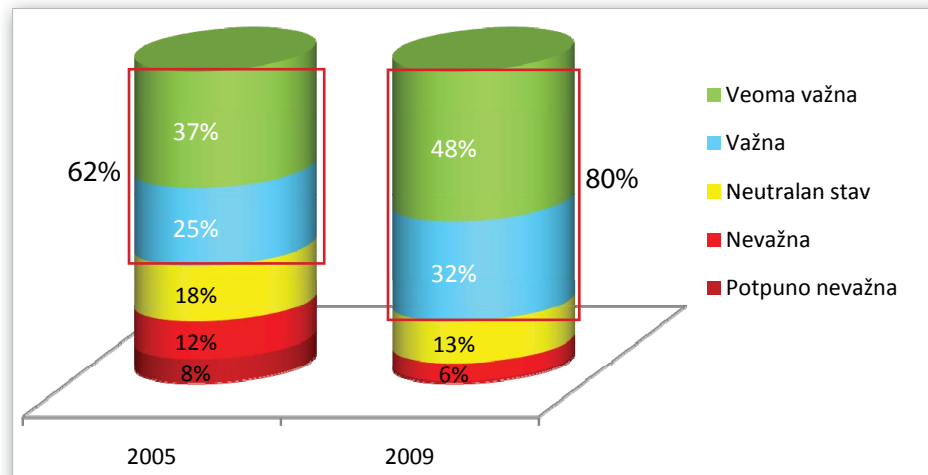
Grafikon koji predstavlja mišljenja o važnosti ove saradnje ima, međutim, potpuno različit trend. Može se videti da najveći procenat ispitanika, tj. predstavnika NVO sektora, smatra da je saradnja s poslovnim sektorom od izuzetnog značaja (48%), što je sada uobičajeniji odgovor nego 2005. (37%), a još 32% vide tu saradnju kao važnu (takođe povećanje u odnosu na 2005. godinu – 25%). Uprkos tome, treba imati na umu da 19% ispitanika ne priznaje značaj takve saradnje.

Po ova dva pitanja nema značajnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja, osim za NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (14% misli da to nije važno, u poređenju sa prosekom od 6% onih koji tako misle).

Kao i 2005. godine, na pitanje – „Da li je bolje sarađivati s privatnim ili državnim kompanijama?“ – najveći procenat ispitanika, tj. predstavnika NVO koje su do sada sarađivale sa poslovnim sektorom smatra da nema razlike (45% NVO koje su sarađivale sa poslovnim sektorom). Međutim, ostatak ispitanika daje prednost privatnim kompanijama (38%) nad državnim (18%). Po ovom pitanju nema značajnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 62: Kako biste ocenili važnost saradnje između poslovnog sektora i NVO sektora?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Na kraju ovog odeljka zamolili smo sve ispitanike da nam daju svoje sugestije povodom pitanja šta bi NVO sektor mogao da uradi da bi prišao poslovnom sektoru na bolji način. Evo spiska najčešćih odgovora:

- Informisanje poslovnog sektora o važnosti i ulozi NVO i o uzajamnoj koristi of saradnje (69%);
- Lobiranje (40%);
- Kampanje za promenu predstave o NVO (38%);
- Organizovanje zajedničkih konferencija sa poslovnim sektorom (34%);
- Razvoj akcionog plana o zajedničkom pojavljivanju u NVO mrežama (31%);
- Učenje veština za prikupljanje sredstava (31%).

1.9. Saradnja NVO s medijima

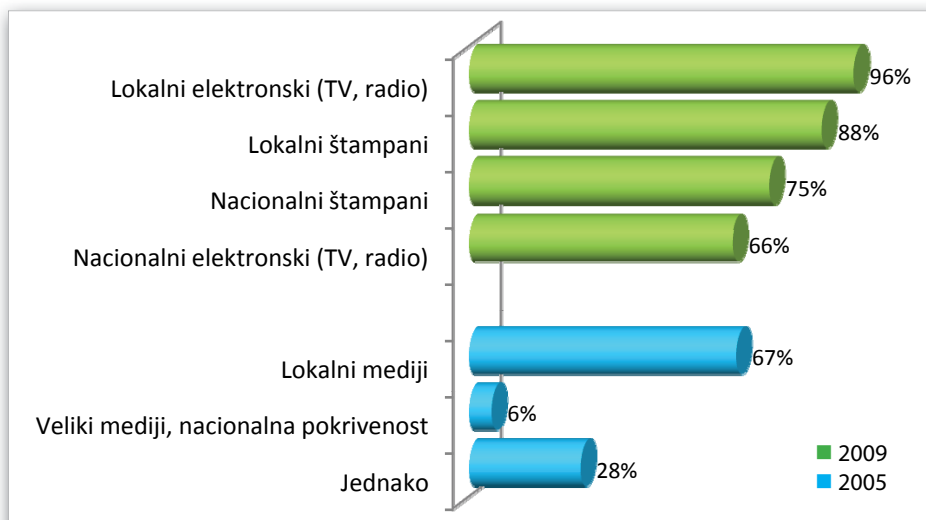
Kao i 2005, većina nevladinih organizacija ima kontakte s medijima (98%). Ovde moramo naglasiti da u ovom slučaju koncept kontakta može značiti bilo koji oblik saradnje (od izveštavanja i reklamiranja sve do zajedničkog rada na projektima i pružanja konsultantskih usluga).

Kad pogledamo razloge za saradnju vidimo da u većini slučajeva (93% organizacija koje su sarađivale) ta saradnja se ogleda u izveštavanju medija o nekim aktivnostima organizacija. Međutim, po izjavama naših ispitanika, zajednički rad NVO i medija na nekim projektima nije retka pojava (37% organizacija koje su sarađivale), mada nešto manje nego 2005. godine (42%). Zatim sledi reklamiranje organizacija u medijima (28%), koje je znatno manje nego 2005. godine (42%). Reklamiranje organizacija pominju kao oblik saradnje mnogo češće predstavnici NVO sektora iz Beograda (34%) nego iz Centralne Srbije (12%). Razlog za ovo verovatno leži u činjenici (što se može videti iz kasnijih odgovora) da lokalni mediji daju znatno više prostora besplatnom promovisanju NVO sektora. U 15% slučajeva je organizovan program obuke za novinare, u čemu su velike organizacije bile predvodnici (30%), i to više među članicama FENS-a (21%) nego onima koje to nisu (9%).

Upitani o vrsti medija, 86% onih koji su s njima sarađivali odgovorilo je da su to lokalni elektronski mediji, za njima sledi 88% onih koji su sarađivali sa lokalnim štampanim medijima, 75% sa nacionalnim štampanim medijima i 66% sa nacionalnim elektronskim medijima (TV, radio). U poređenju sa 2005. godinom značajno je povećana vrsta medija s kojima su NVO sarađivale.

Grafikon 63: Koja vrsta medija?

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su sarađivali s medijima (98% ciljane populacije)

Od svih organizacija koje su imale kontakte s medijima (sve skupa 98% od uzorka), 50% smatra da je bilo lakše s lokalnim medijima, dok je za 9% bilo lakše da komunicira s velikim nacionalnim medijima, a 40% nije primetilo nikakvu razliku. Postoji značajna promena u odnosu na 2005. godinu, u smislu pomeranja od lokalnih medija prema nacionalnim, s kojima je NVO-ima sve manje i manje teško da rade. Postoje ogromne regionalne razlike i, kako se i moglo očekivati, mnogo je lakše organizacijama sa sedištem u Beogradu da ostvare saradnju sa velikim medijskim kućama koje imaju nacionalnu pokrivenost (25%) nego što je to slučaj sa ostala dva regiona, Vojvodinom (2%) i Centralnom Srbijom (3%). Kako prikupljeni podaci dokazuju, u ova dva regiona saradnja sa većim medijima skoro uopšte ne postoji ali lokalni mediji su očigledno otvoreniji za saradnju. Kako je i očekivano, NVO iz Centralne Srbije i Vojvodine (59%) imaju mnogo lakšu saradnju sa lokalnim medijima nego one u Beogradu (29%).

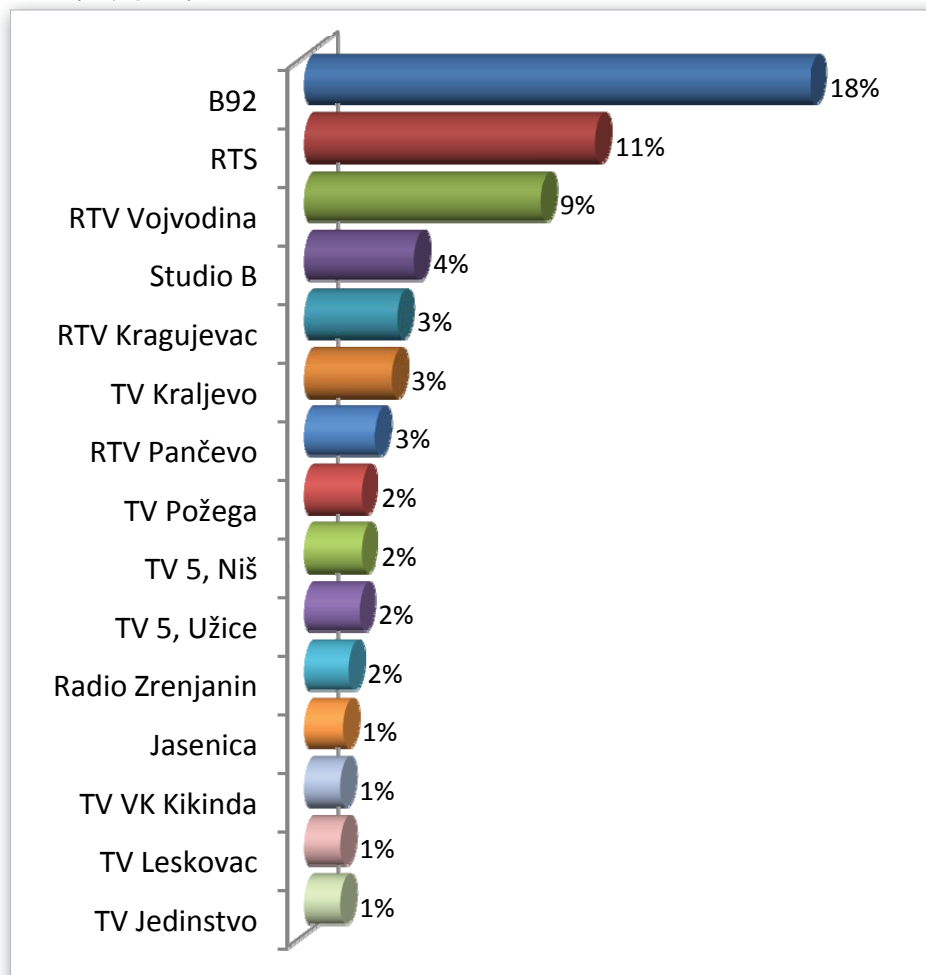
62% predstavnika svih NVO koje su sarađivale s medijima smatraju da u ostvarivanju saradnje nije bilo razlike između štampanih i elektronskih medija, što je povećanje u odnosu na 2005. godinu (55%). 21% predstavnika ovih organizacija izjavilo je da se saradnja lakše ostvarila sa elektronskim medijima (31% u 2005. godini), dok 18% lakše ostvaruje saradnju sa časopisima i dnevnom štampom (14% u 2005. godini). Što se tiče regionalnih razlika, moglo se videti da je nevladinim organizacijama u Beogradu očigledno znatno lakše nego u drugim regionima da stupe u kontakt sa štampanim medijima (27%), zatim u Vojvodini (18%), pa u Centralnoj Srbiji (12%). Elektronski mediji su najpristupačniji u Centralnoj Srbiji (27%) a manje u Beogradu (19%) i u Vojvodini (12%). U Vojvodini postoji najveća jednakost u pristupu različitim vrstama medija (69%).

Od elektronskih medija NVO su imale najbolju saradnju sa B92 (18%), zatim sa RTS (11%), RTV Vojvodinom (9%). S obzirom na lokalnu pokrivenost i manji broj NVO, sledeći lokalni mediji su spomenuti u manjem procentu: Studio B (4%), RTV Kragujevac i TV Kraljevo (svaka po 3%), a ostali sa manje od 3% pojedinačno. Prema očekivanju, NVO sa sedištem u Beogradu (49%) imaju bolju saradnju sa B92 nego one iz Vojvodine (13%) i Centralne Srbije (6%). Takođe, starije organizacije (24%), one koje se bave razvojem civilnog društva (24%), velike NVO (37%) i one koje nisu članice FENS-a (22%) imaju bolju saradnju sa B92 nego ostale. RTS je najpristupačnija nevladinim organizacijama iz Beograda (23%) a, kako je očekivano, RTV Vojvodina je najpristupačnija onima iz Vojvodine (31%), dok saradnja sa NVO iz drugih regiona ne postoji. Pored toga, RTV Vojvodina je posebno otvorena za NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom (18%).

Evo liste elektronskih medija s kojima NVO najbolje sarađuju:

Grafikon 64: Elektronski – molimo navedite jedan elektronski medij s kojim ste najbolje sarađivali:

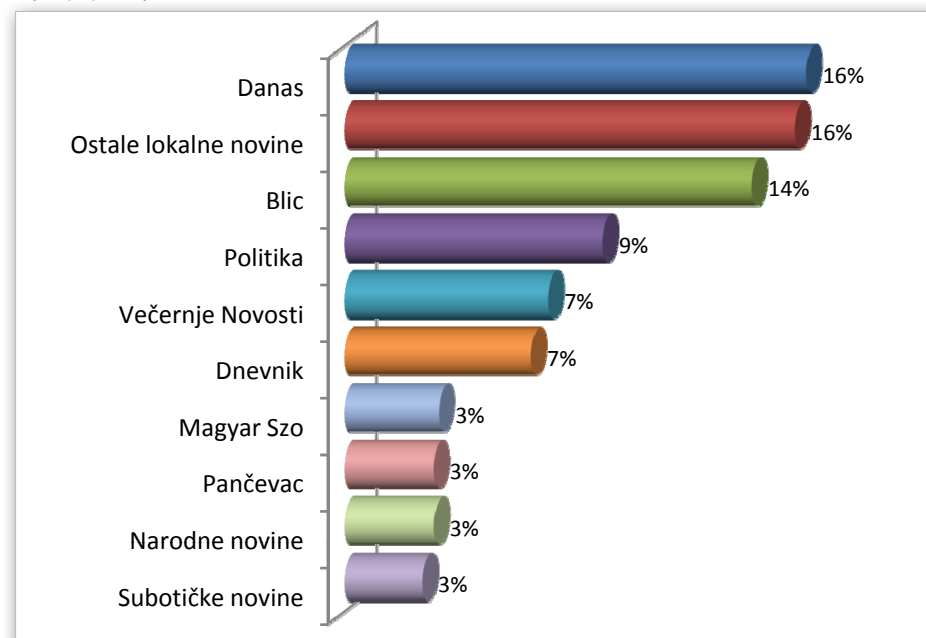
Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su imali bilo kakvu saradnju ili kontakt sa elektronskim medijima (97% ciljane populacije)

Od štampanih medija DANAS je najpristupačniji nevladinim organizacijama (16%), zatim drugi različiti lokalni mediji (16%), BLIC (14%), POLITIKA (9%), VEČERNJE NOVOSTI (7%), DNEVNIK (7%), dok su ostali štampani mediji pristupačni u 3% slučajeva i manje. Najbolju saradnju sa listom DANAS imaju NVO koje se bave razvojem civilnog društva (28%), NVO sa sedištem u Beogradu (28%) i NVO srednje veličine (26%), dok NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom sarađuju sa listom DANAS u samo 4% slučajeva. Ostale lokalne novine su najpristupačnije u Centralnoj Srbiji (23%), BLIC (24%) i POLITIKA (30%) u Beogradu, DNEVNIK (22%) u Vojvodini.

Grafikon 65: Štampani – molimo navedite jedan štampani medij s kojim ste najbolje sarađivali:

Višestruki odgovori; Osnova: oni koji su imali bilo kakvu saradnju ili kontakt sa štampanim medijima (92% ciljane populacije)

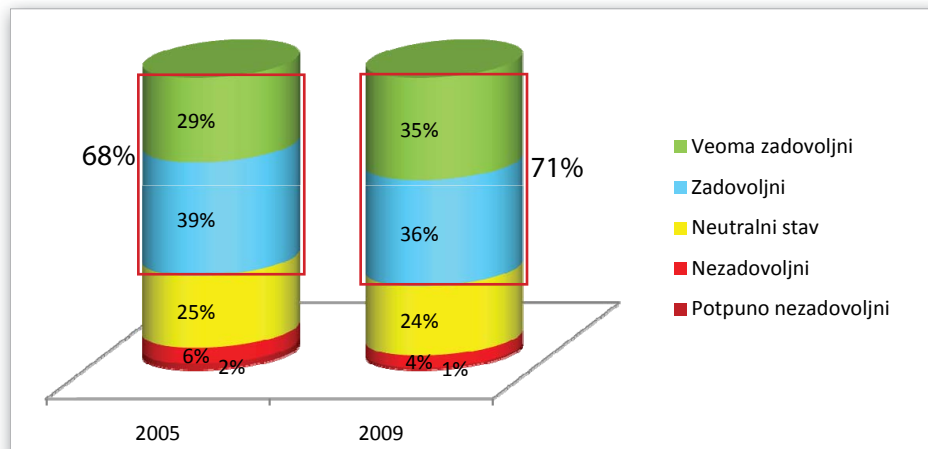
Sledeće četiri grafike prokazuju ocene na skali od 5 podeljaka: zadovoljstvo saradnjom između organizacije i medija, opšta ocena razvoja saradnje između NVO sektora i medija, ocena medijske percepcije NVO sektora i evaluacija važnosti saradnje između ova dva sektora.

Možemo zaključiti da se saradnja sa medijima vidi kao veoma važna – to misle skoro svi predstavnici NVO sektora (prosečna ocena 4,7). Takođe, iskustva s tom saradnjom do sada su uglavnom pozitivna (prosečna ocena na skali za zadovoljstvo – 4). Čak je 71% ispitanika zadovoljno saradnjom koja je postignuta! Samo 5% je izrazilo nezadovoljstvo saradnjom koja je do danas ostvarena.

S druge strane, smatra se da saradnja nije dovoljno razvijena kad se u obzir uzme sektor kao celina (prosečna ocena za saradnju je 3,1 na skali od 5 podeljaka). Takođe, mišljenje koje se najviše čulo jeste da mediji neadekvatno i samo delimično razumeju važnost NVO sektora u Srbiji (najčešća ocena na skali od 5 podeljaka je 3,3).

Grafikon 66: Do koje mere ste zadovoljni saradnjom između vaše organizacije i medija?

Osnova: oni koji su imali bilo kakvu saradnju ili kontakt sa medijima (98% ciljane populacije)

Uopšteno govoreći, za probleme u saradnji krive novinare – značaj aktivne uloge NVO u saradnji s medijima nije priznat. Ispitanici su najčešće navodili sledeće razloge za svoje nezadovoljstvo saradnjom s medijima:

- Nema istraživačkog izveštavanja u oblasti monitoringa NVO sektora (49%);
- Nizak profesionalni nivo novinara (34%);
- Mediji nisu zainteresovani da izveštavaju o aktivnostima NVO (27%);
- U medijima se „iskrivljuju“ informacije, da bi se stvorila senzacionalistička tema (24%);
- Cene oglasa u medijima su veoma visoke (20%);
- NVO nisu dovoljno obučene za saradnju s medijima (15%).

Međutim, 11% ispitanika je izjavilo da nema problema i da imaju dobru saradnju s medijima.

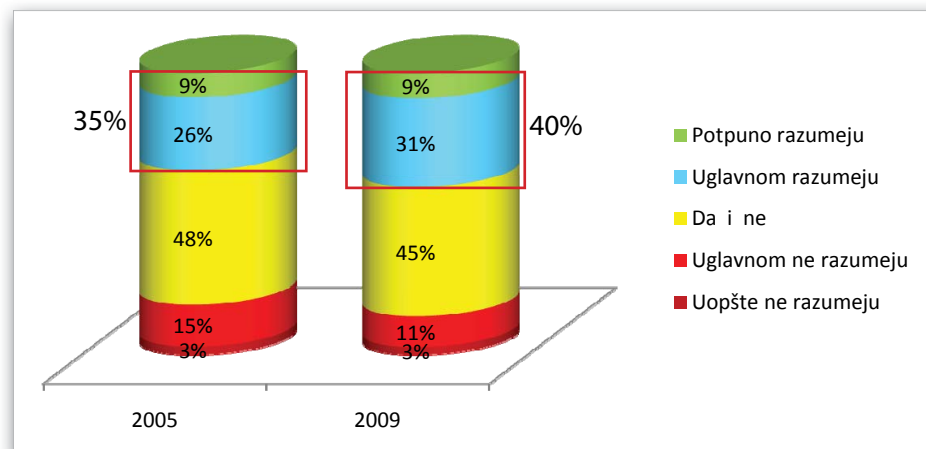
NVO promovišu rezultate svojih projekata na različite načine, a najčešće u vidu reportaža u medijima (42%), na konferencijama za štampu (26%), u izveštajima i elaboratima (22%), kao i na Internet sajtovima i na mejling listama (21%).

Sledeći grafikom ukazuje da je za medije najuobičajeniji način da pokrivaju aktivnosti NVO kroz intervjuje njihovih predstavnika (izjavilo 78% ispitanika). Sledeća na spisku je pokrivenost aktivnosti kroz razne novinske članke (62%), te plaćeni oglasi (9%).

Izveštavanje pomoću novinskih članaka je najčešće u Beogradu (81%), a najređe u Centralnoj Srbiji (47%), što je u skladu s već dobijenim podacima da su štampani mediji pristupačniji u Beogradu.

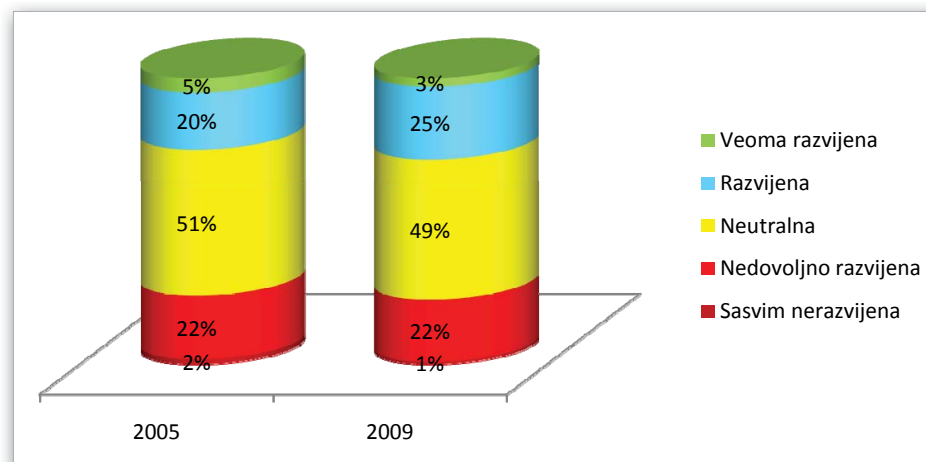
Grafikon 67: Po vašem mišljenju, do koje mere mediji razumeju važnost i ulogu NVO?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Grafikon 68: Uopšteno govoreći, kako biste ocenili saradnju između medija i NVO sektora u Srbiji?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

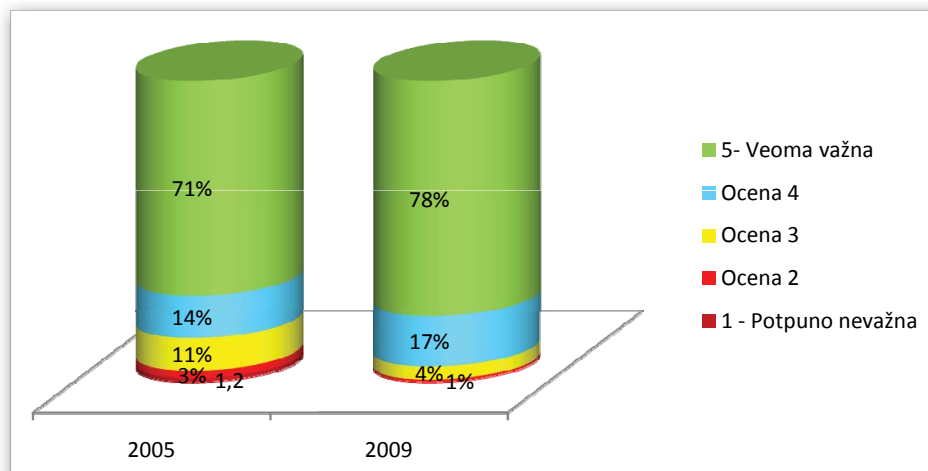
Kako NVO ocenjuju stav medija prema sektoru? Većina ispitanika smatra da među medijima postoje različita mišljenja o NVO sektoru, pri čemu neki delovi imaju pozitivan stav a neki negativan (43% svih ispitanika). Takođe, veliki procenat ispitanika smatra da većina medija ima više pozitivan nego negativan stav prema NVO sektoru (33%).

Po tom pitanju nema značajnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja, osim kod NVO sa sedištem u Beogradu koje u 18% slučajeva misle da je stav većine medija pozitivan (u poređenju sa Centralnom Srbijom – 40%) i 30% NVO koje se bave razvojem civilnog društva i koje izjavljuju da je većina medija apsolutno nezainteresovana, one nemaju ni pozitivan ni negativan stav.

Evaluacija stanja u organizacijama u oblasti saradnje s medijima pokazuje da 39% ispitanika – organizacija smatra da nema potrebe za daljom obukom, što je više nego 2005. (32%), 51% veruju da je situacija dobra, ali da je dalja obuka potrebna, dok samo 9% misli da je obuka u oblasti saradnje s medijima potrebna. Po ovom pitanju nema značajnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 69: Kako biste ocenili važnost saradnje između medija i NVO sektora?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

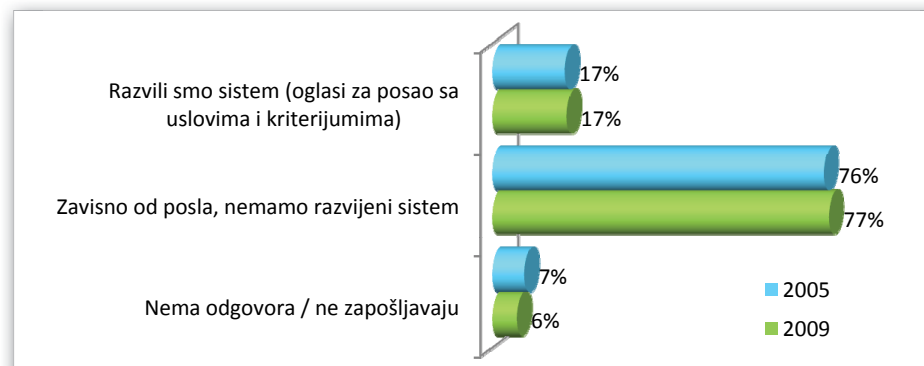

1.10. Osoblje i volonteri/ke

Nalazi istraživanja pokazuju da se način zapošljavanja novog osoblja nije promenio u odnosu na 2005. godinu. Većina NVO (77,2%) angažuje novo osoblje zavisno od projekta, bez razrađenog sistema. Manji broj organizacija (16,7%) ima neki već razrađeni sistem. Najmanji broj NVO je izjavio da one ne angažuju novo osoblje ili nije odgovorio na pitanje (5,7%).

Kad se rezultati uporede u odnosu na godinu registracije, vidna je značajna razlika kod 25% NVO koje su registrovane pre 2000. godine i 10% NVO koje su registrovane 2000. i kasnije, a koje imaju razrađen sistem zapošljavanja. Organizacije koje se bave humanitarnim i socijalnim radom imaju mnogo bolje razrađen sistem angažovanja novog osoblja (21%) nego one koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (12%). NVO koje imaju više od 30 aktivista češće nego male organizacije angažuju osoblje na osnovu razrađenog sistema (39% u poređenju sa 11% organizacija koje imaju manje od 14 zaposlenih/aktivista), članice FENS-a (21%) i one iz Beograda (23%). U Centralnoj Srbiji je dominantnija tendencija da se osoblje angažuje zavisno od projekta, u poređenju sa prosečnom brojkom (83%). U Vojvodini je najveća tendencija nezapošljavanja novog osoblja (13% organizacija).

Grafikon 70: Na koji način zapošljavate novo osoblje?

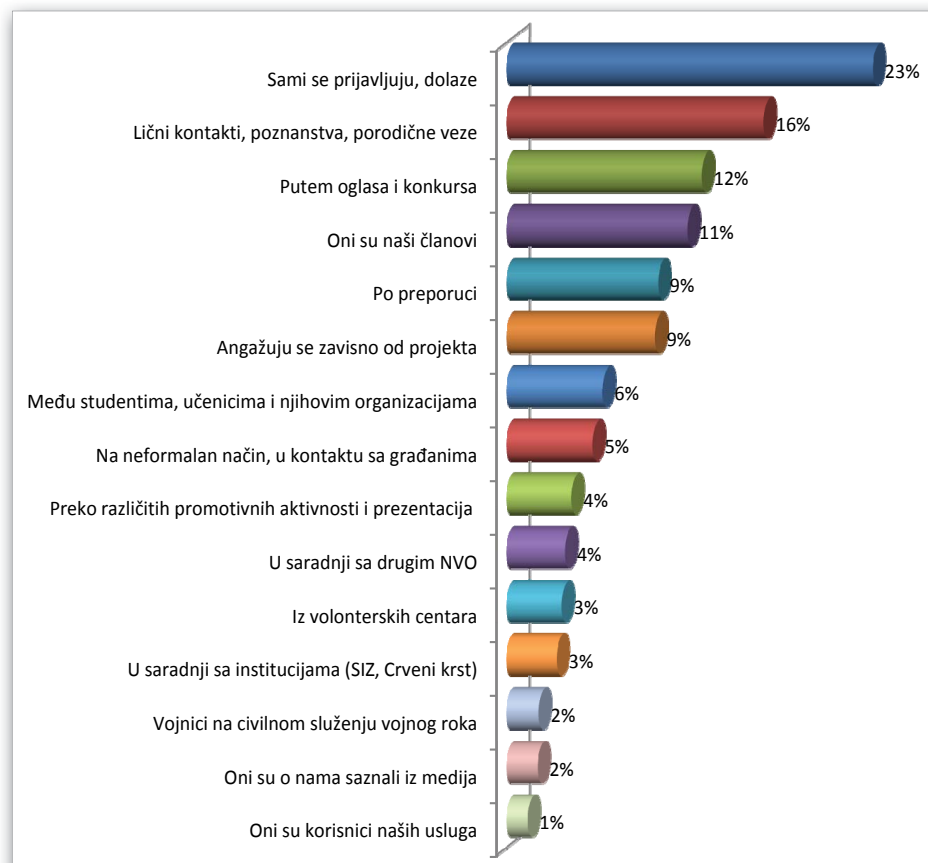
Najčešći način regrutovanja volontera je putem njihove sopstvene inicijative: 23% volontera se sami prijavljuju, tj. „oni jednostavno dođu u organizaciju“. Zatim slede lični kontakti, prijateljske i porodične veze (16%), pa putem oglasa i konkursa (12%). U 9% slučajeva volonteri dolaze po preporuci ili ih se angažuje zavisno od projekta.

Volonteri se uglavnom sami prijavljuju ili dolaze u NVO koje se bave razvojem civilnog društva (35%), u NVO srednje veličine (26%), u NVO koje nisu članice FENS-a (25%) i u one iz Beograda (25%). Kroz lične kontakte, poznanstva i porodične veze volontere pronalaze više NVO koje su registrovane posle 2000. godine (18%) nego one koje su registrovane pre 2000. (13%), i to su uglavnom NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom (20%), a najmanje NVO koje se bave razvojem civilnog društva (3%).

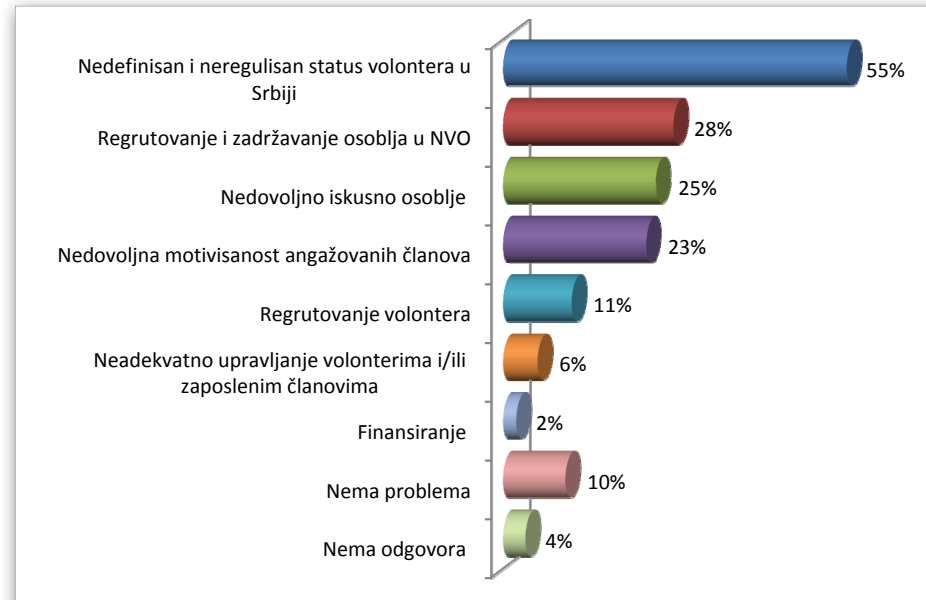
Regrutovanje volontera preko oglasa i konkursa više je zastupljeno u novoosnovanim NVO (14%) nego u starima (9%), u onima koje se bave zaštitom ljudskih prava (16%), a samo u nekoliko slučajeva u onima koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (4%). Što se tiče regiona, volonteri u Vojvodini su samo u 6% slučajeva regrutovani putem oglasa.

Volonteri su najprisutniji u NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom (16%), a najmanje u NVO koje se bave razvojem civilnog društva (4%), te samo u 5% NVO sa sedištem u Vojvodini. Treba napomenuti da volontere angažuju zavisno od projekta najčešće NVO koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (13%), te članice FENS-a (13%), a najmanje NVO koje nisu članice FENS-a (4%). Regrutovanje volontera među studentima, učenicima i njihovim organizacijama uglavnom vrše velike organizacije (17%) i one iz Beograda (15%), a samo 1% NVO iz Centralne Srbije.

Grafikon 71: Kako nalazite volontere/ke, 2009?

Grafikon 72: S kojim problemima se suočavate u vezi sa zaposlenima i volonterima u vašoj NVO, 2009?

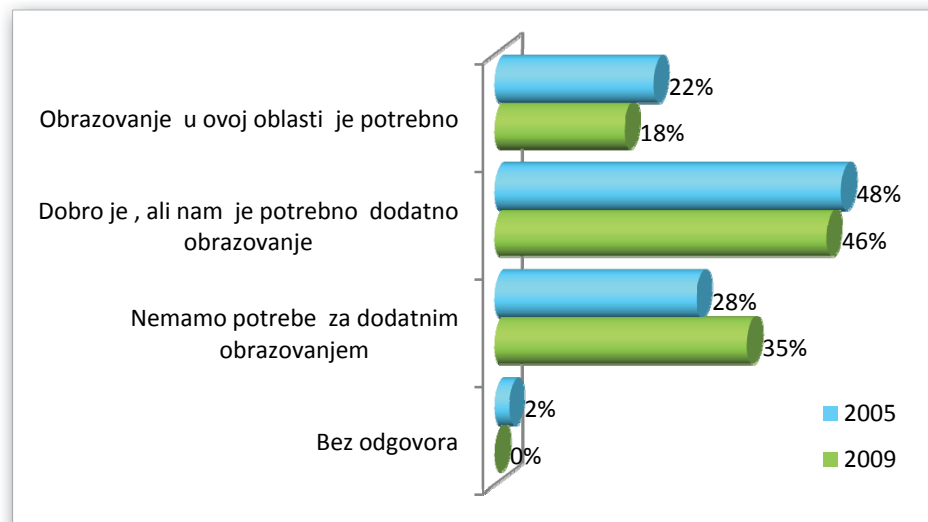

Najčešći problemi s kojima se NVO suočavaju u vezi sa osobljem i volonterima su nedefinisan i neregulisan status volontera u Srbiji (55%). Zatim slede problemi vezani za regrutovanje i zadržavanje osoblja u NVO (28%), nedovoljno iskusno osoblje (25%) i nedovoljna motivisanost angažovanog osoblja (23%). Problemi s regrutovanjem volontera prisutni su u 11% slučajeva, dok samo 6% NVO imaju probleme sa neadekvatnom upravom. Iako je ekonomska situacija u zemlji loša, problem finansiranja (vezano za zaposlene i volontere) pojavljuje se na dnu liste (u proseku 2% organizacija je ovo iznelo kao problem koji one imaju).

Svest o nepostojećem pravnom okviru za volontiranje najviše je prisutna kod NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (69%), kod članica FENS-a (60%) i kod NVO iz Centralne Srbije, a najmanje kod NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom (39%), NVO koje nisu članice FENS-a (59%) i kod onih iz Beograda (49%). Najviše problema oko regrutovanja i zadržavanja osoblja imaju NVO koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (37%), zatim NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (35%), dok je najmanje ovih problema prisutno u NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (17%). Izgleda da je nedovoljno iskusno osoblje jednaki problem za sve vrste NVO, pogotovo za velike NVO (32%), dok najmanje problema imaju oni koji se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (12%). Nedovoljna motivisanost angažovanih članova najprisutnija je kao problem u NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (28%), a najmanje u NVO koje se bave ra-

zvojem civilnog društva (15%), dok ostale karakteristike nemaju uticaja na dobijene odgovore. Valja napomenuti da se uglavnom velike NVO (31+) suočavaju s problemom regrutovanja volontera (24%) u poređenju sa svim ostalim vrstama NVO.

Grafikon 73: Kako biste ocenili stanje u vašoj organizaciji u vezi sa zapošljavanjem osoblja i regrutovanjem volontera? Da li vam je potrebno dodatno obrazovanje?

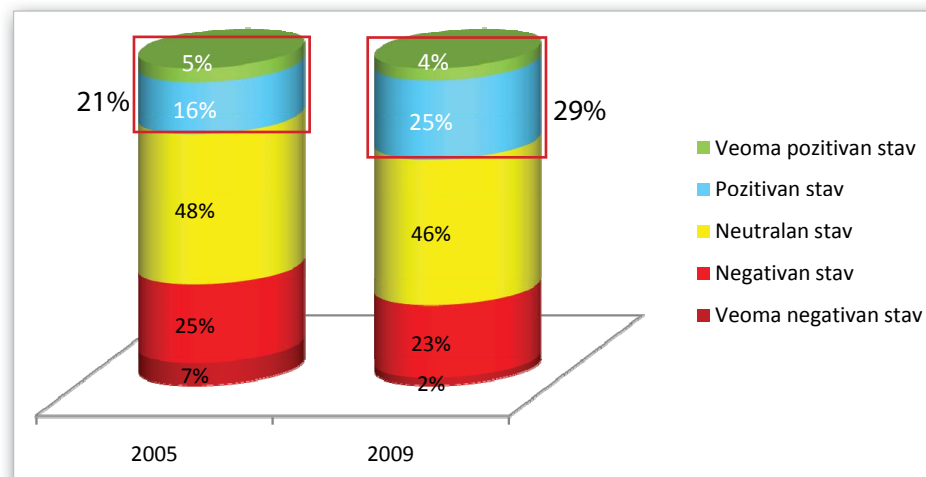
Ocena stanja u organizacijama u vezi sa angažovanjem osoblja i regrutovanjem volontera slična je onoj iz 2005, sa više poverenja ispitanika u svoje znanje/veštine vezano za tu temu. Dominantno mišljenje je da je situacija dobra, ali da im je u toj oblasti još uvek potrebna dodatna obuka (46% je odabralo ovaj odgovor), 18% misli da je potrebna dodatna obuka u ovoj oblasti, dok 35% smatra da im nije potrebna dodatna obuka na tom polju. NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom imaju najveću potrebu za dodatnom obukom (26%), a samo 12% NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom imaju istu potrebu. Mišljenje koje preovladava u Beogradu je da njihovoj organizaciji nije potrebna dodatna obuka (47% naspram Centralne Srbije – 26% i Vojvodine 39%). Nema značajnih razlika u odgovorima u zavisnosti od veličine organizacije, vremena njenog osnivanja i članstva u FENS-u.

1.11. Stav javnosti prema NVO

Procenjuje se da je stav javnosti prema NVO sektoru uglavnom neutralan (46% ispitanika daju ocenu 3 na skali od 5 podeljaka, na kojoj 1 označava izrazito negativan stav, a 5 izrazito pozitivan stav). Međutim, u poređenju sa 2005. godinom, postoji značajni porast pozitivnog stava, sa 21% na 29%, sa smanjenjem negativnog stava sa 32% na 25%. Pozitivna evaluacija stava okoline prema NVO je najviša među NVO koje su registrovane pre 2000. godine (36%), onima koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (40%), organizacijama srednje veličine (31%), onima koje nisu članice FENS-a (31%) i organizacijama iz Centralne Srbije (35%). Najniža evaluacija je među NVO koje su registrovane posle 2000. godine (22%), onima koje rade na razvoju civilnog društva (19%), velikim NVO (25%), članicama FENS-a (26%) i organizacijama sa sedištem u Beogradu (19%). U poređenju sa podacima iz druge ankete („Percepcija NVO u Srbiji“, sprovedena u maju 2009.), može se primetiti da se percepcija građana nije bitno promenila. To znači da je percepcija NVO o sopstvenom imidžu malo bolja od one koju imaju građani.

Grafikon 74: Kako biste ocenili stav okoline prema NVO sektoru u celini?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

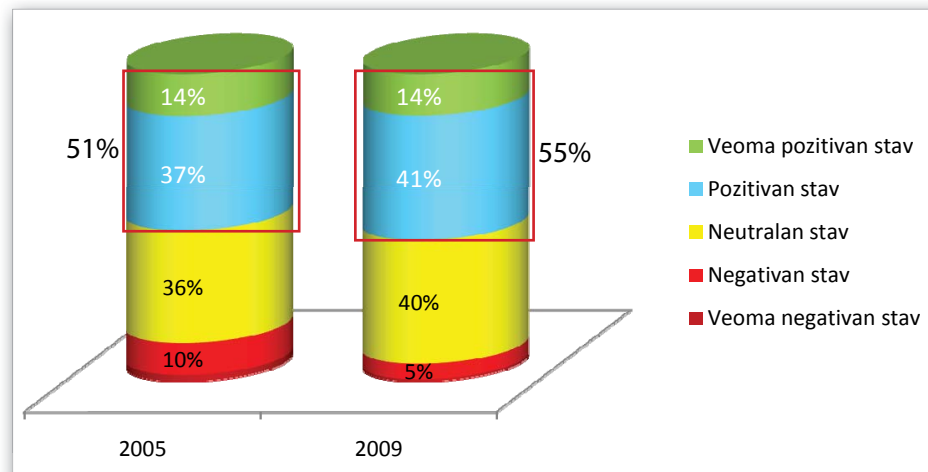

Primećuju se više ocene kad ispitanici izjavljuju kako vide stav zajednice u kojoj rade, konkretno prema njihovoj NVO. Pozitivan stav (ocene 4 i 5) su se povećale sa 51% u 2005. na 55% u 2009. godini. Kao i 2005, moglo bi se reći da ispitanici opažaju stav zajednice u kojoj rade kao mnogo povoljniji i pozitivniji prema njihovoj organizaciji nego prema NVO sektoru u celini. 1% NVO registrovane pre 2000. godine i 9% NVO registrovane posle 2000. godine procenile su negativan stav od strane javnosti prema sopstvenoj NVO, i to je najznačajnija razlika. Što se tiče pozitivnog stava, NVO registrovane pre 2000. godine (62%), one koje se bave kulturom, obrazovanjem

i ekologijom (65%), velike organizacije (70%) i one sa sedištem u Beogradu (62%) uglavnom smatraju da javnost ima pozitivan stav prema njihovim NVO, a isto misle i 47% NVO registrovanih posle 2000, koje se bave zaštitom ljudskih prava, te one iz Centralne Srbije.

Grafikon 75: Kako biste ocenili stav prema vašoj organizaciji koji ima sredina u kojoj ste aktivni?

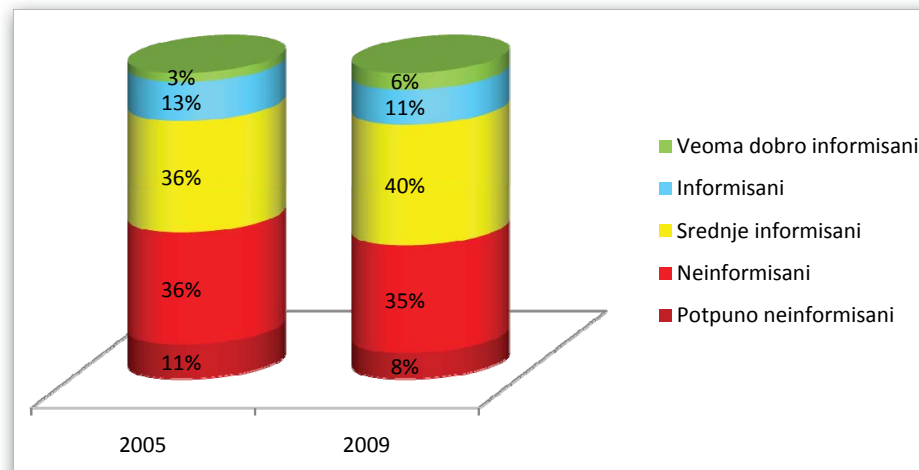
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Percepcija građana koji su informisani o aktivnostima NVO sektora je relativno niska, pri čemu je 43% izjavilo da nisu informisani ili da su potpuno neinformisani, a samo je 17% izjavilo da su informisani/veoma dobro informisani. Po tom pitanju su приметne regionalne razlike. Ispitanici iz Centralne Srbije smatraju da su građani Srbije više informisani o radu NVO sektora (21%), pogotovo u poređenju sa ispitanicima iz Beograda (11%). U celini, u toj oblasti postoji neznatni pozitivni pomak u poređenju sa 2005, uz mali procenat neinformisanih i potpuno neinformisanih građana (sa 47% na 43%) i uz povećanje neutralnih (sa 36% na 40%), te informisanih/veoma dobro informisanih (sa 16% na 17%).

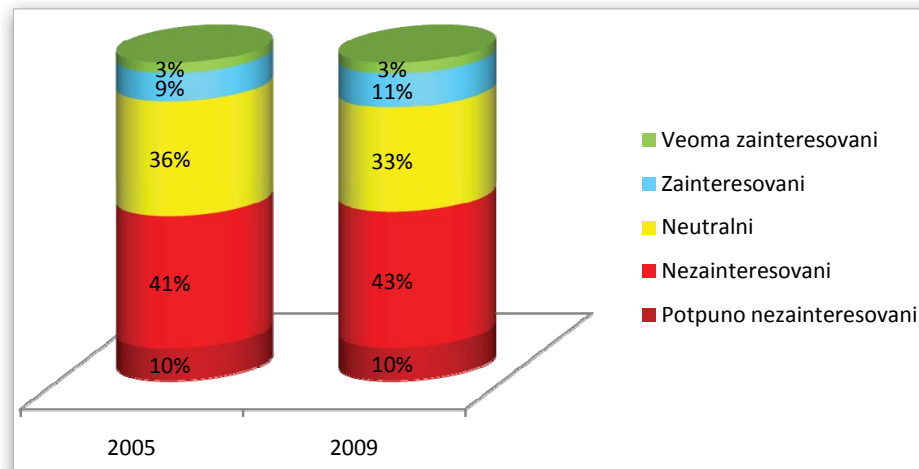
Grafikon 76: Kako biste ocenili do koje mere su građani u vašem okruženju informisani o aktivnostima NVO sektora?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Grafikon 77: Do koje mere su građani u vašoj sredini zainteresovani za aktivnosti NVO sektora?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

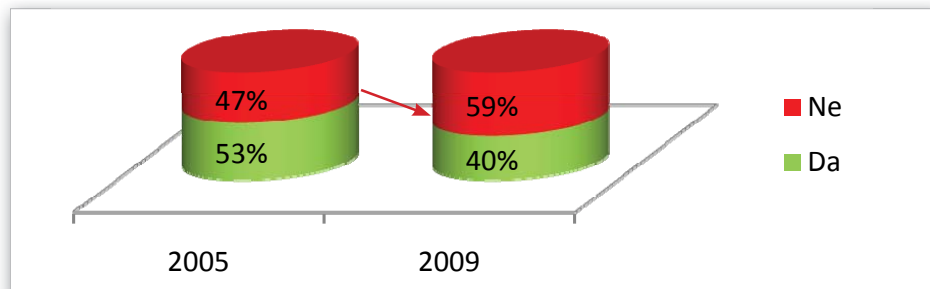

Na pitanje „Koliko su građani na vašem području zainteresovani za rad NVO sektora“, negativne ocene su date u neznatno većoj meri (53% u 2009. naspram 51% u 2005.) ali, takođe, uz neznatno povećanje onih koji su zainteresovani/veoma zainteresovani (sa 12% u 2005. na 14% u 2009.). Po ovom pitanju nije bilo velikih razlika koje zavise od varijabli istraživanja (između organizacija različitih veličina, iz različitih regiona, formiranih pre ili posle 2000. godine, članica FENS-a ili ne). Samo su organizacije koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima u većoj meri (21%) smatrale da su građani zainteresovani za rad NVO sektora, dok su one koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom isto to smatrale samo u 5% slučajeva.

49% ispitanika, predstavnika NVO sektora, izjavilo je da njihova organizacija ima strategiju za odnose s javnošću, što je znatni pad u odnosu na 2005. godinu (53%). Nema značajnih razlika između NVO, osim po veličini i regionu – velike organizacije imaju PR strategije u 62% slučajeva, a one iz Beograda u 51% slučajeva.

Grafikon 78: Da li vaša organizacija ima bilo kakvu strategiju za odnose s javnošću?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Kad su objašnjavali na koji način njihova organizacija komunicira s javnošću, najčešći odgovori su bili: štampani materijal, tj. brošure, flajeri (leci), lifleti (prospekti), poster (71%), direktni kontakt s građanima/klijentima (61%), javna saopštenja (60%), konferencije za štampu (57%), medijske kampanje (51%), Internet prezentacije, Internet sajtovi (52%), godišnji izveštaji (29%). U poređenju sa 2005. godinom, postoji jasna promena u načinu komuniciranja NVO s javnošću. U svim vidovima komunikacije s građanima postoji opšte povećanje, osim u direktnim kontaktima, koji su smanjeni (u 2005. godini bilo ih je 67%)! Najveći „skok“ je napravljen u konferencijama za štampu (10% više) i na Internetu (9%). Pokazuju se značajne razlike kad uporedimo učestalost štampanog materijala zavisno od vrste i veličine organizacije. One koje se bave humanitarnim i socijalnim radom štampaju materijale samo u 49% slučajeva, dok one koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom to čine u 81% slučajeva. Takođe, velike organizacije štampaju znatno više materijala (94%) nego male NVO (65%).

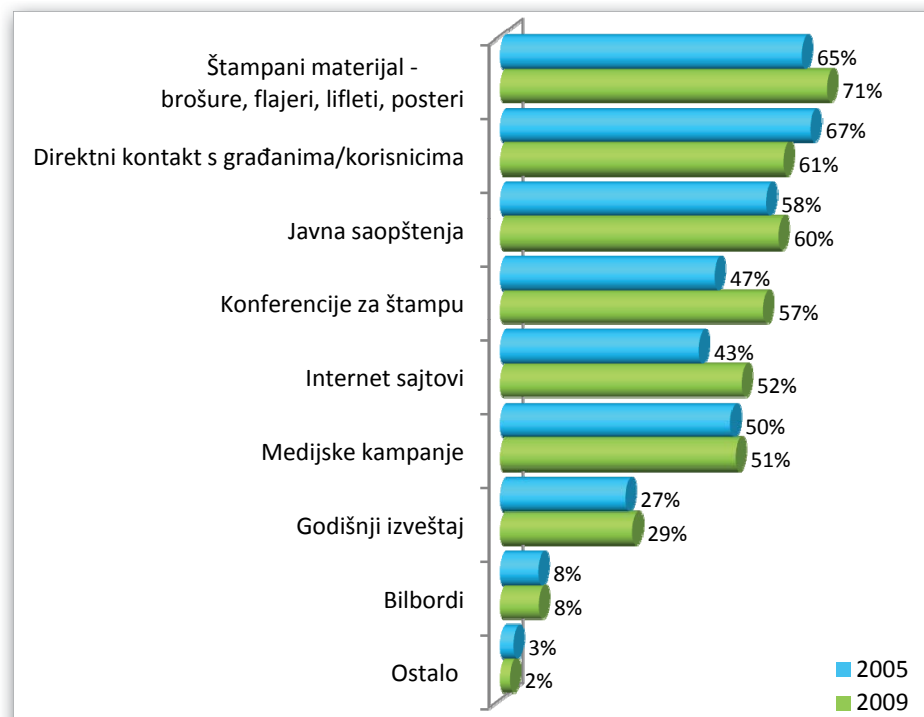
Važno je napomenuti da su NVO generalno smanjile direktne kontakte sa građanima. Građani (različite grupe ili kao celina) treba da budu korisnici i sastavni deo NVO;

nadalje, direktni kontakt s građanima je pitanje koje se može povezati s pitanjem poverenja u NVO, s predstavom o NVO u javnosti, kao i s motivacijom građana da se uključe. S obzirom na sve ovo, trend smanjivanja kontakata s građanima je prilično zabrinjavajući i to pitanje NVO treba ozbiljno da razmotre.

Nema velikih razlika između NVO što se tiče njihovih direktnih kontakata s građanima/korisnicima i učestalosti davanja javnih saopštenja. Manje organizacije održavaju konferencije za štampu u 48% slučajeva, a veće u 82% slučajeva. Takođe, organizacije koje se bave razvojem civilnog društva znatno više koriste Internet stranice i sajtove (65%) nego organizacije koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (35%). Isto tako su приметne statistički važne razlike između veličine organizacije i regiona. Što je veća organizacija to je vidljivija česta upotreba Internet komunikacije – 40% je koriste male NVO, 67% NVO srednje veličine i 81% velike NVO. Internet je mnogo pristupačniji u Beogradu (76%) nego u Centralnoj Srbiji (36%). Očigledno je da je lakše uspostaviti kontakt sa NVO u Beogradu i da se kompjuteri češće koriste kao „efikasan“ medijum. Kako se i očekivalo, medijske kampanje uglavnom vode NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (64%), a samo 31% NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom.

Grafikon 79: Na koji način vaša organizacija komunicira sa javnošću?

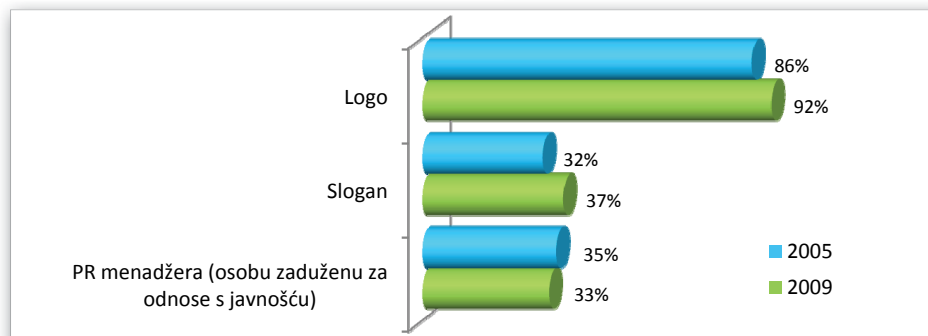
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Priprema godišnjih izveštaja, kao sredstva komunikacije s javnošću, najuobičajenije je u velikim organizacijama (63%).

92% NVO imaju sopstveni logo, 37% imaju slogan, a 33% imaju PR menadžera. U poređenju sa 2005. godinom izgleda da NVO više ulažu u vizualni identitet a manje u ljudske resurse. Po tom pitanju nema velikih razlika koje zavise od varijabli istraživanja (veličina organizacije, članstvo u FENS-u, godina osnivanja, polje rada, region). Jedina značajna razlika je po pitanju zapošljavanja PR menadžera od strane NVO koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima, a koje u 49% slučajeva zapošljavaju PR menadžera.

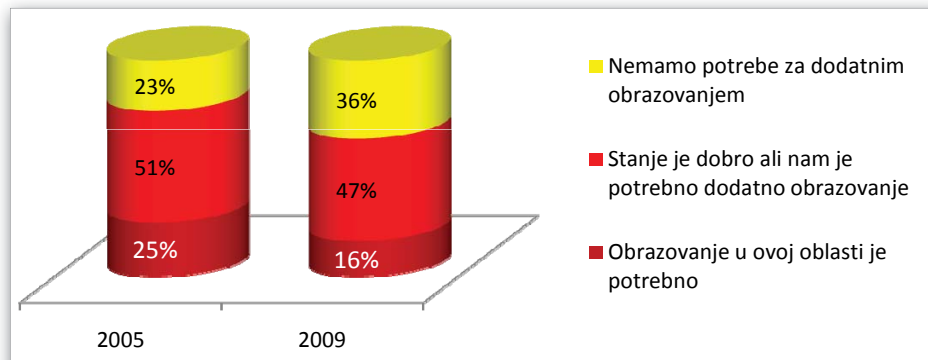
Grafikon 80: Da li vaša organizacija ima ... Osnova: Ukupna ciljna populacija

Evaluacija stanja u organizacijama vezano za odnose s javnošću ukazuje na to da 47% anketiranih NVO izjavljuje da je po tom pitanju situacija u njihovim organizacijama dobra, ali da je potrebna dalja obuka. U poređenju sa 2005. godinom, vidljivo je da su NVO uverenije u svoje PR veštine i da 1/3 (36%) smatra da im nije potrebna dalja obuka u toj oblasti. To je takođe zanimljivo kad se ima na umu da je anketa o javnom mišljenju pokazala da se predstava o NVO još uvek nije bitno poboljšala.

Grafikon 81: Kako biste ocenili stanje u vašoj organizaciji vezano za odnose s javnošću? Da li vam je potrebno dodatno obrazovanje?

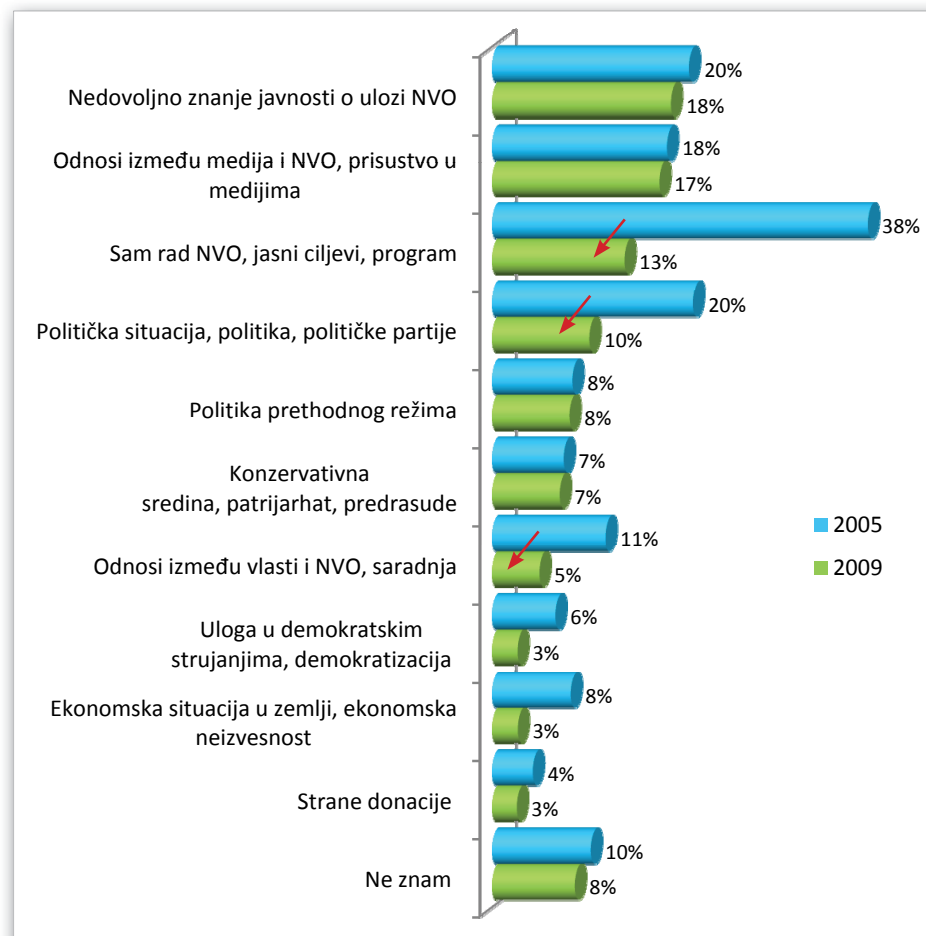
Osnova: Ukupna ciljna populacija

NVO koje se bave razvojem civilnog društva i one koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom kažu da imaju znatno manje potreba za daljom obukom – 42% ovih organizacija. Zaista je zanimljivo da NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (26%), kao i velike organizacije (23%) znatno više od ostalih izražavaju potrebu za daljom obukom. U slučaju većih organizacija to se može objasniti činjenicom da iskusnije NVO shvataju da u oblasti odnosa sa javnošću ima prilično mnogo prostora za učenje.

Kad su zamoljeni da navedu razloge koji su dominantno uticali na predstavu o NVO sektoru u Srbiji, ispitanici su dali odgovore koji su prikazani u grafikonu niže (uz mogućnost davanja višestrukih odgovora):

Grafikon 82: Navedite razloge koji su dominantno uticali na predstavu o NVO sektoru u Srbiji:

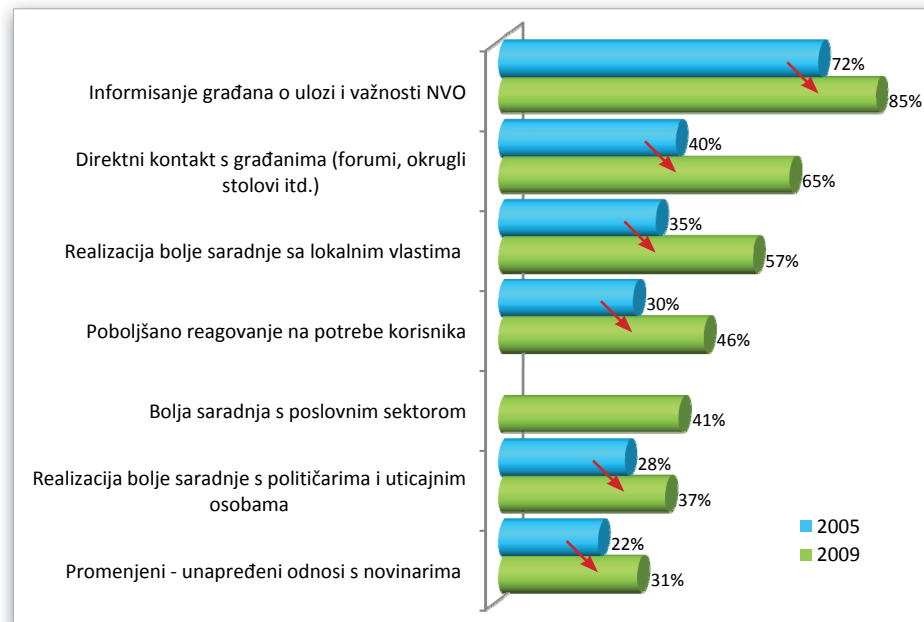
Nedovoljno znanje o ulozi sektora se uglavnom vidi kao razlog koji dominantno utiče na predstavu o sektoru (18%), zatim slede odnosi s medijima (17%), rad NVO, jasnoća njenih ciljeva i program (13%), te politička situacija/političke partije (10%). Zanimljivo, iako su ti isti razlozi pomenuti u anketi 2005, njihova važnost je sada procenjena mnogo niže nego pre 4 godine; na primer, značaj rada NVO, koji je 2005. viđen kao dominantni faktor koji utiče na predstavu o sektoru, pao je sa 38% u 2005. godini na 13% u 2009. Slično tome, znatan pad se odnosi na političku situaciju i političke partije (sa 20% na 10%), kao i, čak i nešto manje, na odnose s vlastima (sa 11% na 5%). U stvari, nijedan od odgovora/faktora koji su ranije viđeni kao važni nisu narasli, tako da je veoma teško izvesti bilo kakav zaključak.

Nema velikih razlika između NVO, osim u nekoliko slučajeva: NVO srednje veličine u 6% slučajeva misle da rad NVO, jasni ciljevi, program imaju dominantan uticaj na predstavu o sektoru. NVO sa sedištem u Beogradu u 17% slučajeva vide uticaj političkih partija i političke situacije kao najdominantnije, dok NVO iz Centralne Srbije (u 9% slučajeva), više nego NVO sa sedištem u Beogradu i Vojvodini, prepoznaju kao dominantan angažman na socijalnim problemima.

Kad su upitani „koji je najvažniji faktor za unapređenje predstave o NVO sektoru u Srbiji?“ (s mogućnošću višestrukih odgovora), ispitanici su izjavili da je najznačajniji faktor informisanje građana o ulozi i važnosti NVO sektora (85%). Direktni kontakt sa građanima (65%) je takođe pomenut kao veoma važan (što je u suprotnosti s podatkom da su NVO smanjile direktni kontakt s građanima u svojim odnosima s javnošću), zatim bolja saradnja s lokalnim vlastima (57%), poboljšano reagovanje na potrebe korisnika (56%). Zanimljivo je da saradnja sa poslovnim sektorom nije bila pomenuta u anketi 2005. godine, dok je u 2009. čak 41% ispitanika mislilo da je ona važna za predstavu o sektoru, što pokazuje znatno promenjenu percepciju odnosa NVO sa poslovnim sektorom. Ovo su posebno naglasile NVO koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (62%). Promenjene – poboljšane odnose s novinarima najviše zapažaju NVO sa sedištem u Beogradu (45%), a najmanje NVO iz Centralne Srbije (21%). Osim pomenutih, po ovom pitanju nema drugih većih razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 83: Šta smatrate najvažnijim faktorom za poboljšanje predstave o NVO sektoru u Srbiji?

Multiple answers; Base: Total target population

1.12. Raznolikost unutar sektora/regionalna standardizacija

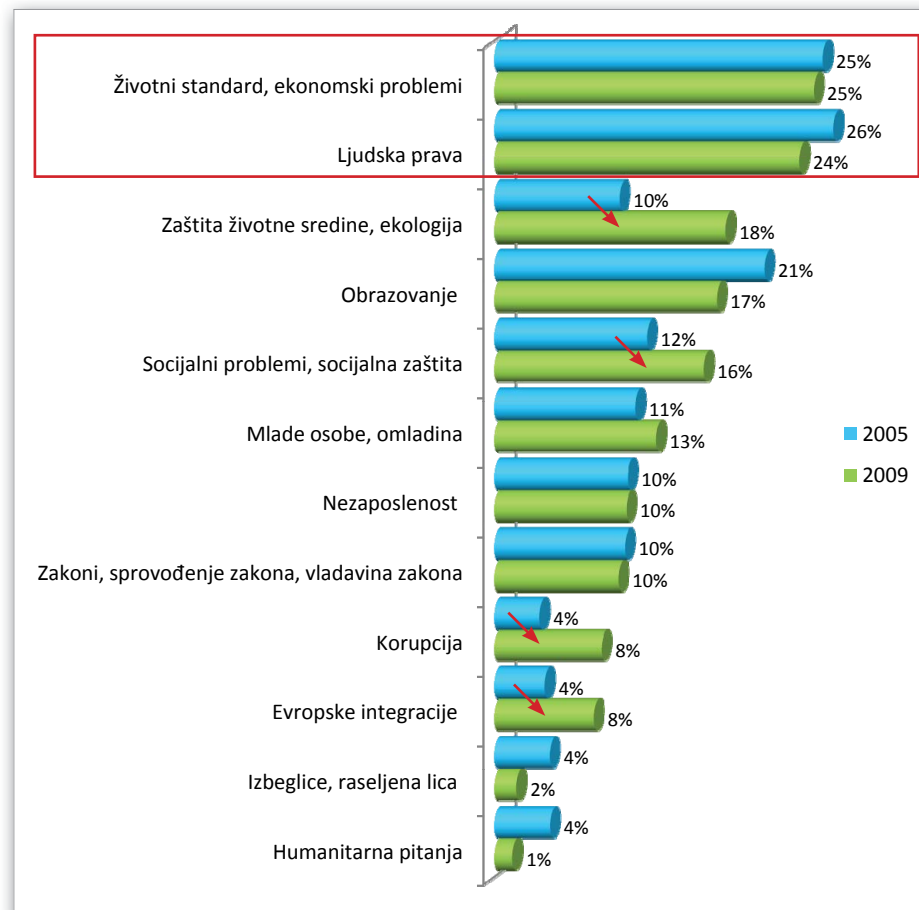
Kad su iznosili najvažnije probleme u zemlji kojima bi NVO trebalo da se bave ili se već bave (višestruki odgovori), ispitanici su najčešće pominjali probleme životnog standarda i ekonomske probleme (25%), zatim ljudska prava (24%), te životnu sredinu i ekologiju (18%). Zanimljivo je primetiti kako se percepcija problema promenila tokom 4 godine: ekologija i socijalni problemi/zaštita pokazali su znatno povećanje, kao i pitanje korupcije i evropskih integracija.

Prema očekivanju, NVO podvlače važnost problema kojima se bave u širem smislu – problem ekonomije i životnog standarda najviše naglašavaju NVO koje se bave razvojem civilnog društva (43%), zatim na pitanje ljudskih prava obično ukazuju one NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (41%), a omladinska, ekonomska i stručna udruženja najviše naglašavaju probleme u vezi s mladima (33%), dok obrazovanje mnogo više naglašavaju organizacije koje se bave kulturom, obrazovanjem i obukom (32%), a pitanja socijalne zaštite podvlače organizacije koje se bave socio-humanitarnim radom (27% tih organizacija) itd. Status marginalizovanih grupa najviše percipiraju kao najvažniji problem NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (12%). Nema drugih razlika između intervjuisanih NVO.

Raspodela odgovora je prikazana na sledećem grafikonu:

Grafikon 84: Koji su najvažniji problemi u našoj zemlji s kojima bi NVO trebalo da se bave/ već se bave?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

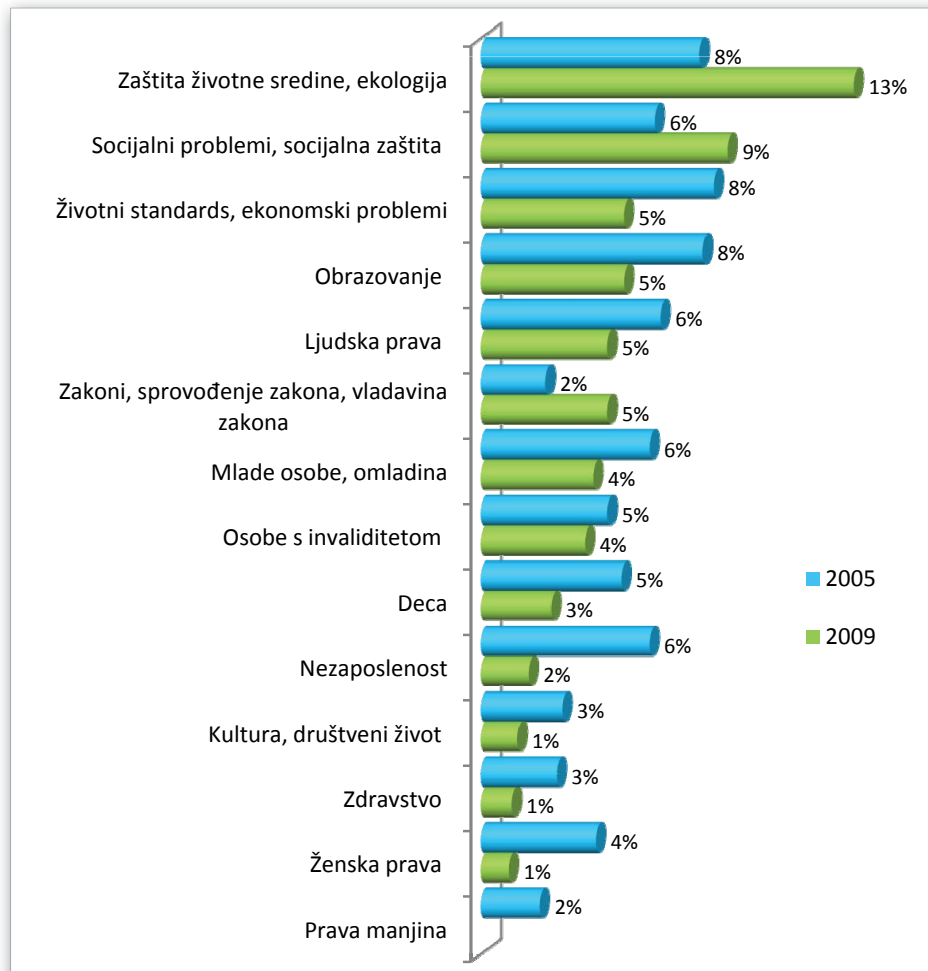

Kad su upitani o oblastima u kojima NVO nisu u dovoljnoj meri prisutne, možemo videti da raste zanimanje za zaštitu životne sredine i ekologiju, jer se ova oblast nalazi u vrhu „nepokrivenih“ sa 13% (8% u 2005. godini). Slede je socijalni problemi/socijalna zaštita (9% u poređenju sa 6% u 2005.), dok sve ostale oblasti pokazuju znatan pad u smislu nepokrivenosti od strane NVO, što pokazuje mišljenje dovoljnog broja prisutnih NVO na raznim poljima/oblastima (kako je navedeno u grafikonu).

Članice FENS-a su posebno osetljive na budućnost zajednice, opštine, razvoj (7%).

Grafikon 85: Po vašem mišljenju, koja je najvažnija oblast u kojoj NVO sektor nije dovoljno prisutan?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Kad su upitani da li postoji oblast u kojoj je previše NVO aktivno na štetu drugih oblasti koje su zanemarene, prosek odgovora „da“ bio je 29%, a od NVO sa sedištem u Beogradu odgovor je bio daleko iznad proseka – 44%.

Ispitanici misle da u 40% slučajeva NVO zadovoljavaju potrebe lokalne zajednice, što je povećanje u odnosu na 2005. godinu (37%). Istovremeno, odgovor „ne zadovoljava potrebe lokalne zajednice“ pao je na 12% (sa 20% u 2005.), što pokazuje veću svest o NVO sektoru. NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom u većini slučajeva (59%) zadovoljavaju potrebe lokalnih zajednica, kao i organizacije iz Cen-

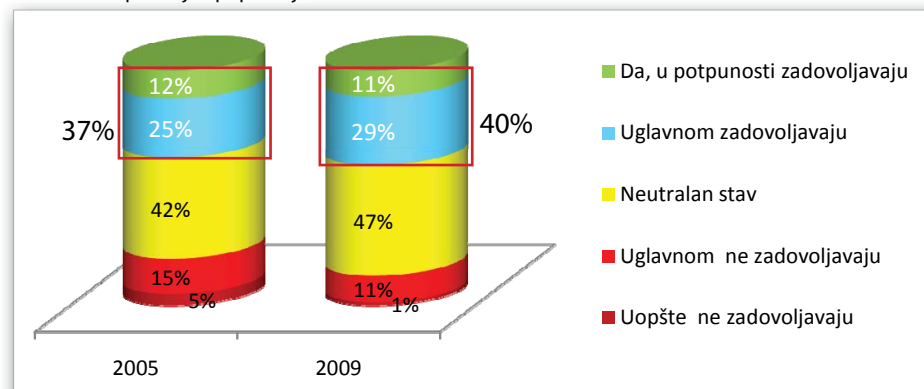
tralne Srbije (54%). No, 21% NVO sa sedištem u Beogradu ne zadovoljava potrebe lokalne zajednice.

Na nivou društva, situacija je ista kao u 2005. godini; 38% ispitanika je izjavilo da NVO zadovoljavaju potrebe društva. Međutim, 15% ispitanika misli da NVO ne zadovoljavaju potrebe društva, što je smanjenje u odnosu na 2005. godinu (19%).

Ako uporedimo odgovore na pitanja o tome da li se zadovoljavaju potrebe lokalne zajednice i potrebe društva u celini, ispitanici misle da se potrebe lokalne zajednice zadovoljavaju u većoj meri nego one na nivou celoga društva.

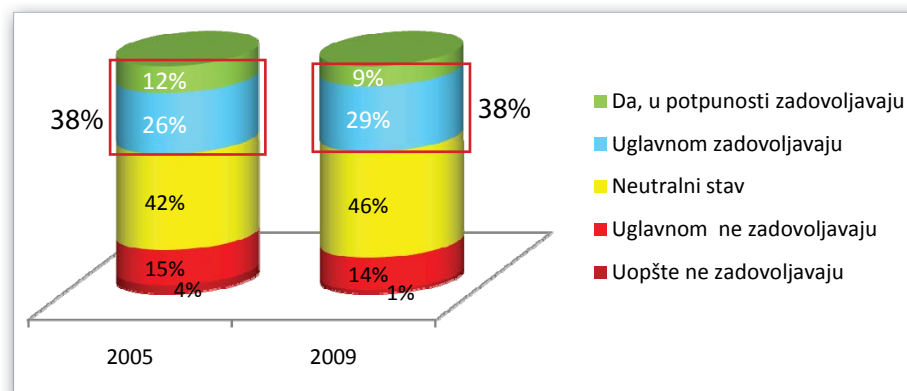
Grafikon 86: Da li NVO zadovoljavaju potrebe lokalne zajednice?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Grafikon 87: Da li NVO odgovaraju na potrebe društva?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

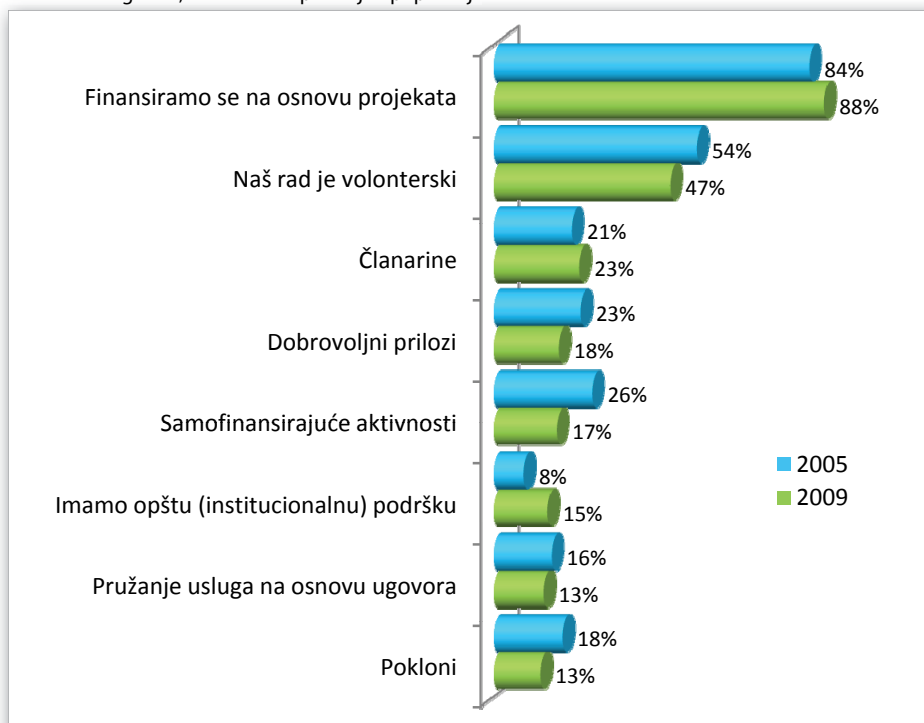
Kad su upitani koja su najvažnije oblasti u kojima nedostaju aktivnosti NVO sektora, u njihovim regionima, ispitanici su naveli zaštitu životne sredine i ekologiju (15%), te životni standard i ekonomske probleme (8%).

1.13. Finansijska stabilnost – izvori finansiranja

Najprisutniji metod finansiranja NVO zasniva se na finansiranju projekata (88%), što je više nego 2005. godine (84%). Zatim sledi izjava da je rad u organizaciji volonterski (47%), što je smanjeno (54% u 2005.). Takođe, 23% organizacija ubiraju članarine, dok 18% dobijaju dobrovoljne priloge, a 17% imaju samofinansirajuće aktivnosti. Zanimljivo je da se opšta (institucionalna) podrška povećala (15% u 2009. u odnosu na 8% u 2005. godini). Volonterski rad je dominantan način finansiranja NVO u Vojvodini (63%). Finansiranje na osnovu članarina je nešto više prisutno u većim organizacijama (32%), kao i u organizacijama koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (34%), a najmanje u NVO koje se bave zaštitom ljudskih prava (13%). NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom imaju više od ostalih opštu/institucionalnu podršku (40%), dok su finansije koje se stižu putem pružanja usluga na osnovu ugovora uglavnom prisutne u beogradskim NVO (22%).

Grafikon 88: Na koji način se finansira vaša organizacija?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

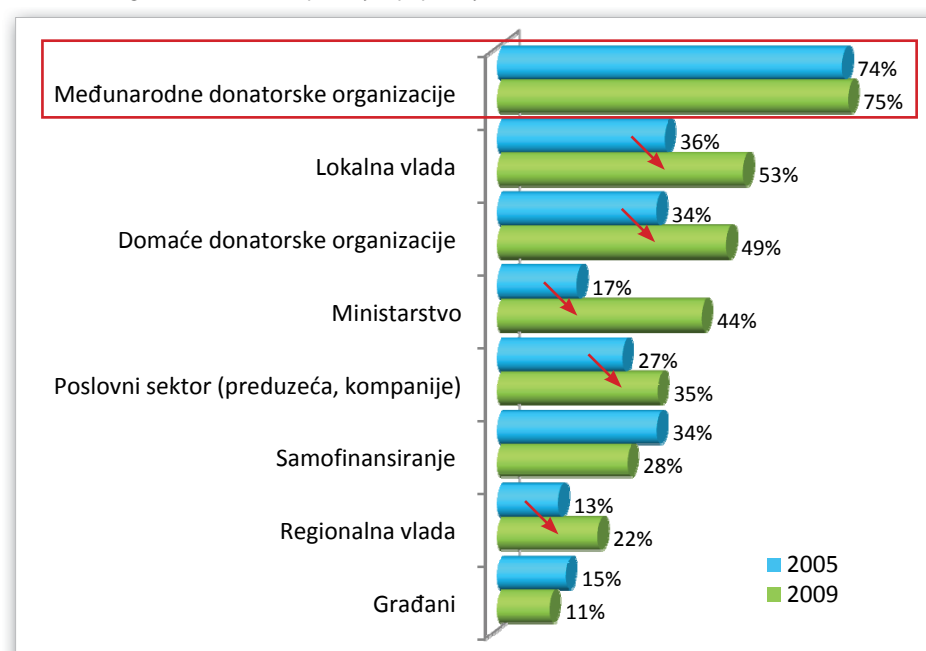
Dobijeni podaci nesumnjivo ukazuju na to da su glavni finansijeri NVO međunarodne donatorske organizacije, u 75% slučajeva, što je veoma slično podacima iz 2005. Međutim, veoma je važno i ohrabrujuće primetiti da postoji značajan porast u pro-

centu organizacija koje se finansiraju uz pomoć svih lokalnih izvora, uključujući lokalnu vladu (sa 36% na 53%), zatim domaćih donatorskih organizacija (sa 34% na 40%), ministarstava (sa 17% na 44%), poslovnog sektora (sa 27% na 35%) i konačno regionalne vlade (sa 13% na 22%). S druge strane, samofinansiranje se smanjilo na 28% (sa 34%), kao i pojedinačna davanja građana (11% u 2009. u odnosu na 15% u 2005. godini).

Međunarodne donacije su jednako važan resurs finansija za sve NVO, bez obzira na njihove karakteristike, s tim da ih NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom primaju u 54% slučajeva, a NVO koje se bave razvojem civilnog društva u 91% slučajeva. Međutim, regionalne razlike su očigledne – u Vojvodini lokalna administracija ima veći udeo u finansiranju NVO (63% naspram Beograda – 44% i Centralne Srbije – 52%), kao i Pokrajinska Vlada (67% u poređenju sa Beogradom i Centralnom Srbijom koje nemaju ovaj resurs).

Grafikon 89: Ko finansira vašu organizaciju?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

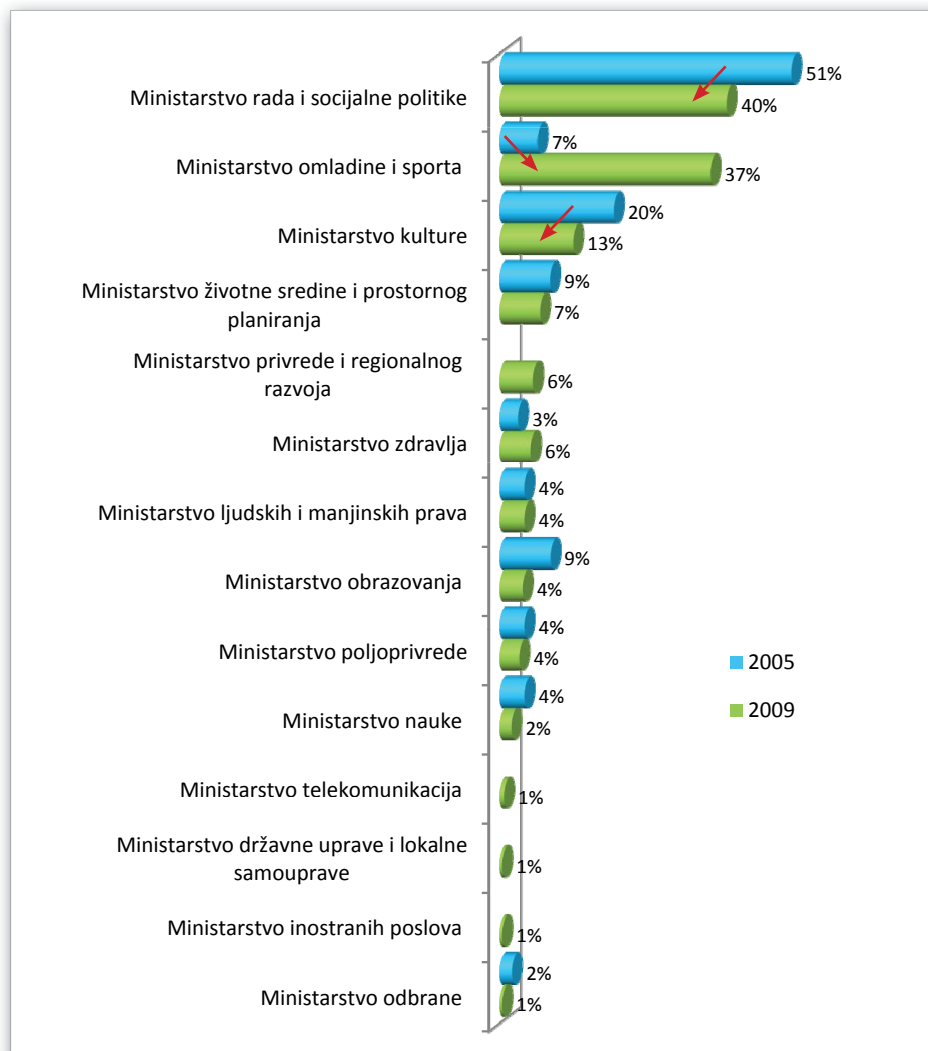

Iako postoji značajno povećanje sveukupnog finansiranja od strane raznih ministarstava, ima dosta razlike među ministarstvima. Ministarstvo rada i socijalne politike, mada i dalje najveći finansijer, smanjilo je broj NVO koje podržava sa 51% u 2005. godini na 40% u 2009. Nasuprot njemu, Ministarstvo omladine i sporta, drugi po veličini finansijer, povećalo je broj NVO koje podržava sa 7% u 2005. na 37% u 2009. godini!

Većina ostalih ministarstava je donekle smanjila podršku (npr. Ministarstvo kulture sa 20% na 13%, Ministarstvo životne sredine i prostornog planiranja sa 9% na 7%, Ministarstvo obrazovanja sa 9% na 4% itd.). S druge strane, nekoliko ministarstava koja nisu pomenuta 2005. očigledno su otvorila svoje izvore nevladinim organizacijama: to su Ministarstvo privrede i regionalnog razvoja (6%), Ministarstvo telekomunikacija (1%), Ministarstvo javne uprave i lokalne samouprave (1%) i Ministarstvo spoljnih poslova (1%).

Grafikon 90: Molimo navedite ministarstvo (ministarstva) koja finansiraju vašu

NVO: Višestruki odgovori; Osnova: ako Ministarstvo finansira organizaciju (44% ciljne populacije)

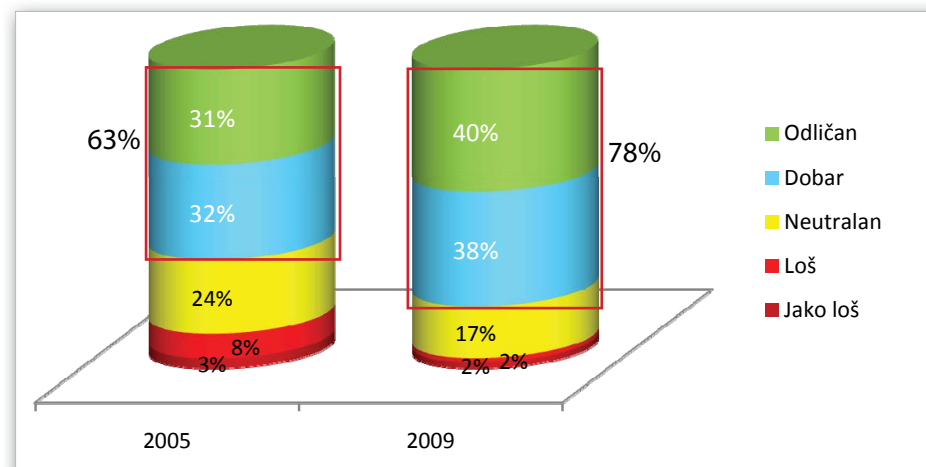
Primetno je da ministarstva češće finansiraju organizacije koje imaju veći kredibilitet – starije, veće organizacije a naročito one koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (66%).

Od organizacija koje finansira poslovni sektor 48% se bavi razvojem civilnog društva, što je prilična promena u poređenju sa 2005. godinom, kad je taj sektor finansirao uglavnom obrazovne i kulturne organizacije (39%).

Prilikom procenjivanja odnosa sa donatorima, u 78% slučajeva ispitanici su dali pozitivne ocene, što je češće nego u 2005. godini (63%). Prosečna ocena je bila 4,1 (na skali od 5 podeljaka, na kojoj 1 označava veoma loše a 5 veoma dobre odnose). Nešto lošiju procenu u tom smislu dale su manje organizacije koje se bave kulturom i obrazovanjem, kao i organizacije iz Vojvodine.

Grafikon 91: Kako biste ocenili svoj odnos sa donatorima?

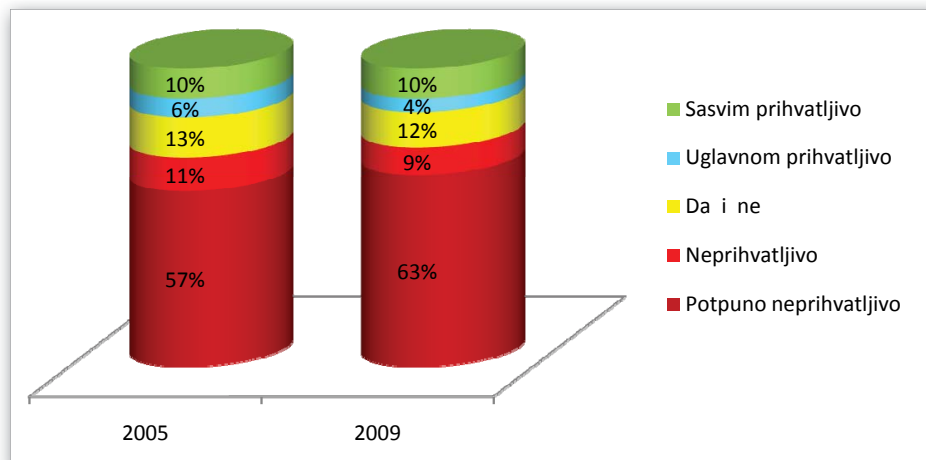
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Kad su upitani da li bi za njihovu organizaciju bilo prihvatljivo da je finansiraju pojedinci i kompanije koji su optuženi da su zaradili ekstra profit za vreme Miloševićevog režima, ispitanici su najčešće izjavljivali da ih ne bi prihvatili (72%), što je povećanje u poređenju sa 2005. godinom (68%). Ovakvom finansiranju se najviše protive starije organizacije, članice FENS-a, one koje se bave kulturom, obrazovanjem, ekologijom, velike NVO i one sa sedištem u Beogradu.

Grafikon 92: Do koje mere bi za vašu organizaciju bilo prihvatljivo da je finansiraju pojedinci i kompanije koji su optuženi da su zaradili ekstra profit za vreme Miloševićevog režima?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

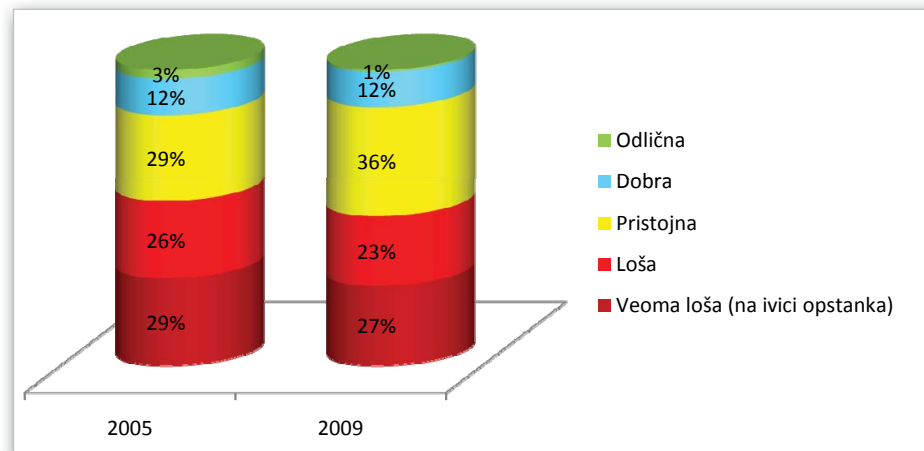

U proceni trenutne finansijske situacije izgleda da postoje blage promene u odnosu na 2005. godinu: smanjen je procenat NVO koje smatraju da je situacija odlična i dobra (sa 15% na 13%), ali je takođe smanjen procenat organizacija koje smatraju da je situacija veoma loša i loša – sa 55% na 50%. S druge strane, došlo je do povećanja procenta NVO koje procenjuju situaciju kao pristojnu. Organizacije koje su ranije bile finansirane, velike organizacije i one iz Beograda daju nešto pozitivniju procenu situacije.

Predstavnici organizacija koje se bave civilnim društvom takođe su dali nešto povoljnije ocene (17% izjavljuje da je situacija u njihovim organizacijama dobra ili odlična). Za razliku od njih, manje NVO i one koje su ranije osnovane (pre 2000. godine) procenjuju svoju finansijsku situaciju kao prilično lošu (do 60% ispitanika je procenilo situaciju kao lošu ili veoma lošu).

Grafikon 93: Kako biste procenili sadašnju finansijsku situaciju u vašoj organizaciji?

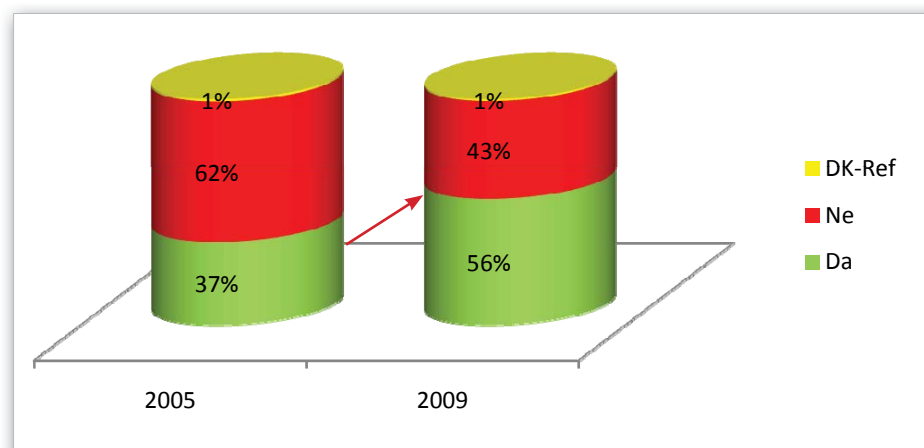
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Kada su upitani da li su obezbedili sredstva za rad svoje organizacije u 2009. više od polovine ispitanika (56%) je dalo pozitivan odgovor, što ukazuje na znatno poboljšanje u poređenju sa 2005. godinom (samo 37% ih je bilo obezbedilo finansiranje za tekuću godinu). Najuspešnije su starije NVO (66%), one koje se bave razvojem civilnog društva (63%), velike organizacije (76%), one koje nisu članice FENS-a (59%) i NVO sa sedištem u Beogradu (72%). Male NVO (56%) i one koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (53%) su najmanje uspešne u pribavljanju sredstava za tekuću godinu.

Grafikon 94: Da li ste pribavili sredstva za rad vaše organizacije u ovoj godini?

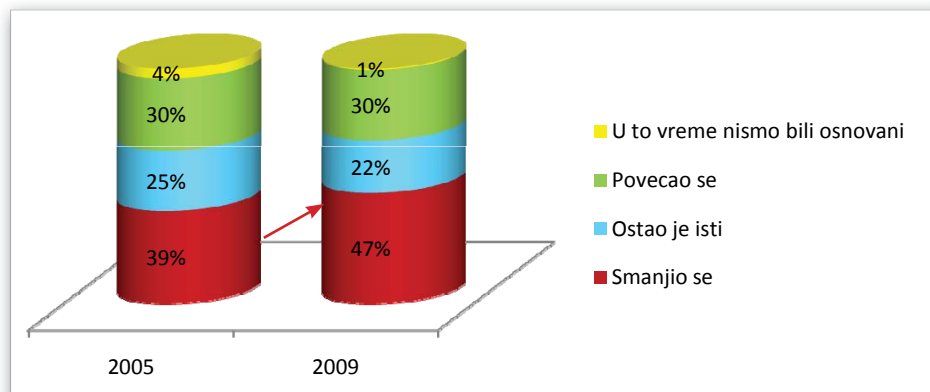
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Prilikom procene da li su se godišnje donacije njihovim organizacijama povećale, ostale iste ili su smanjene u protekle 3 godine, najveći procenat (47%) ispitanika smatrao je da su se one smanjile, 22% mislilo je da su ostale iste, dok je 30% izjavilo da su se povećale. Vredno je pomena da je broj organizacija čije se godišnje finansiranje smanjilo značajno povećan (sa 39% u 2005. na 47% u 2009. godini). Nema velikih razlika u odgovorima koji zavise od varijabli istraživanja.

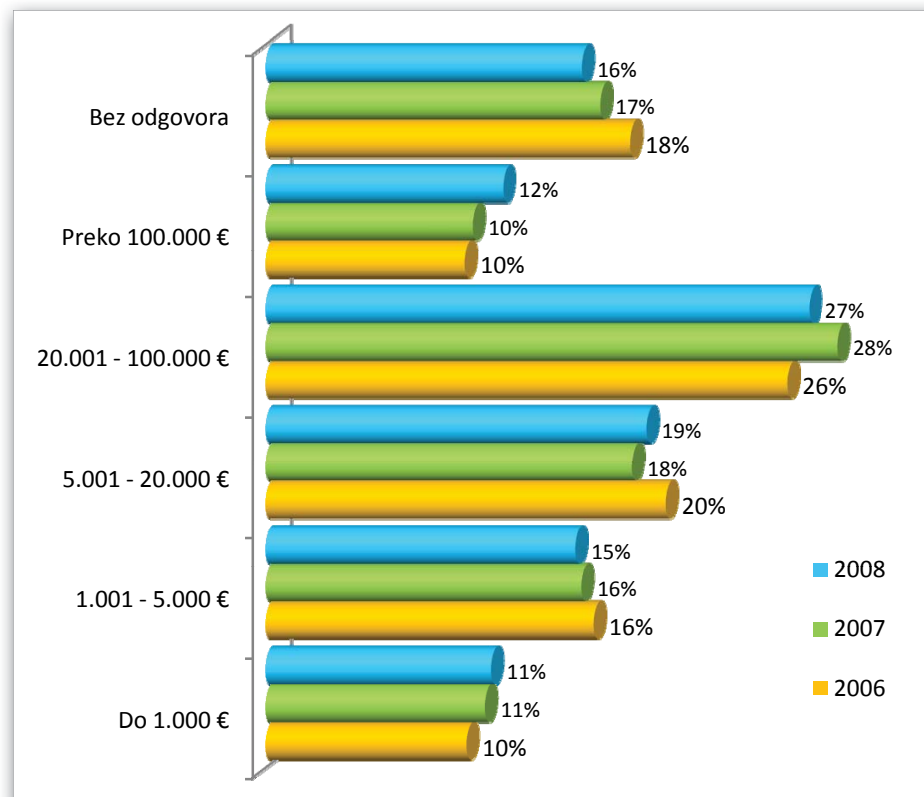
Grafikon 95: Da li se godišnji budžet vaše organizacije povećao, ostao isti ili se smanjio u protekle 3 godine?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Najveći procenat se odnosi na organizacije sa budžetom između 20.001 i 100.000 EUR (32%), zatim organizacije s budžetom između 5.001 i 20.000 EUR (24%), a slede ih organizacije s budžetom između 1001 i 5000 EUR (20%). Postoji relativno veliki broj NVO koje nisu dale odgovor (18%) i, zanimljivo, preko 12% NVO čiji je budžet veći od 100.000 EUR. Kad se dobijeni podaci uporede s anketom iz 2005. godine, može se izvesti sledeći zaključak: u sadašnjem istraživanju (2009) broj ispitanika spremnih da daju izjavu o prethodnom budžetu je veći (84%) nego u prošlom istraživanju (75%).

Grafikon 96: Prethodni godišnji budžeti NVO za 2006, 2007, 2008. (anketa 2009.)

Grafikon 97: 2004/2008 – Možete li, molimo vas, da napišete koji su vam bili budžeti, otprilike, tokom protekle 3 godine?

Osnova: Oni koji su odgovorili na pitanje

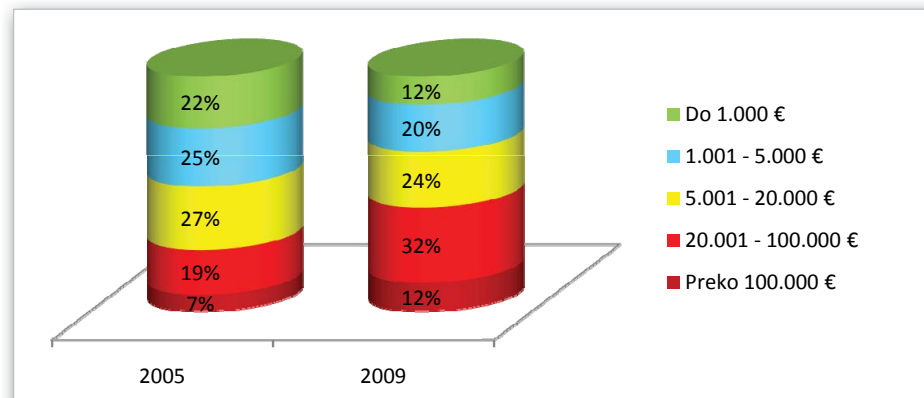

Tabela 2: Iskazani budžeti u 2006, 2007 i 2008. godini, u EUR

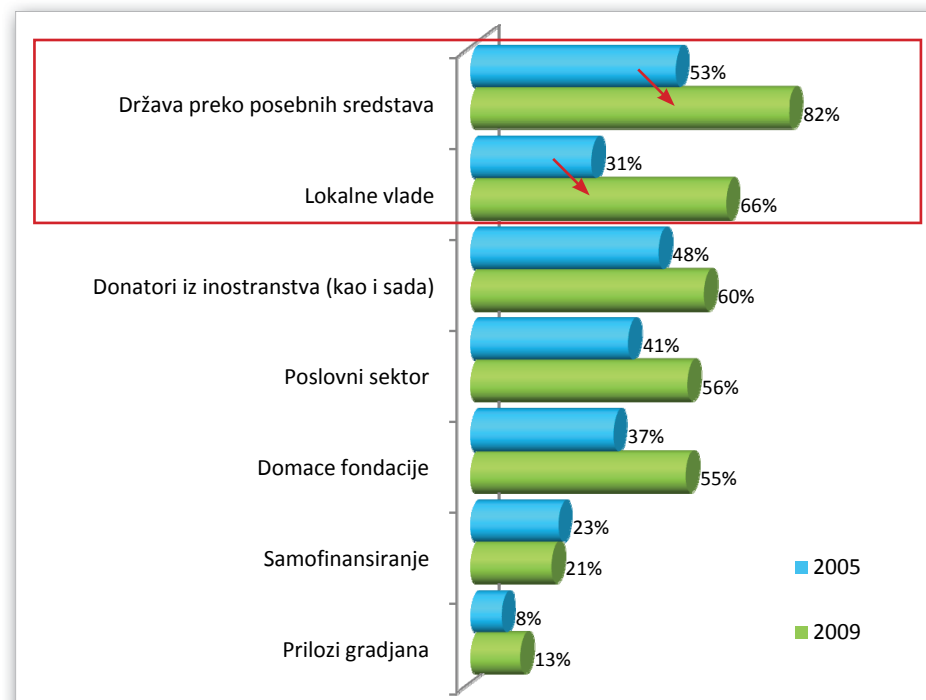
	Ukupno	Godina registracije		Prioritetno polje aktivnosti					Veličina			Članica FENS-a		Region		
		Pre 2000.	2000. ili kasnije	Kultura, obrazovanje, ekologija	Humanitarni i socijalni rad	Mladi, ekonomija, stručna udruženja	Razvoj civilnog društva	Zaštita ljudskih prava	Do 14	15-30	31+	Da	Ne	Beograd	Centralna Srbija	Vojvodina
N	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2006	54303	83020	30571	57007	33653	45214	115644	46457	30381	70298	140027	60464	47318	106399	44074	30826
2007	65960	104207	35004	77888	46849	52103	138181	47989	31873	79349	217012	73873	57216	120223	58565	35519
2008	103334	185566	34570	82841	67358	40321	362209	74069	87502	78340	273179	136035	67288	138889	121179	48111

Prosečni godišnji budžet NVO je skoro dva puta povećan od 2006. godine (54.303 €) do 2008. godine (103.334 €). Starije organizacije, one koje se bave razvojem civilnog društva, članice FENS-a, velike i isto tako male organizacije su one čiji se budžet udvostručio, a u Centralnoj Srbiji skoro utrostručio (sa 44.074 € na 121.179 €). S druge strane, mlada, ekonomska i stručna udruženja imaju blagi pad u godišnjem budžetu (45.214 € u 2006. godini, 52.103 € u 2007, te 40.321 € u 2008.). To je zanimljivo i zateva dalju razradu. Imajući u vidu da postoji očigledno povećanje finansiranja NVO koje se bave omladinom, a koje obezbeđuje Ministarstvo za omladinu, ovo može biti pokazatelj da se povećao broj NVO koje se bave omladinom a koje su podnele zahtev istom izvoru finansiranja i/ili za manju sumu sredstava po jednoj NVO koje ovo Ministarstvo obezbeđuje, a ne nekim drugim izvorima finansiranja.

Kada su upitani „Koji bi bio najbolji način finansiranja NVO u Srbiji u budućnosti?“ ispitanici su dali odgovore koji pokazuju povećana očekivanja od domaćih izvora finansiranja, pred svega od strane države, bilo preko posebnih sredstava (82%) ili od strane lokalne vlade (66%). Ovo se može objasniti velikim naporima javnog zastupanja koje su vodile Građanske inicijative preko CSAI i drugih projekata u 2008/2009 godini, s ciljem da se uspostavi institucionalni mehanizam saradnje i transparentnog finansiranja, kad su uvedeni modeli državnog finansiranja. Zajednica NVO je obavještena o dobroj praksi finansiranja preko lutrijskih fondova, javnih nacionalnih fondacija i sličnih institucija koje postoje u Velikoj Britaniji, Hrvatskoj i drugim zemljama. Pored toga, ispitanici očekuju raznovrsnije finansiranje u povećanoj meri od strane međunarodnih donatora (60%), poslovnog sektora (66%), domaćih fondacija (66%) i priloga građana (18%). Zanimljivo je napomenuti da samo u 21% slučajeva NVO očekuju da će se samofinansirati.

Grafikon 98: Po vašem mišljenju, koji bi bio najbolji način finansiranja NVO u Srbiji u budućnosti?

Višestruki odgovori.; Osnova: Ukupna ciljna populacija

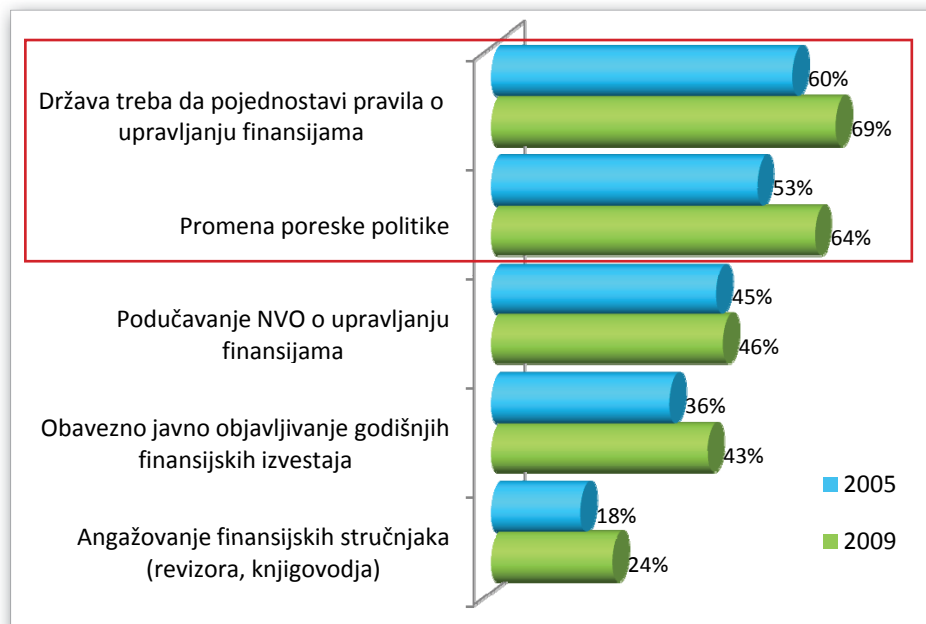
Ispitanici misle da je unapređenje finansijske transparentnosti u radu NVO važan segment u poboljšanju predstave javnosti o NVO, i da se može postići na sledeći način:

- Država treba da pojednostavi pravila o upravljanju finansijama (69%)
- Promena poreske politike (64%)
- Podučavanje NVO kako da upravljaju finansijama (46%)
- Obavezni godišnji finansijski izveštaji (43%)
- Angažovanje finansijskih stručnjaka (revizora, knjigovođa) (24%)
- Ostalo (manje od 1%)

Svaki faktor je povećan u poređenju sa 2005. godinom. Razlike koje zavise od parametara istraživanja nisu nađene. Međutim, zanimljivo je da postoje veća očekivanja od države u smislu stvaranja podsticajnog okruženja (jednostavnija regulativa, poreska politika) nego od sopstvenog truda (na primer, podučavanje NVO o upravljanju finansijama).

Grafikon 99: Po vašem mišljenju, na koji način bi se finansijska transparentnost rada NVO mogla unaprediti, kao važan segment poboljšanja predstave javnosti o NVO?

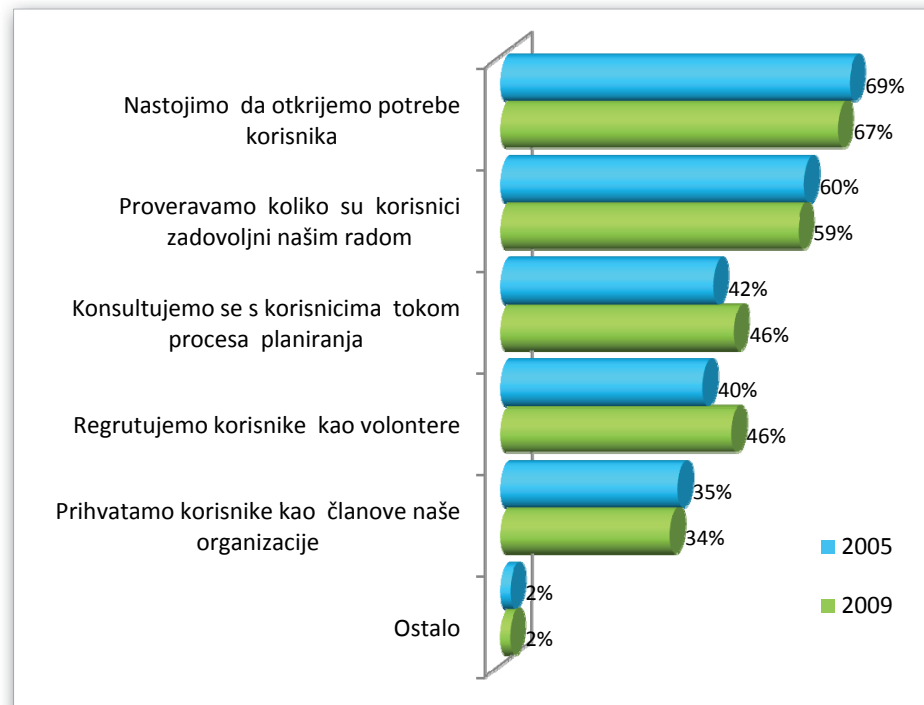
Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljina populacija

1.14. Uključenost zajednice – korisnici rada NVO

Grafikon 100: Na koji način vaša organizacija uključuje korisnike u svoj rad?

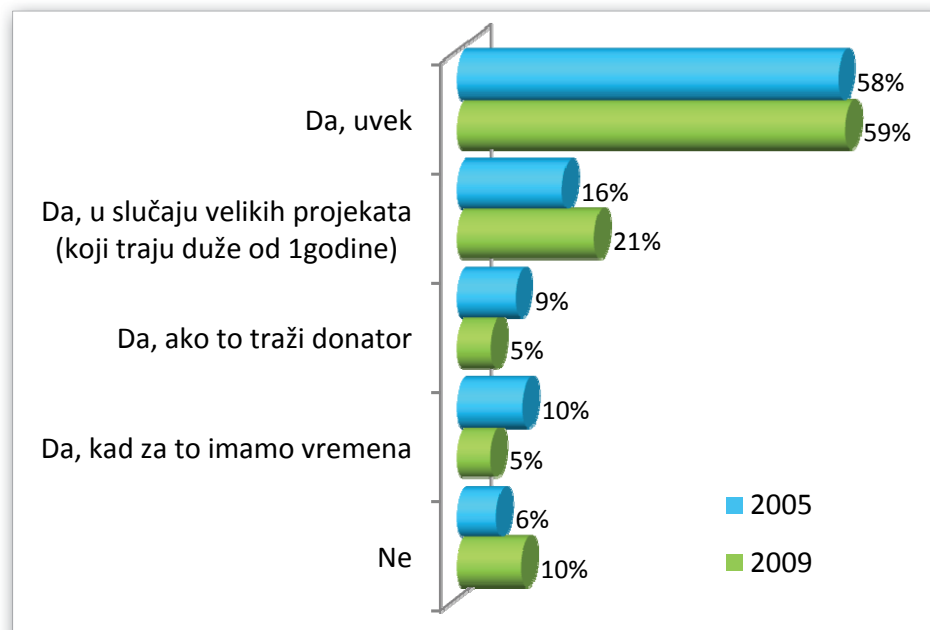
Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljina populacija

Rezultati koji se vide na grafikonu gore dovode do zaključka da NVO uključuju korisnike u svoj rad najčešće analiziranjem njihovih potreba (67% organizacija), kao i putem evaluacije rada organizacije, tj. proverom koliko su korisnici zadovoljni njenim radom (59%). Ispitanici su takođe spomenuli da se prilikom planiranja konsultuju s korisnicima (46%), da ih regrutuju kao volontere (46%) i da prihvataju korisnike kao svoje članove (34%). Podaci su prilično slični onima iz 2005. godine, osim blagog povećanja u konsultovanju korisnika od strane NVO tokom procesa planiranja (sa 42% na 46%) i regrutovanja korisnika kao volontera (sa 40% na 46%). Korisnike iz zajednice uglavnom uključuju velike NVO (77%) i one iz Centralne Srbije (77%), a samo retko NVO koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima (45%). Evaluaciju više koriste članice FENS-a (68%) nego one koje to nisu (49%), a nešto više se koristi u Beogradu (63%) nego u Centralnoj Srbiji i Vojvodini (57% odnosno 58%). Slični su rezultati i sa konsultovanjem korisnika tokom planiranja, regrutovanjem korisnika kao volontera i prihvatanjem korisnika kao članova organizacija: članice FENS-a i beogradske organizacije koriste sva tri načina više nego NVO u Centralnoj Srbiji i Vojvodini. Isto je sa većim NVO.

Kada su upitani o analizi potreba tokom pripremne faze predloga projekta, čak 59% organizacija je reklo da uvek vrše analizu potreba, što je slično odgovorima iz 2005. (58%). Ostalih 42% to rade samo onda kad su im se to postavi kao uslov ili uopšte ne vrše analizu potreba. Analiza potreba se vrši kad se pripremaju veliki projekti u 21% slučajeva, ako donator to zahteva (5%), kad vreme dozvoli (5%), dok u 10% slučajeva analiza potreba se ne vrši. U poređenju sa 2005. godinom vidljivo je da su NVO aktivnije u sprovođenju ankete samo kod velikih projekata, dok je u svim ostalim slučajevima procenat opao, uključujući i povećanje broja onih koji ne vrše analize (od 6% na 10%). Ako se vratimo na podatak koji govori o „zadovoljavanju potreba zajednice od strane NVO“, videćemo da se to podudara s podatkom da oko 40% organizacija smatra da NVO zadovoljavaju potrebe njihovih zajednica. Međutim, takođe je očigledno da se značajan broj projekata NVO ne zasniva na proceni potreba. Nije bilo razlika koje zavise od varijabli istraživanja; u smislu regiona, NVO iz Centralne Srbije ne analiziraju potrebe češće nego organizacije u Beogradu i Vojvodini.

Grafikon 101: Dok pripremate predloge projekta da li proučavate potrebe korisnika?

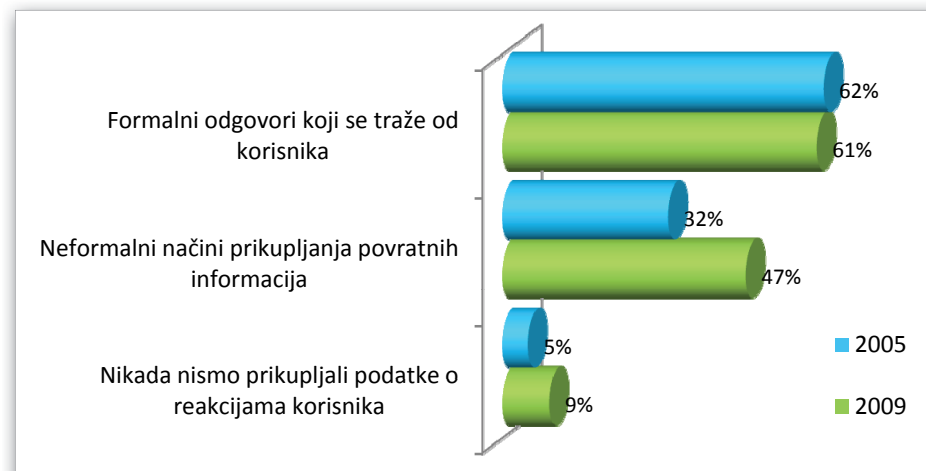

Predstavници NVO su najčešće tvrdili da se povratne informacije o reakcijama korisnika dobijaju formalno, direktno od korisnika (upitnici, intervjui) – 61% ispitanika, dok je 47% izjavilo da su dobijali nezvanične povratne informacije, što predstavlja značajno povećanje u odnosu na 2005. godinu (32%). Istovremeno, 9% organizacija do sada nikada nije prikupilo primedbe/zapažanja korisnika, što je u blagom porastu u

poređenju sa 2005. godinom (5%). Nije bilo značajnih razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 102: Da li prikupljate podatke o reakcijama učesnika nakon faze sprovođenja projekta? Na koji način vaša organizacija prikuplja podatke o reakcijama korisnika?

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

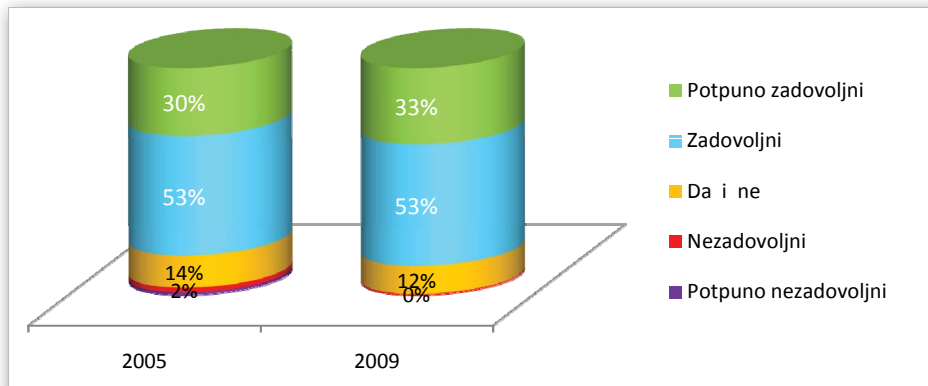

1.15. Kvalitet usluga

Kada su upitani do koje mere su korisnici zadovoljni njihovim radom i uslugama, ispitanici su dali izuzetno visoku srednju ocenu – 4,2 (na skali od 5 podeljaka, gde 1 znači – uopšte nisu zadovoljni, a 5 – potpuno su zadovoljni), što ukazuje na to da predstavnici NVO vide zadovoljstvo korisnika njihovim radom kao da je na veoma visokom nivou. To ukazuje na izvesni napredak jer, uopšteno govoreći, 86% ispitanika je izjavilo da su njihovi korisnici zadovoljni (u poređenju sa 83% u 2005. godini). Niko od naših ispitanika nije odabrao odgovor „korisnici uopšte nisu zadovoljni“, dok njih 33% misli da su korisnici potpuno zadovoljni njihovim radom. Samo 0,4% odgovora pokazuje da su ispitanici primetili nezadovoljstvo svojih korisnika u tom pogledu. Nema velikih razlika u varijablama istraživanja.

Grafikon 103: Do koje mere su vaši korisnici zadovoljni vašim radom, tj. vašim uslugama?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

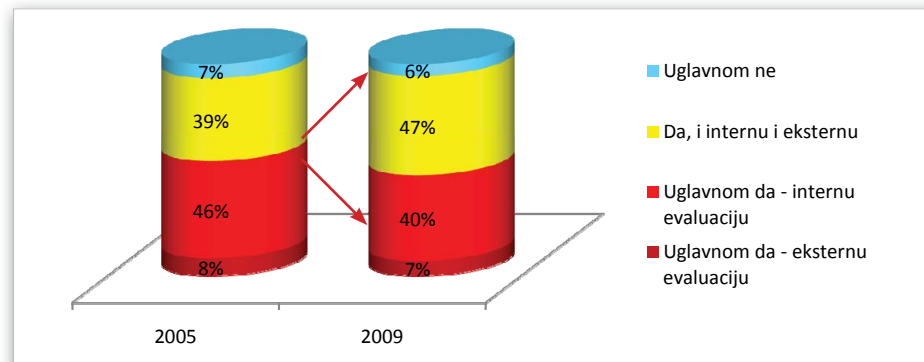

Što se tiče evaluacije uspešnosti projekta, 47% ispitanika izjavljuje da oni sprovode i internu i eksternu evaluaciju, 40% izjavljuje da sprovode uglavnom internu evaluaciju, 7% samo eksternu, dok je 6% ispitanika odgovorilo da nisu vršili nikakvu vrstu evaluacije uspešnosti svojih projekata. Došlo je do povećanja u broju NVO koje sprovode obe vrste evaluacije, (sa 39% na 47%), a takođe i do smanjenja broja onih koji sprovode samo internu evaluaciju (sa 46% na 40%).

Ako napravimo raspodelu odgovora po regionima dobijamo sledeće rezultate: u Beogradu se najčešće vrši i interna i eksterna evaluacija (57% organizacija), dok NVO u Vojvodini uglavnom sprovode samo internu evaluaciju (45%). Druga razlika postaje očigledna kad uporedimo odgovore organizacija koje su članice FENS-a i onih koje to nisu – 53% članica FENS-a vrše i internu i eksternu evaluaciju, u poređenju sa 39% onih koje nisu članice FENS-a. Nema drugih razlika koje zavise od varijabli istraživanja.

Grafikon 104: Da li vršite evaluaciju uspeha projekta?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

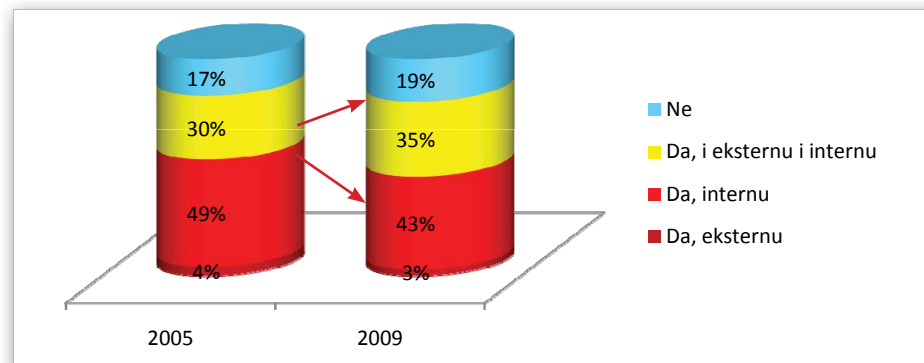

43% predstavnika NVO sektora tvrdi da vrše internu evaluaciju uspešnosti svojih organizacija (bez obzira na projekte), 35% izjavljuje da sprovode i eksternu i internu evaluaciju, a 3% kažu da vrše samo eksternu evaluaciju. Njih 19% tvrdi da ne primenjuju nikakav oblik evaluacije. U poređenju sa 2005. godinom, smanjen je broj internih evaluacija (sa 49% na 43%), a povećan broj kombinovanih evaluacija (i internih i eksternih) sa 30% na 35%, uz blago povećanje broja onih koji ne sprovode nikakvu vrstu evaluacije (sa 17% na 19%).

Zavisno od varijabli istraživanja, NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom više od ostalih (54%) vrše internu evaluaciju, dok beogradske NVO to rade najređe (30%). Obe vrste evaluacija uglavnom sprovode velike organizacije (49%) i beogradske NVO (48%), dok one koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima u samo 25% slučajeva sprovode ove vrste evaluacije svojih organizacija. Slično tome, te organizacije u većini slučajeva ne vrše uopšte nikakvu vrstu evaluacije (32%), dok velike organizacije to ne rade u samo 9% slučajeva.

Grafikon 105: Da li vršite evaluaciju uspešnosti delovanja vaše organizacije (bez obzira na projekte)?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

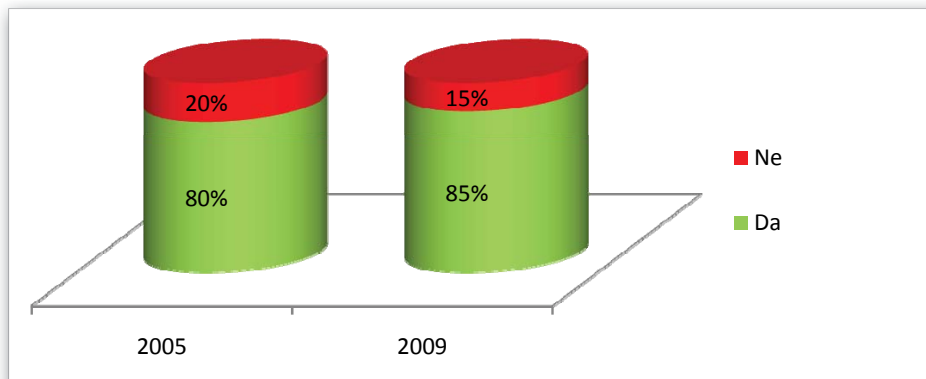

1.16. Obuka zaposlenih u NVO

85% organizacija su imale obuku svojih zaposlenih, dok 15% nisu, što predstavlja povećanje za 5% u poređenju sa 2005. godinom. Više obuke su imale starije organizacije (88% u poređenju sa 83% novijih organizacija), one koje se bave razvojem civilnog društva (92% u poređenju s 80% onih koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom), organizacije srednje veličine (91%), članice FENS-a (94% u poređenju sa 75% onih koje to nisu, a što je najveća razlika unutar iste varijable), te onih iz Centralne Srbije (89% u poređenju sa 84% vojvođanskih NVO).

Grafikon 106: Da li ste imali bilo kakve obuke vašeg osoblja?

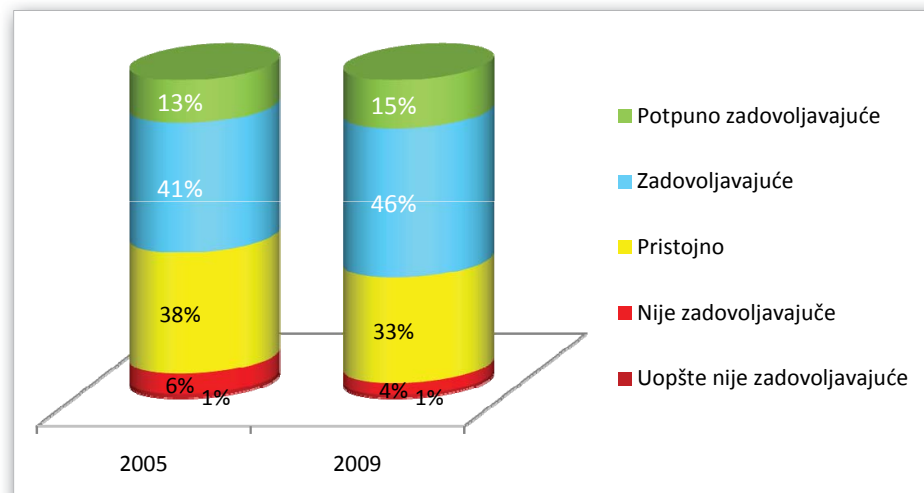
Osnova: Ukupna ciljna populacija

Opšta ocena nivoa obuke zaposlenih je 3,7 (na skali od 5 podeljaka, na kojoj 1 stoji za „uopšte nije zadovoljavajuće“, a 5 za „potpuno zadovoljavajuće“), što govori o umećenom stepenu zadovoljstva u vezi s ovim pitanjem, iako je nešto viši nego u 2005. godini, kad je ocena bila 3,5. 61% NVO su zadovoljne/potpuno zadovoljne, što je više nego 2005. (54%). Godina registracije nije imala uticaja na nivo zadovoljstva stepenom obrazovanja u NVO – i starije i novije NVO su u 61% slučajeva zadovoljne. NVO koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom (71%), velike NVO (70%), članice FENS-a (63%), kao i one iz Beograda (70%) u nešto većoj meri su zadovoljne nivoom obuke u NVO u poređenju sa ispitanicima iz drugih organizacija. Izgleda da su manje zadovoljne NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom (37%), sa opštom ocenom 3,3, kao i male organizacije (58%), te one čije je sedište u Centralnoj Srbiji (56%), iako razlike između NVO nisu toliko značajne.

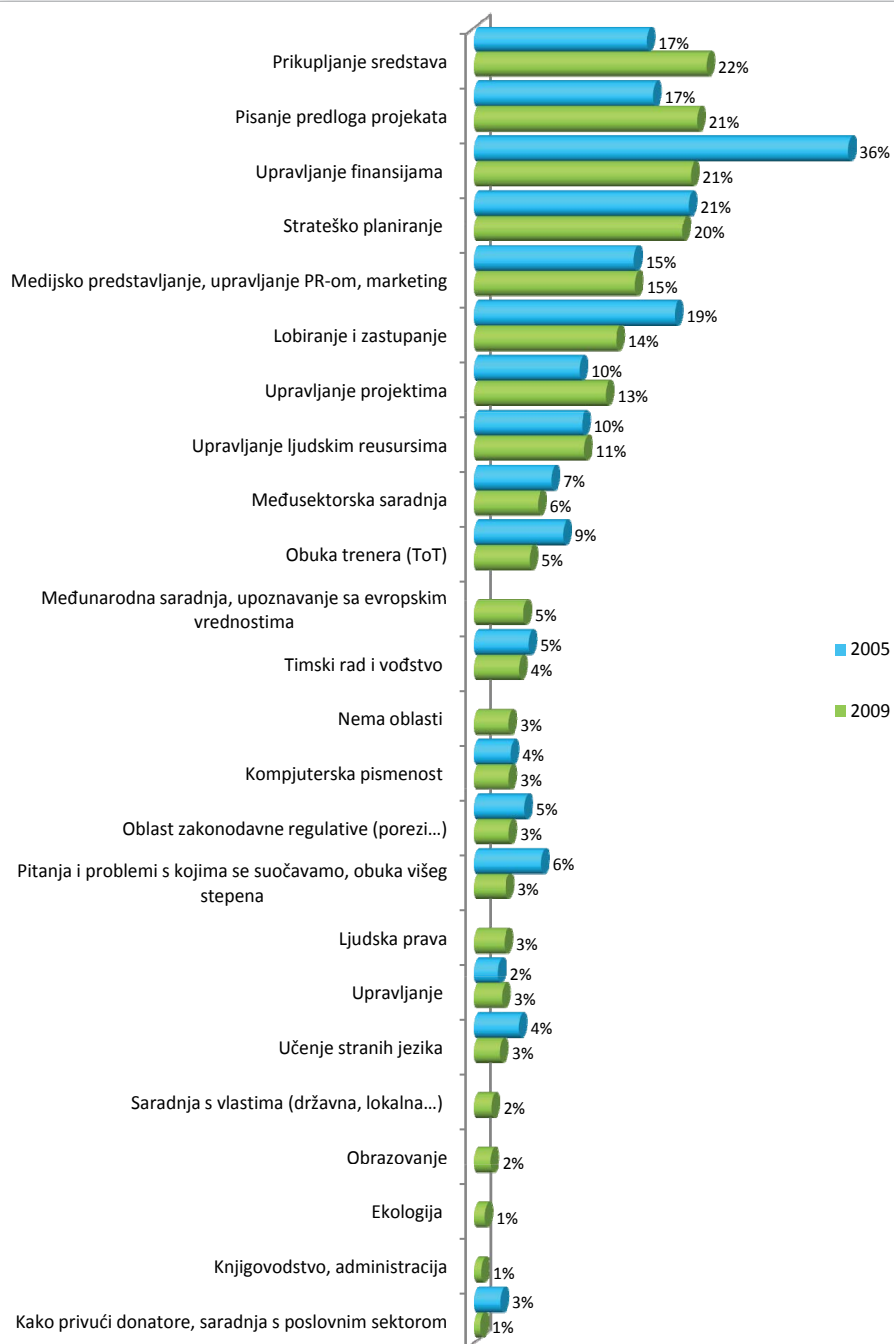
Grafikon 107: Navedite opštu stopu nivoa obrazovanja u vašoj NVO. Kako biste ocenili stanje u vašoj organizaciji u smislu OBRAZOVANJA vašeg osoblja, tj. članstva?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Oblasti u kojima je predstavnicima NVO najpotrebnija obuka su, prema ispitanicima, prvenstveno prikupljanje sredstava – 22%, pisanje predloga projekata (21%), dok je na trećem mestu upravljanje finansijama sa 21%. Zanimljivo je pratiti kako su se teme promenile u odnosu na 2005. godinu. Prikupljanje sredstava se povećalo sa 17% na 22%, pisanje predloga projekata sa 17% na 21%, dok je upravljanje finansijama palo sa 36% na 21%. Lobiranje i zastupanje je palo sa 19% na 14%, a upravljanje projektima se podiglo sa 10% na 13%. Ovi podaci se mogu povezati sa problemima navedenim u grafikonima u vezi sa osmišljavanjem i sprovođenjem projekata, gde su složeni zahtevi finansijera bili prepoznati kao najveći problem u oba slučaja. Istovremeno, neke teme su znatno opale (upravljanje finansijama i lobiranje i zastupanje), što može ukazati na zaključak da je o ovim oblastima bilo dovoljno obuke.

Prikupljanje sredstava kao prioritetna tema najpotrebnija je NVO koje se bave razvojem civilnog društva (28%), malim NVO (26%), članicama FENS-a (27%) i onima iz Vojvodine (27%). Pisanje predloga projekata pokazuje znatne razlike u varijablama istraživanja: 26% starijih NVO i 17% novijih NVO, 37% onih koje se bave humanitarnim i socijalnim radom, a samo 9% onih koje se bave kulturom, obrazovanjem i ekologijom; 29% iz Centralne Srbije i samo 10% iz Vojvodine navele su ovu temu kao svoj prioritet. NVO koje se bave razvojem civilnog društva kao prioritetne teme svog obrazovanja najčešće su navele upravljanje finansijama (36%) i strateško planiranje (34%), dok se ostale vrste NVO ne razlikuju od proseka.

Grafikon 108: Molimo navedite do tri teme, oblasti u kojima smatrate da vam je prioritetno da se obrazujete.

Višestruki odgovori; Osnova: Ukupna ciljna populacija

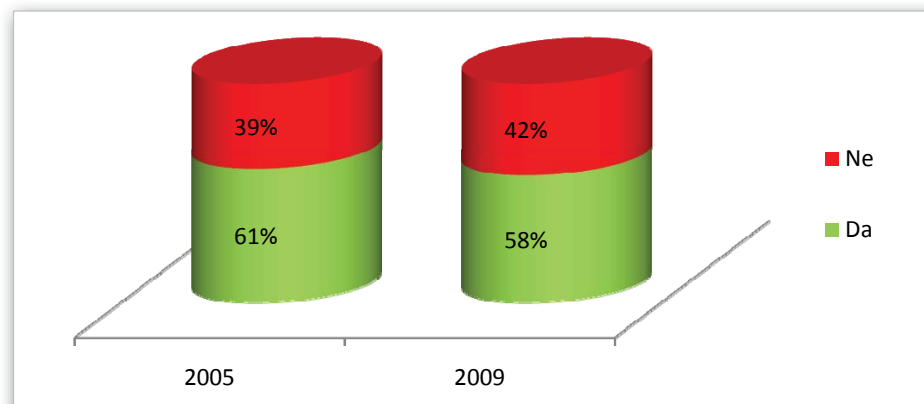
58% predstavnika NVO izjavljuje da su njihove organizacije koristile konsultantske usluge drugih organizacija za obuku svog osoblja, dok je 42% odgovorilo negativno na ovo pitanje. Smanjen je broj NVO koje su koristile konsultantske usluge drugih organizacija, u poređenju sa 2005. godinom (61%). Između organizacija nisu nađene značajne razlike koje zavise od varijabli istraživanja, osim u slučaju NVO koje se bave humanitarnim i socijalnim radom i koje najmanje angažuju spoljne konsultantske usluge (44%), dok organizacije koje se bave mladima, ekonomijom i stručnim udruženjima te usluge koriste najviše (68%).

Od organizacija koje najčešće pružaju konsultantske usluge ispitanici su pomenuli na prvom mestu Građanske inicijative (25% organizacija koje su koristile konsultantske usluge), zatim Tim TRI (13%), CRNPS (4%), ASTRA (4%) i druge.

Građanske inicijative su pružale konsultantske usluge uglavnom starijim NVO (28%), onima koje se bave ljudskim pravima (34%), malim NVO (28%), članicama FENS-a (33%) i organizacijama iz Beograda (28%). Organizacije koje su članice FENS-a, pored Građanskih inicijativa navele su Tim TRI kao organizaciju koja im je pružila konsultantske usluge, i to u većoj meri nego organizacije koje nisu članice FENS-a (18% naspram 6%).

Grafikon 109: Da li ste ikada koristili konsultantske usluge drugih organizacija za obuku vašeg osoblja?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

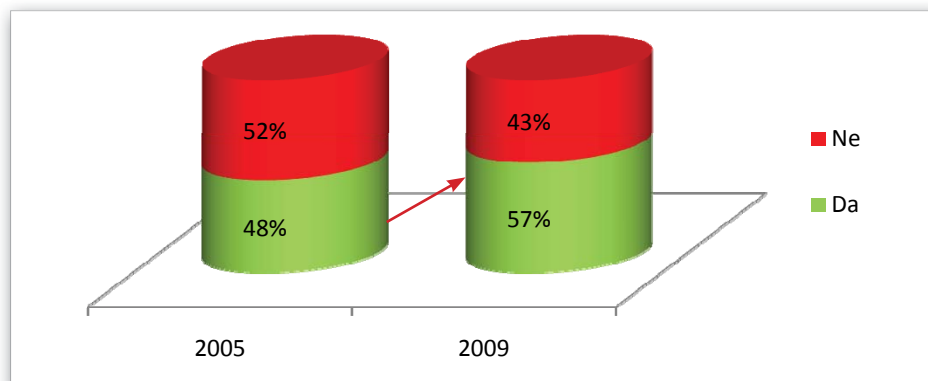

1.17. Saradnja sa NVO u širem regionu

Međunarodni projekti, odnosno projekti u saradnji sa NVO iz susednih zemalja, do sada su sprovedeni od strane 57% ispitanika – NVO, što predstavlja značajno povećanje u odnosu na 2005. godinu (48%), koje pokazuje razumevanje u NVO da su neki problemi zajednički za sve zemlje u regionu. Starije NVO više sarađuju (66%) nego novije NVO (49%). Takođe, NVO koje se bave razvojem civilnog društva sarađuju u 71% slučajeva, a one koje se bave humanitarnim i socijalnim radom sarađuju samo u 44% slučajeva. Kako je i očekivano, velike NVO su sarađivale na međunarodnom nivou u 88% slučajeva, a male NVO u samo 48% slučajeva. NVO iz Beograda (73%) su sarađivale sa drugim zemljama u regionu znatno češće u odnosu na prosek, dok je samo 42% NVO iz Centralne Srbije bilo uključeno u ovaj oblik saradnje.

Grafikon 110: Da li ste ikada imali neki međunarodni/prekogranični projekat koji ste sprovedi u saradnji sa nekom NVO iz zemalja u okruženju?

Osnova: Ukupna ciljna populacija

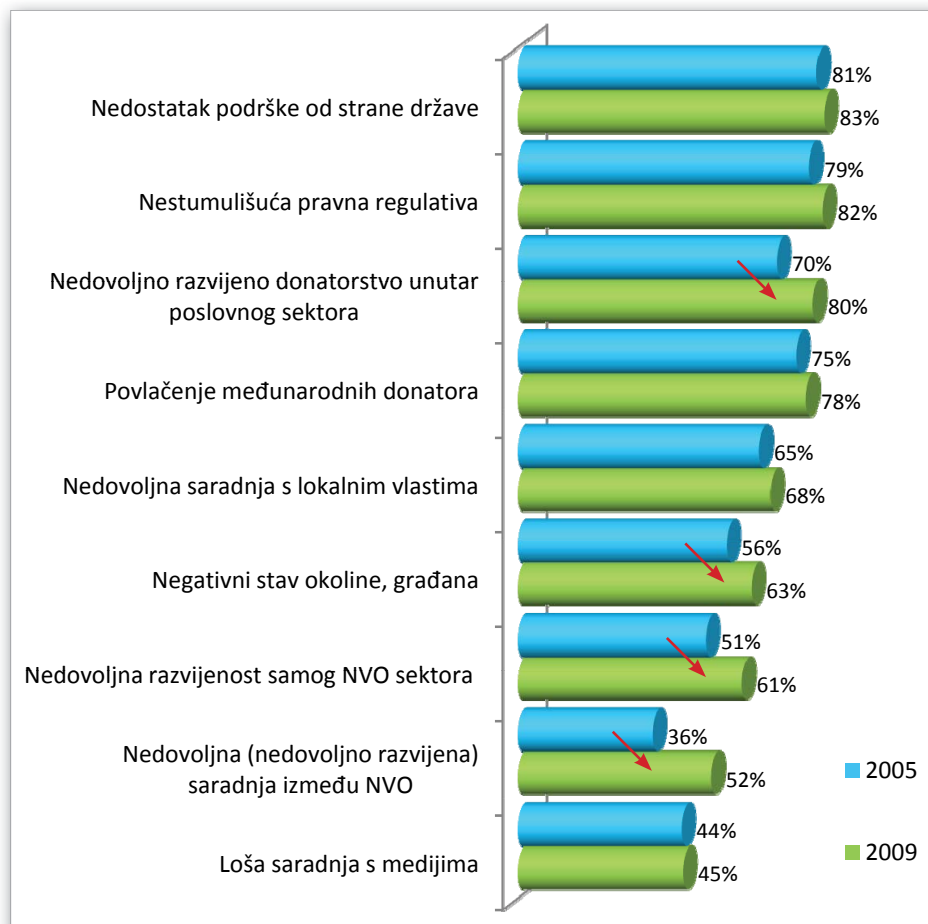

Najvažniji problemi što se tiče održivosti NVO sektora u Srbiji su: nedostatak podrške države (83%), nestimulišuća pravna regulativa (82%), nedovoljno razvijena praksa donatorstva u poslovnom sektoru (80%) i povlačenje međunarodnih donatora koje je navelo 78% ispitanika. Zanimljivo je primetiti kako se povećala svest o potrebi saradnje na različitim nivoima i sa različitim organizacijama/institucijama, da bi se omogućila održivost sektora (na primer, s poslovnim sektorom sa 70% u 2005. godini na 80% u 2009). Zatim, tu je i sve veća svest o potrebi da se unapredi saradnja između NVO, s lokalnim vlastima i sa građanima, da bi se obezbedila održivost sektora. Većina ovih varijabli pokazuje znatno povećanje: nedovoljna (nedovoljno razvijena) saradnja između NVO (sa 36% na 52%), negativni stav okoline, građana (sa 56% na 63%) i nedovoljna saradnja s lokalnim vlastima (sa 65% na 68%). Saradnja s medijima se vidi kao najmanje problematično pitanje (u 45% slučajeva, a kao krajnje važna vidi se u 20% slučajeva), što je donekle neuobičajeno, s obzirom da mediji imaju značajan uticaj na predstavu o NVO, te shodno tome i na vidljivost NVO i njihovu snagu kao partnera sa ostalim sektorima. U percepciji problema nema razlika među NVO.

Imajući na umu da su podaci prikupljeni sredinom 2009, pre usvajanja novog Zakona o NVO i u vreme kad je vođena veoma intenzivna kampanja javnog zastupanja za njegovo usvajanje, nije čudno što su na vrhu liste problema vezanih za održivost sektora bili „nedostatak podrške države“ i „nestimulišuća pravna regulativa“.

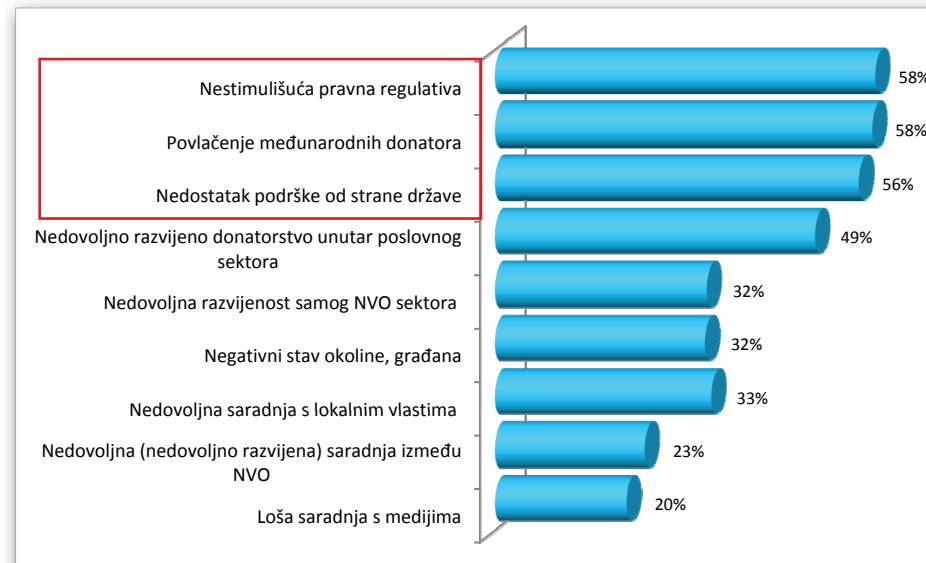
1.18. Najvažniji problemi u vezi sa održivošću NVO

Grafikon 111: Koliko su važni sledeći problemi za održivost NVO sektora u Srbiji – velika važnost

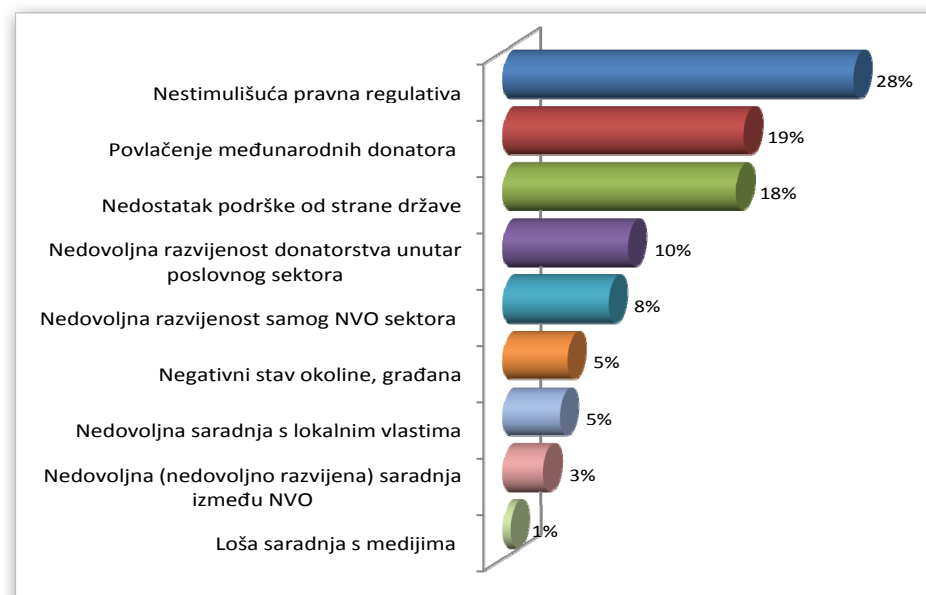
Govoreći o **ekstremno** važnim problemima sektora, većina ispitanika je opet pomenula nestimulišuću pravnu regulativu (58%), povlačenje međunarodnih donatora (58%) i nedostatak podrške od strane države (56%). Zbog toga se prvo treba pozabaviti tim problemima, po osnovu prioriteta.

Grafikon 112: Koliko su važni sledeći problemi za održivost NVO sektora u Srbiji – EKSTREMNO VAŽNI

Grafikon 113: Kad bi ove probleme trebalo rešavati jedan po jedan, kako biste ih rangirali po prioritetu? – Prvo mesto

Osnova: Ukupna ciljna populacija

Zanimljivo je da ispitanici vide važnost problema na isti način i kad govore o NVO sektoru u celini i kad govore o svojim NVO.

Grafikon 114: Rangirajte iste probleme po prioritetu za vašu organizaciju, bez obzira na opšte stanje u NVO sektoru – Prvo mesto

Osnova: Ukupna ciljna populacija

